

MAYIS 2024

URFA CEZAEVLERİ HAKKINDA RAPOR

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	5
2. KAPSAM.....	7
3. YÖNTEM.....	8
4. AMAÇ.....	9
5. HEYETİN OLUŞUMU VE YAPILAN GÖRÜŞMELER.....	10
6. CEZAEVİ GÖRÜŞMELERİ.....	11
A. Urfa 1 No’lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Görüşmeler.....	11
B. Urfa 2 No’lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Görüşmeler.....	20
C. Siverek 2 No’lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Görüşmeler.....	25
7. CEZAEVİ İDARELERİYLE YAPILAN GÖRÜŞMELER.....	26
A. Urfa 1 No’lu T Tipi Kapalı Ceza infaz Kurumunda İdareyle Yapılan Görüşme.....	26
B. Urfa 2 No’lu T Tipi Kapalı Ceza infaz Kurumunda İdareyle Yapılan Görüşme.....	28
8. MEVZUAT.....	30
A. Uluslararası Mevzuat.....	31
B. Ulusal Mevzuat.....	39
9. YAŞANAN HAK İHLALLERİ.....	48
A. İşkence Ve Kötü Muamele Yasağı İhlali.....	48
a. Koşuş Aramaları Sorunu.....	49
b. Sevk Sorunu.....	50
c. Umut Hakkı İhlali.....	51
d. Hasta Mahpuslar Sorunu.....	52
e. Tedavi Sorunu.....	52
f. Kapasite ve Kalabalık Sorunu.....	53
g. Tek Kişilik Hücre Sorunu.....	53
h. Ayakkabı ve Ağız İçi Arama Sorunu.....	54
i. Havalandırma Hakkının Engellenmesi Sorunu.....	54
j. Şahsi Kıyafetlerin ve Eşyaların Verilmemesi Sorunu.....	55
B. Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesinin İhlali.....	56
a. İdari Gözlem Kurulu Sorunu.....	58
b. Tercüman Sorunu.....	58
c. Personel Tutumları.....	59
d. Telefonla Konuşma Hakkı Sorunu.....	59
e. Hasta ve Engelli Mahpuslar Sorunu.....	60
C. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlali.....	61

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

D. Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması Hakkı İhlali.....	65
a. Sürgün Sorunu.....	66
b. Kurum İçi Görüşme Sorunu.....	68
E. Düşünce ve Kanaat Hürriyeti Hakkının İhlali.....	69
a. Pişmanlık Dayatılması Sorunu.....	69
b. Koğuşlara Giriş veya Değiştirmede Yaşanan Sorunlar.....	70
F. İfade Özgürlüğü Hakkının İhlali.....	71
a. Haber Alma Hakkının İhlali.....	72
b. Görüş Sahibi Olma Hakkının İhlali.....	73
c. Açlık Grevleri İle Telefonlara, Görüşlere ve Duruşmalara Çıkma Eylemi.....	74
d. Disiplin Cezaları.....	75
G. Hak Arama Hürriyetinin İhlali.....	76
H. Dilekçe Hakkı İhlali.....	77
İ. Sağlık Hakkı İhlali.....	78
J. Anadil Hakkı İhlali.....	86
K. Umut Hakkı İhlali.....	87
L. Kanunilik İlkesinin İhlali.....	91
a. Kanunilik Unsuru Yönünden Sorunlar.....	92
b. Belirlilik İlkesi İhlali.....	94
c. İyi Hal Kavramının Muğlaklığı.....	97
10. CEZAEVİ İDARELERİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME.....	99
11. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	102

Şanlıurfa Barosu

Özgürlük İin Hukukular Derneği Urfa Şubesi

İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi

Şanlıurfa Barosu Av. Kazım Ekinci İnsan Hakları Merkezi

Özgürlük İin Hukukular Derneği Urfa Şubesi Hapishane Komisyonu

İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi Hapishane Komisyonu

Av. Abdullah ÖNCEL

Av. Meral HALAT

Av. İbrahim Halil ÖYKE

Av. Zeynep Dilek POLAT

İsmail TUTAL

Av. Fikret TEKİNALP

Av. Ahmet TAŞ

Av. Dicle AKSU

Av. Celal DOĞAN

Av. Mustafa VEFA

Av. Ahmet CEYLAN

Av. etin AYATA

Av. Halil Delil BEYAZTAŐ

Av. Ayşe Şehriban DEMİREL

Av. Deniz AKYILDIRIM

Av. Gül Fehime BİNİCİ

Av. Mehmet Ali ASLAN

Av. Betül KÜÜK

Av. Behzat BİNİCİ

Av. Serhad KURT

Av. Sabri GÜNGEN

1.GİRİŞ

Avrupa Cezaevi Kurallarının ilk maddesinde “Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese, insan haklarının gerektirdiği gibi saygılı davranılmalıdır.” hükmüne yer verilmiştir. Esasen hem uluslararası mevzuat hem de Türkiye’nin ulusal mevzuatı, hapsedilme konusunu, aynı zamanda bir “insan hakları” konusu olarak ele almakta ve kapatılmanın haricinde ek bir cezalandırmaya dönüştürülemeyeceğini ifade etmektedir. Bu noktadan bakıldığında, ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanması, devletin ve cezaevi idarelerinin sorumluluğu altında bulunmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin, kapatılmış olmaları ve içinde buldukları diğer özel koşullar nedeniyle sağlık hizmetlerine erişimleri, toplumun geneline oranla daha fazla zorluk arz etmektedir.

Urfa Cezaevlerinde uygulanan hapis cezası, yukarıda bahsi geçen tarifi oldukça uzağındadır. Cezaevleri, Urfa’nın on yıllardır dinmeyen yarası olarak nitelendirilebilir. Yıllar geçmesine ve iktidarlar değişmesine rağmen, cezaeviler sorunu varlığını korumaya devam etmektedir. Mevcut durumda çözüm için ciddi bir politika ve niyet olmadığı da ortadır.

Tüm mahpuslara insanca davranma ve insan olmaktan kaynaklanan onurlarına saygı gösterme zorunluluğunu kabul eden etik koşullar içerisinde Cezaevi yönetilmelidir. Ceza İnfaz Kurumlarında insan onuruna saygı esastır.

Mahpuslara uygulanan ceza, boyut olarak mahpuslar arasında elem ve ızdırap yaratan uygulama işkence ve kötü muameleye neden olmamalıdır. Cezaevinde mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların dolmasıyla salıverilmeyi hak kazanan hükümlü serbest bırakılmalıdır. Hem kişi özgürlüğü güvenliği hakkı hem de umut hakkı ihlaller içeren uygulamalarla hükümlülerin hakları elinden almamalıdır. Anayasaya göre özgürlük kural; tutulma ise istisnai durumdur. Cezaevi idarelerinin mutlak görevleri, hükümlüleri dış dünyaya kazandırmaktır. Onun harici her türlü eylem anayasa ve AİHM içtihatlarına aykırı olacaktır.

Urfa Cezaevlerinde hasta mahpuslar meselesi için köklü bir reform gerektirmektedir ve bu reformun en acil boyutunu da ağır hasta mahpuslar konusu oluşturmaktadır. Demokrasi, insan hakları ve hukuk her koşulda tüm yurttaşlar için geçerlidir. Zorunluluktan da olsa kamu kurumlarının gözetiminde olan yurttaşların sağlık hakları elzemle korunmalıdır.

Cezaevlerindeki hasta mahpuslar hakkında hak ihlalleri ciddi boyutlara ulaşmıştır ve bundan sonraki süreç için de başka ve yeni problemlerin habercisi durumundadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) 1946 yılında yaptığı tanıma göre; “Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir.” Bu tanımdan yola çıkarak hasta mahpusların durumunu izlemek ve şartlarının iyileştirmesini çabalamak avukatlık kanununun 76. Maddesi ve 95. Maddesi gereğince baroların asli görevidir. Aynı zamanda anayasa 2, 5, 17, ve 56. Maddeleri uyarınca tüm barolar sivil toplum kuruluşları hasta mahpusların durumlarını iyileştirmek için çalışma yapmak tüm sivil toplum kuruluşların asli görevidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi tarafından farklı tarihlerde, farklı cezaevlerinde hak ihlallerine uğrayan hasta mahpusların vekilleri veya aileleri tarafından, yapılan başvurulara istinaden cezaevlerinde hak ihlallerinin de artmasına yol açması nedeniyle Şanlıurfa ‘da bulunan bazı cezaevlerinde, son süreçte mahpusların uğradığı hak ihlalleri ve mahpusların maruz kaldığı muameleleri tespiti amacı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu görüşmeler neticesinde tespit edilen hususlar raporlaştırılmıştır.

2.KAPSAM

Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi olarak. 15/04/2024-13/05/2024 tarihleri arasında mahpuslara yönelik hak ihlallerini önlemek için oluşturulan heyet tarafından cezaevindeki mahpuslarla görüşülmüştür.

3 cezaevinden 22 mahpusla hak ihlalleri konusunda ilgili olarak ziyaret yapılmıştır. 3 cezaevi ziyareti ise hak ihlalleri, işkence ve kötü muamele iddialarını yerinde incelemek ve gözlemlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Rapor, bu ziyaretlerde edinilen verilere ve buralardaki tanıklıklara dayanmaktadır.

3.YÖNTEM

Bu rapor yüz yüze görüşmelerden elde edilen bilgilere dayanılarak hazırlanmıştır. Ziyaret edilen cezaevlerinde mahpuslar, cezaevi idaresi ve diğer mahpuslarla da görüşülerek hem muameleler hem de cezaevi koşulları hakkında bilgi alınmıştır. Bu bilgiler çerçevesinde cezaevinin koşulları ayrı ayrı tespit edilerek raporumuzda sunulmuştur. Görüşülen 22 mahpusun durumuna ve sözlü beyanları ile cezaevi idaresinin beyanlarına yer verilmiştir. Şanlıurfa Barosu İnsan Hakları Merkezi, İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneğinin konuyla ilgili görüşlerine raporda yer verilmiştir.

Rapor tarihi itibariyle;

Urfa 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu' nda Ömer ARSLAN, Mehmet Haşim ASLAN, Ahmet CEYLANER, Mustafa MAK, Kadir DEVİR, Hikmet CEYLAN, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALI, Serkan BALI, Muhammed AYTEN, Fevzi ARSLAN, Abdullah BASYAN

Urfa 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu' nda Rojda BİNİCİ, Zeki ALAKUŞ, Mehmet SAMUR, İsmail KAPLAN, Şhriban MİMKARA, İzzet KARADAĞ, Çetin DAĞTEKİN, Enver KANMAZ, Nazlı BİNİCİ

Siverek 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu' nda Muhammed ELCADU ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

4.AMAÇ

Avukatlık Kanunu'nun 76. Maddesi uyarınca “Barolar; ... hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, ... amacıyla tüm çalışmalarını yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır”.

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği amaçlarından biri **ÖHD Tüzüğü madde 2** uyarınca “cezaevleri ve gözaltı merkezlerinde bulunan kişilerin haklarının korunması ve insan onuruna uygun yaşam koşullarının yaratılması için gerekli hukuki yardımları sunmaktır.”

İnsan Hakları Derneği amaçlarından biri **İHD Tüzüğü madde 2** uyarınca “derneğin tek ve belirli amacı, “insan hak ve özgürlükleri” konusunda çalışmalar yapmaktır.” Tüzüğün 3. Madde uyarınca “hükümlü, tutuklu ve gözetim altında bulunanların ırk, etnik köken, renk, cins, cinsel kimlik veya cinsel yönelim, dil, din, siyasi görüş ve inanç ayrımı gözetmeksizin, yaşamlarının insan onuruna yaraşır koşullar içinde geçmesi doğrultusunda araştırmalar ve saptamalar yapmak ve bu konularda kamuoyunu aydınlatmaktır.”

Avukatlık mesleğinin temeli olan demokratik hukuk ve insan haklarına uygun davranan devlet mekanizmaları geliştirmektir. İnsan hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği durumlarda barolar ve sivil toplum örgütlerinin amacı bu ihlalleri önlemektir.

İşkence, Kötü ve İnsanlık Dışı Muamele, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı, Umut Hakkı, Eşitlik Hakkı, İfade Özgürlüğü, Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı, Düşünce ve Kanaat Hakkı, Hak Arama Hakkı, Dilekçe Hakkı, Sağlık Hakkı ve Kanunilik İlkesi ihlal edildiği durumda insan haklarının korunması baro ve sivil toplum örgütlerinin amaçlarındandır.

Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi olarak insan haklarının korunmasını sağlamak, insan hakları ihlallerini önlemek, insan hakları ile ilgili gerekli inceleme ve araştırmaları yapmak ve inceleme ve araştırma sonuçlarını yetkili mercilere bildirmek amacıyla rapor hazırlanmasına karar verilmiştir.

Amaç; başvuru konusu edilen sağlık hakkı ile diğer insan hakkı ihlallerinin önlenmesi, temel hak ve hürriyetlere ilişkin ihlallerin tespiti ve ihlallere ilişkin etkili soruşturma yürütülmesi, yetki ve sorumluluğu olan mercilerin ve kurumların bu ihlallerin sonlandırılmasına yönelik harekete geçmelerini sağlamak ve kamuoyu dikkatini bu ihlallere çekmektir.

Rapor Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi tarafından 2023 yılında yaşanan İşkence, Kötü Ve İnsanlık Dışı Muamele, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı, Umut Hakkı, Eşitlik Hakkı, İfade Özgürlüğü, Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı, Düşünce ve Kanaat Hakkı, Hak Arama Hakkı, Dilekçe Hakkı, Sağlık Hakkı ve Kanunilik İlkesi ihlallerini, cezaevi idarelerinin, uygulama ve önlemleri ile bunlardan kaynaklı hak ihlallerine ilişkin süreç hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi amacını da taşımaktadır.

5.HEYETİN OLUŞUMU VE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi olarak mahpusların hak ihlallerini raporlaştırmak amacıyla heyet oluşturulmasına karar verilmiştir. 16/10/2023-16/11/2023 Tarihlerinde mahpuslara yönelik İşkence, Kötü ve İnsanlık Dışı Muamele, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı, Umut Hakkı, Eşitlik Hakkı, İfade Özgürlüğü, Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı, Düşünce ve Kanaat Hakkı, Hak Arama Hakkı, Dilekçe Hakkı, Sağlık Hakkı ve Kanunilik İlkesi ihlallerini muameleyi önlemek için oluşturulan heyet tarafından cezaevindeki mahpuslarla görüşülmüştür.

Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerini raporlaştırmak için Av. Ahmet TAŞ, Av. Dicle AKSU, Av. Ayşe Şehriban DEMİREL Av. Deniz AKYLDIRIM, Betül KÜÇÜK, Behzat BİNİCİ, Gül Fehime BİNİCİ, Celal DOĞAN, Av. Çetin AYATA Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi tarafından görevlendirildi.

İlgili durumu değerlendirmek üzere; cezaevinde mahpuslarla sırasıyla tek tek görüşülmüştür. İşkence, Kötü ve İnsanlık Dışı Muamele, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı, Umut Hakkı, Eşitlik Hakkı, İfade Özgürlüğü, Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı, Düşünce ve Kanaat Hakkı, Hak Arama Hakkı, Dilekçe Hakkı, Sağlık Hakkı ve Kanunilik İlkesi ilişkin hak ihlallerine ilişkin bulgular gözlemlenmiş olup bu bulgular üyelerce tutanak altına alınmıştır.

Avukatlar tarafından yapılan görüşmeler neticesinde tespit edilen sorunlar raporlaştırılarak öneriler sunulmuştur.

Cezaevinde tespit edilen sorunların aktarımı ve çözümü için Urfa Ceza İnfaz Kurumlarındaki idari yetkilerle görüşülmüştür. Söz konusu yetkilerle yapılan görüşmeler rapora eklenmiştir.

6.CEZAEVİ GÖRÜŞMELERİ

A- Urfa 1 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Görüşmeler:

1. Ömer ARSLAN ile Yapılan Görüşme:

Diğer koğuşlarda bulunan arkadaşlarla görüşme talebine örgütlenme öne sürülerek reddedilmekte.

Bazı askerlerin ayakkabıyı çıkardıktan sonra eğil, yere vur tarzı tutumları mevcuttur.

İnfaz yakmalar mevcuttur. Gözlem kurulunun PKK'yi örgüt olarak kabul ediyor musun? sorusu sorulmakta.

Sürgünler mevcuttur. On günde bir mutlaka sürgün edilen arkadaşlar bulunmaktadır.

Personeller arasında laf atma, provakatif eylemde bulunanlar mevcuttur.

Dişeti sorunu mevcut. (Çene erimesi). Dişeti sorunu için doktorun operasyon geçirilmesi gerektiğini söylemesine rağmen sevk yapılmadı.

Nurullah TUTAL, Mustafa MAK, Suat BERLİK'in İnfazları ertelenmiştir.

Açlık grevi süresince genelde problem yaşanmadı. Rutin kontroller yapılmaktaydı.

Telefon, görüşmesi ve duruşmaya çıkmama eylemine katıldım, idare tarafından; grup kurma, gruplaşma adı altında disiplin cezaları verildi

Selami ÇİFTÇİ, Fadıl TOKAY, Cihat OSMAN başka cezaevlerine sevk edilmiştir. 2 ayda 25 arkadaş sürgün edildi.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

2. Mehmet Haşim ASLAN İle Yapılan Görüşme:

Problemlerin başında son zamanlardaki sürgünler bulunmaktadır. Geçen hafta 3 arkadaş sürgün edildi; Selami ÇİFTÇİ, Fadıl TOKAY, Cahit OSMAN.

Farklı koşullarda bulunan arkadaşlar ile görüşmek için dilekçe verdiklerinde ret yanıtı alınmakta.

Ağız içi arama son zamanlarda bulunmamakta ama son süreçte ayakkabı çıkarma ve silkeleme uygulamasıyla beraber provokatör eylemler yerini almıştır. (Fevzi ARSLAN hücrede olduğundan haber alamıyoruz)

Berbere çıkmada sorunlar yaşanıyor.

Aile tarafından temin edilen elbiselere yasak denilip kantinden alınmasına zorlanılıyor.

Personeller konusunda kısmen sorun çıkarıcılar mevcuttur, İdarenin tutumu değişmemekte; ayakta bekletme sorunu başta olmak üzere bütün problemler devam etmektedir.

Telefon görüşme süresi 10 dakika, idarenin 45 dakikalık görüşmeyi 30 dakika indirme fikri mevcut. Bu konuda ayrımcılıklar mevcut.

Mide rahatsızlığım mevcut. Hastalıklar rutin bir şekilde tedavi edilmemekte, ilerleme olunca dilekçeyle kontrol yapılıyor.

Müddetnamemde 6 yıl fazla yazılmıştı. Dilekçe ile düzeltilmesi isteğime henüz cevap gelmedi.

Mustafa MAK, Nurullah TUTAL, Suat BERLİK ve soyadı YÜKSEKBAĞ olan 3 arkadaştan 2' sinin infazı yakıldı.

Açlık grevi şu an bulunmamakta 4 nisanda sonlandı. Açlık grevi sürecinde disiplin cezaları veriliyordu. Bunlar etkinliklerden mahrum bırakma şeklinde disiplin cezalarıydı.

Telefon, görüşmesi ve duruşmaya çıkmama eylemine katıldım, bu eylemin sonucunda bizlere gruplaşma ithamlarında bulunuldu. Disiplin cezalarına maruz kaldık.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

3. Ahmet CEYLANER İle Yapılan Görüşme:

Buzdolabı yok, parayla alın diyorlar. Kitaplar verilmiyor, sadece cezaevindekileri okuyun deniliyor. Yemekler kalitesi normal, sıcaklar geldi pervane verilmedi, satın alın deniliyor.

Ayakkabı aramasına maruz kalıyoruz, Her avukat görüşmelerinde üst araması yapılıyor, Ailemizin getirdiği iç çamaşırı, havlu, gözlük, terlik vb. eşyalar verilmiyor. İçerden alın deniyor.

TV kanalları 34 taneden fazlası verilmiyor. Radyodan 2 kanala sınırlama var. Tarafımıza gazete de verilmiyor.

Haftada koğuş araması var. Dışarıdan gelen 3 tişört, 3 gömlek dışında tarafımıza gelen eşyalar ve kıyafetler verilmiyor.

Cezaevi İdaresiyle problem şimdilik yok.

Telefonla görüntülü görüşme hakkı verilmiyor. Adli mahpuslara verilen 45 dakikalık görüşme bize 10 dakika ile sınırlandırılmış.

Şeker, Prostat, Gözlerimde kristal problemi var. Kulak problemim var.

Tedavimiz rutine uygun ilerlemiyor. Bana kulak zarı için yazılmış ilaç verilmedi. Tedaviler üstünkörü yapılıyor. Sevk yapıldı diyorlar ama daha götürmediler. Haftada bir gün revir hakkımız var, tedavi İstanbul protokolüne uygun yapılmıyor. Revirdeki doktor detaylı tedavi yapmıyor.

Nihat DEMİRBİLEK ve Müslüm BARAN şeker hastasıdır. Müslüm BARAN'ın kalp yetmezliği var. Selami KİP'in şekeri var.

Telefon, görüşmesi ve duruşmaya çıkmama eylemine katıldığımız için hakkımızda disiplin işlemi başlatıldı, savunma verdik, Cezaevi idaresi hakkımızda işlem yaparak bizi yıldırmaya başladılar.

4. Mustafa MAK İle Yapılan Görüşme:

Sağlık problemlerim olduğu halde herhangi bir tedavi uygulanmıyor. 2018'den bu yana kolumdan rahatsız olduğum halde herhangi bir tedavi görmedim. Sağ kolum engelli. Hiçbir şekilde tedavim rutine uygun bir şekilde yapılmadı.

Bulduğum C-8 odasında çeşitli hastalıklardan hükümlü ve tutuklu arkadaşlarım var.; Kenan DOĞAN'ın kronik başta olmak üzere birçok hastalığı var.

Görüş aramalarında personel tarafından ailelerimize ciddi sıkıntılar çıkarılıyor ve personeller tarafından bize karşı hukuka hiç uygun olmayan bir şekilde arama yapılıyor.

Cezam bittiği halde düşüncelerimden dolayı 2, 3 kez sorgulamaya maruz kaldım. Bütün infazım hukuka uygun olmayan bir biçimde yakıldı.

Nurullah TUTAL, Hakan ERGÜN, Suat BERLİK, Cihat OSMAN, Muhammed, Ahmed İsa'nın İnfazları ertelenmiştir.

Selami ÇİFTÇİ, Cihat OSMAN, Hüseyin ARSLAN, Cafer CENGİZ, Mahmut TUTAL, Keleş CELAL, M. Emin KORKMAZ, Emin ÇETİNTAŞ, Ali ULUTAŞ, Mahmut ÖNGÖR, Fadıl TOKAY başka cezaevlerine sevk edilmiştir.

5. Kadri DEVİR İle Yapılan Görüşme:

Buzdolabı yok sadece pervane var, kendi paramızla aldık, kendi paramızla klima aldık bizden geri aldılar.

Son zamanlarda sürgünler fazla.

Sürekli yerimizi değiştiriyorlar, Bir gün bizi çöplük bir koğuşa götürdüler.

Arkadaşımızın cezası bitmiş serbest bırakmıyorlar (Ayhan BAYAR)

Görüş saatimiz 1 saatten 45 dakikaya indirildi.

Müdürle görüşme talep ediliyor ancak iletilmiyor. Görüşme sırasında ayakkabılarımızı çıkarmamızı istiyorlar, çıkarmayınca da tutanak tutuluyor.

Biz görüntülü görüşme yapamıyoruz, Adli mahkumlar yapabiliyor.

Kekeme hastalığım var. Tedavim rutine uygun ilerlemiyor.

Ayhan BAYAR (Dişleri yok yemek yiyemiyor, sevke de gönderilmiyor), Şeracettin YÜKSEKBAĞ (Böbrek yetmezliği) uzun süredir cezaevinde, kurul cezasını uzattı.

Açlık grevine girdim. O sürede idareyle problem yaşamadım.

Selami ÇİFTÇİ, Fadıl TOKAY, Cihat OSMAN başka cezaevlerine sevk edilmiştir.

6. Hikmet CEYLAN İle Yapılan Görüşme:

Doktor eksikliğinden dolayı revire çıkmada problem var.

Koğuş aramaları oluyor. Buzdolabı yok. Kaliteli yemek yok, Sıcaklar başladı, odada pervane yok. Örtüleri değiştirmiyorlar, kendimiz yıkıyoruz.

Personel ve cezaevi idaresiyle Sorun yok.

Görüntülü konuşma hakkı yok. Bu hak adli suçlulara veriliyor; biz siyasi olduğumuz için bu hakkı bize vermiyorlar. Haftada 10 dakika görüşme hakkı tek veriliyor.

Müslüm BARAN, Nihat DEMİRBILEK, Selami KİP hastadır.

7. Selami ÇİFTÇİ İle Yapılan Görüşme:

Hastaneye sevkimiz ya yapılmıyor ya da çok geç yapılıyor.

Oda değişim taleplerimiz kabul edilmiyor.

Bize idare kantininden voleybol topu satılıyor ama odada kendi yaptığımız (Oynamak için) filelere el konuluyor.

Dilekçelerimize cevap verilmiyor.

Sıcak su belirli saatlerde günde üç defa veriliyor.

İnfaz yakmalar için bilinçli olarak arkadaşlarımıza hücre cezaları veriliyor.

Sosyal etkinlik olarak sadece hafta 45 dakika spora çıkartıyorlar.

Personel ve idare tutumunda faşist ideoloji yaklaşımı ağırlıkta. Oda dışında insanlık onurunu rencide edici arama dayatmalarıyla karşılaşılıyor. İdare özellikle 1. müdürün son iki aydır iletişim kurmak istememesinden dolayı sorun yaşıyoruz, çözüm bulamıyoruz. Değerlerimize karşı rencide edici dayatmalarda bulunuluyor. Ayakta konuşma dayatılıyor.

Ayrımcılığa maruz kalıyoruz. Mesela şubat ve mart aylarında Adliler arasında turnuva yapıldı. Buna DAİŞ de dahil fakat bize PKK tutuklularının talebi olmasına rağmen yapılmadı. Yine Adli veya PKK tutukluları dışındaki oda değişim, sportif ve sosyal talepler kabul edilirken bizim taleplerimiz kabul edilmiyor.

M. Durak KARAK, Fadıl TOKAY, Abdullah BASYAN, Serdar AKTAŞ, Suat BERLİK (Ağır) hasta mahpuslardır.

Nurullah TUTAL, Hakan ERGÜN, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Mustafa MAK, Cihat OSMAN infazları ertelenmiştir.

Ailem Erzurum'da olduğundan görüşmeye gelemiyorlar.

Son dönemde aşağıda mahpuslar başka cezaevlerine sevk edildi.

İsmail YAŞAR, Ali ULUTAŞ (Urfalı), İdris DURAK (Amedli), Mehmet DUVAR (Urfalı), Mahmut ÖNGÜR (Urfalı), Hüseyin DOYMAZ (Adıyamanlı), A. Mecit YÜKSEKBAĞ (Siirtli), Celal ERCAN (Urfalı), Mustafa MÜSLÜM (Rojavalı), Lokman AYBEK (Batmanlı), Zekeriya Al MOHAMAD (Rojavalı), İbrahim KURT (Urfalı), Mahmut TUTAL (Urfa), Keleş CELAL (Rojavalı) ve Muhammed El İsa (Rojavalı) sürgün edilerek başka cezaevlerine gönderildi

8. İsmet BALİ İle Yapılan Görüşme:

Avukat görüşlerinde ayakkabı arama, silkeleme veya x-ray cihazından geçirilmeye çalışılma yapılıyor.

Dilekçemize cevap verilmiyor.

Keyfi sürgünler mevcuttur.

İç görüş hakkımız verilmiyor.

Personellerin bazılarında provokatif eylemler mevcut.

İdarenin olumsuz tutumları değişmemektedir.

Herhangi bir rahatsızlığım bulunmamakta.

Açlık grevine katıldım. Bu süreçte idari cezalar verilenler oldu. Aktivitelere katılmamızda problemler çıkarıldı.

Açlık grevi sürecinde personelin tutumu genel olarak problemli değildi ama farklı tutumlar sergileyenler de mevcuttu.

Telefon görüşmesi ve duruşmaya çıkmama eylemine katıldığımız için Gruplaşma adı altında idari cezalar verildi.

Son iki ayda yaklaşık 25 kişi sürgün edildi.

Havalandırmaya sadece kendi koğuş arkadaşlarıyla çıkılabiliyor. Diğer koğuşlarla havalandırmaya çıkmak yasak

Ailemden tutuklular olmasına rağmen farklı koğuşlarda tutuluyoruz. Aynı yere konmamız gerekli. Özellikle engelleniyor. Kurum içi görüşmede zorluk çekiyoruz.

Genel olarak personel tutumları normal, genel olarak tüm sorumlulukları üzerlerinden atmak için idareye veya başgardiyana sorumluluğu atıyorlar. Bazen provoke etmek isteyen gardiyanlar da oluyor.

Avukat görüşünde ayakkabıları silkelememiz isteniyor.

İki tane kronik hasta var; Şervan MUHAMMED ve Mehmet YAZAR

Nurullah TUTAL, Hakan ERGÜN, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Mustafa MAK, Cihat OSMAN'ın infazları ertelenmiştir.

Mecit YÜKSEKBAĞ, İsmail TAŞAR, Zekeriya Al Muhammed, Keleş Al Muhammed ve İdris Sezer DURUK başka cezaevlerine sevk edildi.

Selami ÇİFTÇİ, Fadıl TOKAY, Cihat OSMAN, Abdulselam Demir, Kenan Doğan, Cuma İbrahim-, Halil İbrahim, Baran Karak ve Serkan Bali son dönemde sürgün edilen arkadaşlardır.

9. Serkan BALİ İle Yapılan Görüşme:

Cezaevinde koğuş aramaları her an yapılmaktadır.

Cezaevi idaresi tarafından bazı dilekçelerimize geç cevap verilmektedir.

İdarenin yönetim kurulu bize karşı bazı tutumlar sergilemektedir.

Telefon görüşmemiz haftada 10 dakikadır. Bu uygulama sadece siyasi koğuşlarda geçerli bir uygulamadır. Cezaevindeki diğer koğuşlardaki mahpuslar 60 dakika görüntülü konuşabilmektedir.

Herhangi bir hastalığım yok.

10. Muhammed AYTEN İle Yapılan Görüşme:

Avukat görüşünde ayakkabı çıkarılıp sallanması uygulaması dayatılıyor-

T2' den T1' e bana sorulmadan getirildim.

T1'de dışarıdan; iç çamaşırı, çorap sandalet, terlik ve bazı kişisel eşyalar alınmıyor. Sadece kantinden alınabileceğini söylüyorlar.

Müdür hiçbir şekilde görmeye gelmiyor, biz görüşmeye gidince ayakta bekletiyor. Bu nedenle görüşmelere katılmıyoruz.

Arama yapılırken teşhir eder gibi kamera gözümüze tutuluyor.

Şeracettin YÜKSEKBAĞ (6 ay ertelendi) ve Ayhan BAYAR, Hakan Ergün” İnfazları ertelendi.

İsmail TAŞAR, Mecit YÜKSEKBAĞ, İdris DURUK, Zekeriya Al MOHAMED ve Keleş CELAL Başka Cezaevlerine sevk edilmiştir.

11. Fevzi ARSLAN İle Yapılan Görüşme:

Problem yaşıyorum. Beni tek hücreye aldılar. Burada diğer arkadaşlarım ve insanlardan uzak tutulmaktayım. Hep tekim, iletişimim yok.

Personel ve idare bana karşı iyi, cezaevi yönetimiyle problem yaşamıyorum.

Ağırlaştırılmış müebbet cezamn kesinleşmesinden dolayı hücrede tecrit altındayım, hastalığım nedeniyle hücrede kalmamam lazım. Tek başıma hayatımı idame ettirmekte zorlanıyorum.

Gözültünde beyin kanamasından dolayı unutkanlık, farkında olmamak gibi sorunlarım var. Baş ağrım var. Ayaklarım titriyor. Vücudumun sağ tarafı hissizleşti, psikiyatrik sorunlarım var.

Psikiyatri tedavim devam ediyor, beyin kanamasından dolayı yaşadığım problemlerde tedavim rutine uygun yapılmıyor. Revire de istediğim zaman çıkabiliyorum. Hastane sevklerim yapılıyor. Baş için herhangi bir tedavim yok. Beyin kanamasından dolayı çıkan problemler için bir şey yapılmadı. Günün 24 saati acı çekiyorum.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

12. Abdullah BASYAN İle Yapılan Görüşme:

Avukat görüşünde ayakkabı çıkartma dayatması var.

Hastane sevkleri çok geç yapılıyor.

İdare ve personelle ilgimiz yok, pek ciddi bir problem yaşanmadı.

Ellerimde mantar çıkıyor ve dişlerim ağrıyor. Tedavim hiç ilerlemiyor, iki aydır hastane sevki istememe rağmen hala sevk yapılmadı. Genel olarak sevkler çok geç yapılıyor.

Cahit ve Mehmet YAZAR benim dışımda diğer hastalardır.

Ayhan ve Cahit (Rojawalı) infazları ertelenmiştir.

İsmail TAŞAR ve Mecit YÜKSEKBAĞ başka cezaevlerine sevk edilmiştir.

B- Urfa 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Görüşmeler:

1. Rojda BİNİCİ İle Yapılan Görüşme

Sosyal aktivitelere (Saz kursu, Resim vb.) katılım sağlanamıyor. Hastane imkanlarından faydalanma konusunda gecikmeler yaşanıyor.

Cezaevi yönetimiyle iletişim sağlanamıyor.

Bel ağrım var. Benim dışımda Şehriban MİMKARA hastadır.

Ailem Suruç'ta yaşıyor. Görüşlere gelme konusunda sorunlar doğuyor.

Doze Salih Temo sürgün edildi.

2. Zeki ALAKUŞ İle Yapılan Görüşme:

Telefon görüşmeleri zaman olarak daha kısa, ayrıca siyasi tutsaklara görüntülü konuşma imkânı sunulmuyor. Telefonda görüş süresi 45 dakikayı geçmemektedir.

Cezaevi Müdürü ile herhangi bir görüşme sağlanamıyor.

Ahmet YILMAZ, Enver KANMAZ, Serhat BULUT'un infazları ertelenmiştir.

Ailem Halfeti 'de yaşadığı için görüşe gelme konusunda sorun yaşıyor.

Muhsin ABLAY ve M. Akil KARADAŞ başka cezaevlerine sevk edilmiştir.

3. Mehmet SAMUR İle Yapılan Görüşme:

Şu anda herhangi bir problemim yoktur. Cezaevi İdaresiyle problem yaşamıyorum.

Yusuf YORULMAZ felç durumunda olduğu için tek başına yaşamını idame ettiremiyor.

Açlık grevinde herhangi bir problem yaşamadık. Telefon, görüş ve duruşmaya çıkmama eylemleri devam etmektedir.

Muhsin ALBAY, Erzincan cezaevine sevk edildi:

4. İsmail KAPLAN İle Yapılan Görüşme:

Sosyokültürel, sanatsal haklarımız ihlal ediliyor.

Adli tutsaklar bir saat ve üstü görüntülü konuşabiliyor iken biz on dakika görüşebiliyoruz.
(Telefon ile)

Açlık grevi sürecinde sosyal etkinliklerden menedildim. Bu durum Halen devam etmektedir.

Bazı arkadaşların cezası bitmesine rağmen cezaları varmışçasına cezaevinde tutuluyor. Keyfi uygulamalar var.

Cezaevi idaresiyle problem yaşıyoruz. Personellerin üstenci tutumları var, sayım esnasında adli tutuklulara dayatmalarda bulunuluyor.

Hastane sevkleri çok uzun sürüyor, o sırada insan onuruyla bağdaşmayan uygulamalarda bulunuyorlar.

Gazeteler ve TV için istediğimiz yayın organlarına ulaşamıyoruz. Yeni Yaşam gazetesini istememize rağmen vermiyorlar.

Adli tutuklulara farklı, siyasi tutuklulara farklı uygulamalar yaşıyor.

Ayağымda engel var. %40 engelim bulunmakta. Tedavim için Yapmam gereken egzersizleri, fizik tedaviyi yapamıyorum.

Telefon, görüş ve duruşmaya çıkmama eylemleri devam etmektedir.

Hakkı POLAT; hemoroit, mide sorunu hastalıkları var

Ahmet YILMAZ, Hekim EŞİYOK, Yılmaz Rüzgar, Ahmet CİMO, Süleyman DEVİREN, Abdulkadir KAYA (Ciddi kalp hastalığı var) hasta mahpuslardır.

İnfazım yakıldı. Cezamın tamamını yatmam gerektiğini söylüyorlar.

Benim dışında Yılmaz Rüzgar'ın infazı bu ay 4 ay uzatıldı.

İrfan KİPER; infazı 6 ay uzatıldı.

Süleyman DEVİREN; 2 yıldır infazı bitti, 1 yıl uzatıldı tekrar.

Hakkı DURSUN; 30 yıldır cezaevinde. İnfazı 11 ay 20 gün uzatıldı.

Mehmet Akil KARATAŞ, Erzincan'a sevk edilmiştir.

5. Şehriban MİMKARA İle Yapılan Görüşme:

Doze Salih TEMO 1 Mart'ta sürgün edildi.

Aramalar yapılıyor, çok sık değil. Açık görüşten önce ya da sonra yapılıyor.

Sevklerde önemli sorun yok, Düzeltme var.

Personel ve idarede Sorun yok.

Ameliyat oldum, kontrollerime gidiyorum, sorun yok. Tedavim rutine uygun ilerliyor.

Ailem il dışında yaşıyor, zorluk var.

6. İzzet KARADAĞ İle Yapılan Görüşme:

Yemekler kalitesiz, bütün arkadaşlarda mide rahatsızlığı oluyor

İlaçlar genelde muadil olarak veriliyor. Asıl ilaç verilmiyor

İdare yayın soruyor ama istediğimiz yayınlar getirilmiyor.

Aramalar ayda bir yapılıyor, her aramada her yer dağıtılıyor, Temel ihtiyaçlarımız konusunda kısıtlanıyoruz. Keyfiyet söz konusu.

Kitaplar noktasında sorun yok. Fakat sayı sınırı bulunması nedeniyle keyfiyet ve kontrol sistemiyle hareket ediliyor.

Revire sevk verildiği halde sevkler gerçekleşmiyor. Hasta arkadaşların mağduriyeti doğuyor.

İdare ve personellerde rahatsız edici bir problem yok

Koğuşumuzda engelli arkadaş var. İdare özel olarak ilgilenmiyor, dış hassasiyeti olan arkadaşlar var doktora gösterilmeyi bekliyor.

İdare ve personel son katıldığımız eylemlerin farkında fakat rutin devam ediyor. Kimseye ayrımcılık yapılmıyor.

10 Mart'ta Muhsin ABAY Erzincan'a gönderildi.

7. Çetin DAĞTEKİN İle Yapılan Görüşme:

İdare tarafından muhatap alınmıyoruz. Su sorunu yaşıyoruz. Su kesintisi sık oluyor, havalandırma geç açılıyor erken kapatılıyor. Koğuşa gelen birine zorla "Ben PKK'liyim" şeklinde bir kâğıt imzalatılıyor. İmzalamayan bizim koğuşa gelemiyor.

Göz ve diş rahatsızlıklarında hastaneye gidemiyoruz, sevkler yapılmıyor.

TV ve gazeteler kısıtlanıyor, iletişim sorunları devam ediyor.

Ailem Ceylanpınar'da yaşıyor.

Aziz KARADAĞ (Kronik ağır birçok hastalığı var, 75 yaşında, şeker, tansiyon, kolesterol vb.). Yusuf YORULMAZ (Epilepsi) hastasıdır.

Muhsin ALBAY (Erzincan L tipi) ve Mehmet Akil KARADAŞ (Erzincan L tipi) sevk edilmişlerdir.

8. Enver KANMAZ İle Yapılan Görüşme:

Aile, açık, telefona görüş ve duruşmalara çıkmıyoruz. Tecrit cezaevlerinde yaygınlaştı. Aile, avukat ziyaretlerinde de hem bize hem aileye çok sıkı taciz boyutuna varacak şekilde arama yapıyor.

Görüş yerleri sıkıntılı, açık görüşlerde eskiden yemek götürüyorduk; artık izin verilmiyor

Cezaevinde bulaşıcı hastalıklar arttı, Hepatit- B yaygınlaştı önlem alınmıyor.

Bazı memurların tutumları sıkıntılı, tutanak tutmak ile tehdit ediyorlar, ilettiğimiz sorunlar dinlenilmiyor.

Telefon, görüş ve mahkemeye çıkmama eylemleri devam etmektedir.

Astımım var. Diş ve göz rahatsızlıklarında sevk yapılmıyor, tedavi olamıyoruz. Hastaneye gidişlerde çift kelepçe takılıyor bu yüzden geri döndüğümüz oluyor, Hastane gidiş dönüşlerinde kötü muamele var; ağız içi arama, ayakkabı araması vb. Yeni yeni bazı yasaklar da olmaya başladı.

Yılmaz RÜZGAR (Şeker hastası, Damar zedelenmesi), Abdulkadir KAYA (Kalp hastalığı), Serhat BULUT (Hepatit- B), İrfan KİRPER (Hepatit-B) benim dışındaki hasta mahpuslardır.

İnfazım yakıldı; yatarım olan 01.03.2026 tarihinde bitiyor, tahliye olmam lazım.

Serhat BULUT, Ahmet YILMAZ, Hidayet DÜĞER'in infazı yakıldı.

Süleyman DEVİREN, Yılmaz RÜZGAR, İrfan KİRPER ve İsmail Hakkı TURSUN'un infazları ertelendi.

Ailem Kocaeli'nde yaşamaktadır. Görüşlere gelememektedirler hem maddi hem de manevi zorlular yaşamaktadırlar.

Mehmet Akif KARADAŞ Erzincan L tipine sevk edildi.

CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR

9. Nazlı BİNİCİ İle Yapılan Görüşme:

Yemekler kötü yapılıyor, hastaneye gitmem gerekiyor. Sevk kararı verilmesine rağmen sevkim yapılmadı.

TV kanalları sıkıntılı.

Havalandırmada problem yok.

Sporda haftada bir sıkıntı yok

Bize bırakılan elbiseler bir hafta sonra veriliyor.

Arama sıklığı 15 günde bir şeklinde oluyor. Aramada her yeri dağıtıyorlar.

Gelen kitaplar bize verilmiyor.

Personel tutumu normal.

Şehriban MİMKARA ve Hatice YILMAZ depresyon ilacı kullanıyor.

C- Siverek 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Görüşmeler:

1. Muhammed ELCADU İle Yapılan Görüşme:

Siverek'te sürgün edilen ve İnfazı yakılan yok.

Denetimli serbestlik dilekçelerimiz işleme alınmıyor.

Hastaneye götürülme taleplerimiz geciktirilmektedir. Özellikle dış hastanesi talepleri konusunda sorun var.

Diğer mahpuslara anneler günü ve bayram için yarım saatlik telefon hakkı tanınmış ama siyasi mahpuslara tanınmamıştır. Genel olarak ayrımcılık mevcuttur.

Hastane ve avukat görüşlerine çıkarıldığında ayakkabılarının çıkarılması ve içinin aranması dayatılmaktadır. Bu uygulama sadece siyasi tutsaklara yapılmaktadır.

7.CEZAEVİ İDARELERİYLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

A- Urfa 1 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda İdareyle Yapılan Görüşme:

- **Şu an cezaevinde kapasitenin üzerinde mahpus bulunduğu belirtildi. 1660 Adli Suç, 86 Örgütlü suçlar olmak üzere 1746 mahpus olduğu aktarılmıştır.**
- Kapasite konusunda yetkinin kendilerinin dışında olduğunu aktarmışlardır.
- Hastane sevkleri konusunda idare tarafında tüm işlemlerin usule uygun yapıldığı belirtildi. Hastaneye gidişler konusunda planlamanın jandarma tarafından yapıldığı belirtildi.
- Hasta mahpus listesinin tutulduğu belirtildi. Yasal prosedür gereği hasta mahpus listesinin Adalet Bakanlığına gönderildiği aktarılmıştır.
- Cezaevinde Diş Hekimi konusunda mevzuattaki yükümlülüklerinin yerine getirildiği aktarıldı.
- Fevzi ARSLAN'ın ameliyat olması için gerekli önlemlerin kendileri tarafından alındığını ve süreci hassasiyetle takip ettikleri belirtilmiştir. Fevzi ARSLAN'ın hücreye alınmasının kendileri ile alakalı olmadığını; mevzuatı uyguladıklarını aktardılar
- Ömer Arslan hakkında hastalığından dolayı sürecin devam ettiği bildirilmiştir. Mevzuat gereği ameliyat günü önceden bildirilmediği aktarılmıştır.
- Revir aile hekimi sisteminin sabah 08.00-17.00 arasında çalıştığı belirtildi. Mevzuatın verdiği yükümlülüklerin yerine getirildiği aktarılmıştır.
- Sevklerin üçlü protokol çerçevesinde yapıldığı aktarılmıştır. Sevkler konusunda herhangi bir sorun olmadığı aktarıldı.
- Cezaevinde mevzuatı uyguladıklarını; mevzuat dışına çıkılmadığı belirtilmiştir.
- Mevzuatın verdiği yetki dahilinde bütün koşullarda arama yapıldığı belirtildi.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

- Mahpusların hepsine eşit davranıldığı; cezaevinde herhangi bir ayrımcılık yapılmadığı aktarılmıştır.
- Klima ve vantilatör konusunda mevzuatın yükümlülüklerinin yerine getirildiği aktarıldı.
- Cezaevi idaresi olarak demokratik, şeffaf ve insan haklarına uygun davranıldığı aktarılmıştır.
- Cezaevinin iç işleyişi olan konularda cevap verilmeyeceğini belirtmişlerdir.

B- Urfa 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda İdareyle Yapılan Görüşme:

- **Cezaevi kapasitesinin 680; artırılmış kapasiteyle kapasitenin 1004 olduğu belirtildi. Şu an cezaevinde 1666 mahpusun olduğu belirtildi. Kapasitenin üstünde mahpus olduğu belirtildi.**
- **Cezaevinde durumu ağır ve kronik hasta mahpusların sayısının 80-90 civarı olduğu belirtildi. Bu hastaların devamlı takipte kalınması gereken mahpuslar olduğu belirtildi.**
- **Hasta mahpusların sayısının bilinmediği belirtildi. Sadece ağır ve kronik hastaların listesinin tutulduğu belirtildi.**
- **Aile hekimi sistemiyle çalışıldığı belirtildi. Revirin 08:00- 17:00 arası çalıştığı belirtildi. Her koğuşun revir günleri olduğu belirtildi. Mahpusların revir günlerine göre çağrıldığı belirtildi. Sağlık ocağına nasıl bakılıyorsa revirde de durumun aynı olduğu belirtildi.**
- **Acil durumda hemen müdahale yapılıyor. 112 çağrılıyor. Kampüsün bir tane acil ambulansı var. Bu ambulansla müdahale edildiği belirtildi. Donanımlı bir hastane ihtiyacında hastane sevklerinin hızlıca yapıldığı belirtildi.**
- **Memurların hasta mahpuslara yaklaşım konusunda bir hastaneden daha itinalı oldukları belirtildi.**
- **Tahliyesi noktasında ağır hasta olanlar için Ceza Tehiri işlemini başlattıklarını belirtti. Ceza Tehiri İşleminin sonrasında Başsavcılık ve Adli Tıpta değerlendirilme sonucunda karar verildiği aktarılmıştır.**
- **İdare tarafından sevkler çıkartılıyor. Hastaneye gidişlerin planlaması jandarma tarafından yapıldığı belirtildi. Bu konuda jandarmanın planlamasına göre gidiş gelişler olduğu belirtildi.**
- **Sevkler konusunda sorun olmadığı belirtilmiştir.**
- **1 doktor, 1 hemşire ve 4 hemşire olmak üzere 6 sağlık personeli var. Ve bir sağlık mezunu olan gardiyanı bir vardiyaya veriyoruz.**
- **Diş konusunda sevk sorunu olmadığı aktarılmıştır. Cezaevi imkanları kısıtlı olduğundan gerekli tedavi uygulanamadığı belirtildi.**

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

- Engelli ve yaşamını tek başına idame ettiremeyecek mahpusların ayrı koğuğu olduğu belirtildi. Koğuğa hasta mahpusların bakımını işçi mahpuslar tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Terörle Mücadele Kanunu dosyalarından dolayı tutulan mahpusların bu haktan yararlandırılmadığı belirtildi.
- Revirde tercüman bulunmadığı belirtildi. İletişimin dili bilen memurlar üzerinden kurulduğu belirtildi.
- Cezaevindeki tüm mahpuslara eşit muamelede bulunulduğu aktarılmıştır.
- Vantilatör konusunda mevzuattaki yükümlölüklerin yerine getirildiğı aktarılmıştır.

8.MEVZUAT

Mahpuslar pek çok hak ihlaline uğrayarak biyolojik ve psikolojik olarak tahribata uğramakta ve yaşam hakları korunmamaktadır. Uluslararası mevzuat, devletlerce özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşam hakkı konusunda devletlere pozitif yükümlülükler yüklemiştir. Devletler, özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerin haklara erişim konusunda özgür bireylerle eşit şartlarda bulunmasını sağlamakla yükümlüdürler. Mahpuslar toplumdaki tüm bireyler gibi kesintisiz bir şekilde haklara erişim hakkına sahiptir. Yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında hasta mahpuslar için Anayasa'nın 17. Maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını, bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir.

Bu kapsamda cezaevinde devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında ve devletin kontrolü altında bulunan diğer alanlarda hasta mahpuslar bakımında da geçerli olabilecek bu yükümlülük ortaya çıkmıştır.

Tutuklanan veya hürriyeti bağlayıcı cezasının infazına başlanan kişilerin daha önce sahip oldukları pek çok özgürlükten mahrum kalmaları ve günlük yaşamlarında ciddi nitelikte bir değişim yaşamalarının doğal bir sonucu olarak ruh sağlıkları bozulabilmekte, dolayısıyla kırılgan ve korumasız bir konumda bulunan bu kişilerin hasta olma riski artabilmektedir. Bu nedenle yasal ve ikincil düzenlemelerin ceza infaz kurumu yetkililerine bu kişiler hakkında daha duyarlı ve dikkatli olma görevi yüklemesi, tutuklu veya hükümlü kişilerin hayatlarının tehlikeye atılmasını önleyici tedbirler alınmasını sağlaması gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle ceza infaz kurumunda kalan kişilerin davranışlarının ve sağlık durumlarının takip edilmesi, gerektiğinde doktor muayenesine başvurulması, diğer yandan ağır hasta olduğu anlaşılanlar açısından kendileri için en uygun yerlerde kalmalarının temin edilmesi ve önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu nedenle yasal ve ikincil düzenlemelerin ceza infaz kurumu yetkililerine bu kişiler hakkında daha duyarlı ve dikkatli olma görevi yüklemesi, tutuklu veya hükümlü kişilerin hayatlarının tehlikeye atılmasını önleyici tedbirler alınmasını sağlaması gerekmektedir.

Yaşam hakkı kapsamında devletin öncelikle yaşamı tehlikeye girebilecek kişilerin yaşamını korumak için yeterli yasal ve idari bir çerçeve oluşturması gerekmektedir. Aynı yükümlülük ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin yaşam ve sağlıklarının korunması için de geçerlidir.

A. Uluslararası Mevzuat:

1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

10 Aralık 1948 Tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, insan haklarının tanınması ve korunması açısından çok önemli bir öncüdür. Bildirinin bazı önemli ilkeleri şunlardır.

- Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.
- Hiç kimseye işkence yapılamaz; zalimce, insanlık dışı, onur kırıcı ceza verilemez veya davranışta bulunulamaz.
- Hiç kimse keyfi olarak tutuklanamaz, alıkonamaz ve sürgün edilemez.
- Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün güvencelerin sağlanmış olduğu açık bir yargılama ile yasaya göre suçluluğu kanıtlanmadıkça suçsuz sayılır.

2. BM Mahpuslara Uygulanması Gerekli Asgari Standart Kurallar

1955'te Cenevre'de toplanan suçların önlenmesi ve suçluların ıslahı üzerine birinci birleşmiş milletler konferansı tarafından kabul edilmiş ve Ekonomik Ve Sosyal Konsey Tarafından 31 Temmuz 1957 Tarihli Ve 663 Sayı ile 13 Mayıs 1977 Tarihli Ve 2076 Sayılı Kararlarıyla onaylanmıştır. Cezaevleri, tutuklu ve hükümlülerle ilgili evrensel kuralları içerir.

3. Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kuralları

Nelson Mandela Kuralları 1. Maddesinde; "Bütün mahpuslar, doğuştan sahip oldukları insanlık onuru ve değeri gözetilerek saygı ile muamele görecektir. Gerekçesi ne olursa olsun hiçbir mahpus işkence ve diğer zalimane insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye maruz bırakılamaz ve tüm mahpuslar bu tür muamelelerden korunur. Mahpusların, personelin, hizmet sağlayıcıların ve ziyaretçilerin emniyeti ve güvenliği her zaman sağlanır." ilkesi vardır.

4. BM Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi ve BM İnsan Hakları Komitesi Genel Yorum Kararları

BM Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesinin özellikle 10. Ve 26. Maddeleri mahpusların hakları ile ilgilidir. Buna göre 10. Madde de tutulanların hakları düzenlenmiştir.

“1. Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahiptir.

2. A) tutuklu sanıklar, istisnai haller dışında mahkumlardan ayrı tutulur ve kendilerine mahkum edilmemiş kimselerin statüsüne uygun tarzda ayrı bir muamele uygulanır.

B) tutuklu küçük sanıklar yetişkinlerden ayrı tutulur ve en kısa sürede yargısal makamların önüne çıkarılırlar.

3. Ceza infaz sistemi, mahpusları iyileştirme ve toplumsal rehabilitasyonlarını sağlama gibi temel amaçlara sahip olur. Küçük failer yetişkinlerden ayrılır ve yaşları ile hukuki statülerinin uygun bir muamele görürler.”

Madde 26’da ise hukuk önünde eşitlik ilkesi düzenlenmiştir. “Herkes, hukuk önünde eşittir ve hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın hukuk tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Hukuk bu alanda her türlü ayrımcılığı yasaklar ve herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya başka bir statü ile yapılan ayrımcılığa karşı etkili ve eşit koruma sağlar.”

5. BM İşkence Karşıtı Sözleşme ve BM İşkence Karşıtı Komite Kararları İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme

Sözleşmenin 1. Maddesi işkenceyi tanımlamaktadır. Türkiye’de son dönem kötü muamele olarak adlandırılan birçok yasak davranış veya fiil, sözleşmeye göre işkence olarak tanımlanmaktadır. Buna göre; “işkence” terimi, bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözetin herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatiyle uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırap veren bir fiil anlamına gelir.

6. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan bu sözleşme, İnsan Hakları Evrensel Bildirisini ve bu bildirinin açıkladığı hakların evrensel ve etkin olarak tanınmalarını ve uygulamalarını hedef almıştır. Özgürlük Ve Güvenlik Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. Maddesi ile güvence altına alınmıştır. Buna göre;

Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasa da belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

7. Avrupa Cezaevi Kuralları

102/2 maddesinde hapsedilen kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması yoluyla başlı başına bir ceza olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle de mahpuslar için öngörülen cezaevi rejiminin, hapsedilmenin doğasında bulunan acıyı daha fazla ağırlaştırmaması gerektiği ifade edilmektedir. Avrupa Cezaevi Kuralları 'nda cezaevi rejiminin hükümlüleri sorumlu ve suçsuz bir hayata liderlik etmelerini sağlayacak şekilde tasarlanması gerektiği açık bir şekilde vurgulanmıştır. Ayrıca cezaevi yönetiminin bireysel olarak mahkûmiyet planlarını hazırlaması gerektiği ve serbest bırakma amacıyla hazırlık yapılmasının da bu planların içinde bulunması gerektiği belirtilmektedir.

8. İşkencenin Ve Gayri İnsani Ya Da Küçültücü Ceza Veya Muamelelerin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi Ve Avrupa İşkenceye Karşı Komite Kararları

R87 No'lu Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 17 Şubat 1987 tarihinde kabul edilmiştir. BM mahpuslara uygulanması gerekli asgari standart kurallara paralel olarak düzenlenmiştir.

Kararlar uyarınca bu sözleşmenin 1 Ve 2 Nolu Protokolleri de onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza ve Muamelenin Önlenmesi Komitesi de (CPT) mahpusların sağlık hizmetlerinden eşit faydalanmalarında “doktora erişim, bakımdan eşitlik, hastanın onayı ve gizlilik, önleyici sağlık hizmetleri, özellikle ağır ve ölümcül hastalar başta olmak üzere insani yardım ile sağlık personelinin mesleki bağımsızlığı ve mesleki yetkinliği” tanımlamıştır.

Temel İlkeler:

- 1- Özgürlüğünden yoksun bırakılmış herkese insan haklarına saygı çerçevesinde davranılmalıdır.
- 2- Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan herkes cezalandırılmalarına veya tutuklanmalarına hükmedilen kararlar yasal olarak ellerinden alınmayan tüm haklara sahip olmaya devam eder.
- 3- Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır.
- 4- Mahpusların haklarını ihlal eden cezaevi koşulları kaynak yokluğu gerekçe gösterilerek savunulamaz.
- 5- Cezaevindeki yaşam kamusal hayatın olumlu yanlarına olabildiğince yaklaşacak biçimde düzenlenmelidir.
- 6- Alıkonma sürecinin tümü özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin özgür toplumla yeniden bütünleşmelerini kolaylaştıracak şekilde yönetilmelidir.
- 7- Cezaevi dışındaki sosyal hizmetlerle iş birliği ve mümkün mertebe sivil toplumun cezaevi yaşamına katılımı teşvik edilmelidir.
- 8- Cezaevi personeli önemli bir kamu hizmeti görmektedir ve personelin seçimi, eğitimi ve iş koşulları mahpusların gözetiminde yüksek standartları idame ettirmelerine olanak sağlamalıdır.
- 9- Bütün cezaevleri düzenli idari denetime ve bağımsız izlemeye tabi olmalıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin ceza infaz alanındaki tavsiye kararlarında da ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilen mahpusların serbest bırakılma için yapıcı bir hazırlıktan faydalanmaları gerektiği ve bu kapsamda mahpusların şartlı salıverilme olasılığına sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, birçok ülkede uzun süreli hapis cezalarının sayısı ve süresinde meydana gelen artıştan dolayı mahkûmların etkin ve insani yönetiminin zedelenebileceği endişesi ile bir tavsiye kararında bulunmuştur. (2003) 23 sayılı tavsiye kararında genel olarak ömür boyu hapis cezası almış mahkûmlar ile diğer mahkûmlar arasında bir ayrımcılık yapılmaması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca uzun süreli hapsin zararlı etkilerini önlemek ya da azaltmak için boş zaman faaliyetleri ve diğer aktivitelere katılımın sağlanarak hükümlülerin şartlı tahliye sonrasında yasalara uyarak yaşamayı ve topluma uyumu sağlamayı kolaylaştıracak koşullar ve gözetim tedbirlerinin oluşturulması gerektiği belirtilmektedir.

Ömür boyu hapis cezası mahkûmlarının topluma yeniden kazandırılması için gerekli çalışmaların yapılması öngörülmektedir. Bu çalışmalar, (2003) 23 sayılı tavsiye kararının ömür boyu hapis cezası ve diğer uzun süreli hapis cezası mahkûmlarının topluma yeniden

Kazandırılmasının yönetilmesi başlığı altında aynen şu şekilde düzenlenmiştir: Ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmların, uzun bir hapis döneminin ardından toplumda yasalara uygun bir yaşama geçmede yaşayabilecekleri özel sorunların üstesinden gelmelerini sağlamak için tahliyeleri çok önceden hazırlanmış olmalı ve aşağıdaki hususlara özellikle dikkat edilmelidir:

- Belirli tahliye öncesi ve sonrası planlar yapılmalı ve bunlar ilgili alandaki risk ve İhtiyaçlara hitap etmelidir,
- Tahliye ve tahliye sonrası programlar ile hapis süresince mahkûmların tabi tutulduğu müdahaleler veya iyileştirme çalışmalarının sürdürülmesinin başarılması olasılığına gereken dikkat gösterilmelidir,
- Cezaevi idaresi, tahliye sonrası gözetim yetkilileri ve sosyal ve sağlık hizmetleri arasında yakın iş birliği sağlanmalıdır.
- Ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmlara şartlı tahliye hakkının verilmesi ve uygulanması, şartlı tahliyeye ilişkin R (2003) 22 Sayılı Tavsiye Kararında belirtilen ilkelere uygun olmalıdır.”

1976 yılındaki Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu ‘nun Uzun Süreli Mahkûmlara Yönelik Muameleye İlişkin (76) 2 Sayılı Tavsiye Kararında tüm mahpusların erken tahliye olabilmelerini sağlamak gerektiği belirlenmiş ve kişilerin dış dünya ile adaptasyonunun sağlanmasına yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi daimi ve uzun süreli hapis cezalarının infazında uyulması gereken hususları içeren 15 maddelik bir Karar ile açıklamıştır. Buna göre: Cezanın infazı aşamasında mahkûm ve bakmakla yükümlü oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm tutuklular bakımından gerekli koşulların sağlanması halinde koşullu salıverilme olanağı bulunmalıdır (m. 9). Sadece genel önleme amacı gerekçesi, koşullu salıverilme imkânının reddi bakımından yeterli değildir (m. 10).

2003 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ‘nin Üye Devletlere Şartlı Tahliye Hakkında R (2003) 22 Sayılı Tavsiye Kararı ‘nda; mahkûmların topluma yeniden katılmalarını desteklemek için ömür boyu hapse mahkûm olanlar dâhil tüm mahkûmlar, kanunen şartlı tahliyeden yararlanabilmelidirler denmektedir.

2006 yılında Leger ‘in Fransa aleyhinde AİHM’e yaptığı başvuruda Daire ‘nin vermiş olduğu karara ilişkin kısmi karşı oy yazısı kalem alan AİHM eski başkanı Jean-Paul Costa, bir kişinin yeniden suç işlemesine ilişkin riskin hiçbir zaman sıfır olamayacağını, dolayısıyla bu yaklaşımla hiç kimseye şartlı tahliye uygulanamayacağını belirtir. Bu ifadelerin ardından adaletin yerine intikamın getirilip getirilmediğini sormuştur. (Leger/Fransa, Jean-Paul Costa ‘nın Karşı Oy Yazısı, 19324/02, 11 Nisan 2006.)

Marcello Viola v. Italy (no. 2) – (Başvuru no: 77633/16) kararında AİHM mahpusun koşullu salıverilmesinin “adli makamlarla iş birliği” yapma şartına bağlanması sebebiyle ihlal kararı vermiştir. Mahkeme başvuranın tahliyesinin “adli makamlarla iş birliği” yapması şartına bağlanmasını “başvuranın tutukluluğunun artık meşru penolojik gerekçelere dayanmadığını göstermektedir.” demiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı

Avrupa Cezaevi Kuralları Ek “Temel İlkeler” alt başlıklı 1. Maddesine göre; “özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insan haklarına saygı gösterilerek davranılır.”

Avrupa Cezaevi Kurallarının “Temel İlkeler” alt başlıklı 3. Maddesine göre; “özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır.”

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi’nin 2 Nolu Genel Kararı

“Aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir” ibaresi yer alır. Ayrıca CPT standartlarında “mahkûmların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahkûmlara aile ve yakın arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkanı verilmelidir. Bu temasın sınırlandırılması sadece kayda değer güvenlik endişeleri ve kaynak kısıtlılığına dayandırılabilir. Bu bağlamda ailesi uzakta yaşayan mahkûmlar için ziyaret ve telefon teması kurallarının uygulanması konusunda esnekliğe gerek olduğunun örneğin bu tür mahkûmların ziyaret saatini biriktirebilmesine veya aileleriyle telefonla temas kurabilmek için daha iyi imkanlara izin verilmelidir.

Avukatların Görevleri Hakkındaki BM temel İlkelerinde 8. Madde

“Tutuklanan, alıkonulan veya hapse atılan herkese, avukat tarafından ziyaret edilmek, kendisiyle iletişim kurmak ve kendisine danışmak için yeterli fırsatlar, zaman ve tesisler gecikmeden, dinlenmeden veya sansüre uğramadan sağlanmalıdır. Bu tür müzakereler, kolluk kuvvetlerinin görüş mesafesinde olabilir ancak işitme mesafesinde olmamalıdır”.

Avukatların Görevleri Hakkındaki BM temel İlkelerinde 22. Madde

“Hükümetler, avukatlar ile müvekkileri arasında, profesyonel ilişkileri gereği gerçekleşen tüm görüşmelerin ve müzakerelerin gizli olduğunu kabul etmeli ve buna saygı duymalıdır”.

9. İstanbul Protokolü

İstanbul Protokolü'nün 162. Paragrafına Göre; “Dünya Tabipleri Birliği'nin (DTB) birçok bildirgesinde bakım ve tedavi görevleri ele alınmıştır. Bu bildirgeler, tutuklular ve suçlu olduğu iddia edilen kimseler de dahil olmak üzere doktorların daima hastaları için en iyi olanı yapmakla yükümlü olduklarını açıkça ifade etmektedir. Bu görev sık sık profesyonel bağımsızlık kavramı aracılığıyla dile getirilmektedir, profesyonel bağımsızlık kavramı doktorların kendilerine uygulanabilecek baskılara karşı en iyi tıbbi tedavi sekline sadık kalmalarını gerektirmektedir.

10. DTB'nin Uluslararası Tıbbi Etik Kuralları

Doktorların ‘mesleki ve ahlaki bağımsızlık içinde, şefkatle ve insan onuruna saygılı’ biçimde tıbbi bakım vermekle görevli olduklarını vurgulamaktadır. Bu beyanat, doktorun sadece hastanın yararına göre davranmakla görevli olduğunu ve hastalarına sadakat göstermekle borçlu olduğunu da vurgulamaktadır.

11. DTB Tokyo Bildirgesi Ve Hekimlerin Bağımsızlığı Ve Mesleki Özgürlük Bildirgesi

Hiçbir şüpheye yer bırakmayacak kadar açık bir biçimde, doktorların başkalarının çıkarları ne olursa olsun hastanın çıkarları doğrultusunda davranmak için özgür olmakta ısrarcı olmaları gerektiğini ifade etmektedir. İşverenlerin, cezaevi yetkililerinin veya güvenlik güçlerinin talimatları da başkalarının çıkarları arasındadır.

12. Uluslararası Hemşirelik Kuralları

Konseyde hemşireler için de kurallar getirilmiştir. Protokolün 313. Paragrafına göre ise; “her tutuklu mahremiyetine saygı gösteren bir ortamda muayene edilmelidir. Polis ya da diğer güvenlik güçleri, hiçbir zaman muayene odasında bulunmamalıdır. Bu usule dair önlemler yalnızca, muayeneyi yapan hekim tutuklunun sağlık personeline karşı ciddi bir güvenlik riski oluşturduğu yönünde net bir kanıt olduğunu düşünüyorsa, vazgeçilebilir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda, muayene eden hekimin talebi üzerine, muayene esnasında polis ya da diğer kolluk kuvvetleri yerine sağlık kurumunun güvenlik personeli hazır bulunmalıdır. Bu durumlarda güvenlik personeli hastaya göre işitme mesafesinin dışında kalmalıdır. Tutukluların tıbbi muayeneleri hekimin uygun gördüğü bir mekânda yapılmalıdır. Bazı vakalarda, muayeneyi, cezaevi veya eklentilerinde değil de resmi sağlık kurumlarında yapmak konusunda ısrarcı olmak en iyi çözüm olabilir.

B. Ulusal Mevzuat:

1. Anayasa

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Devletin Temel Amaç ve Görevleri

Madde 5- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Kanun Önünde Eşitlik

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi Ve Manevi Varlığı

Madde 17 – Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

Kişi Hürriyeti Ve Güvenliği

Madde 19 – Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Şekil ve şartları kanunda gösterilen: mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal (...) ve savaş hallerinde uzatılabilir.

Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA RAPOR

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, devletçe ödenir.

Özel Hayatın Gizliliği

Madde 20 – Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

Haberleşme hürriyeti

Madde 22 – Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.

Din ve vicdan hürriyeti

Madde 24 – Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.

Düşünce ve kanaat hürriyeti

Madde 25 – Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

Hak arama hürriyeti

Madde 36 – Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.

Sağlık Hizmetleri Ve Çevrenin Korunması

Madde 56 – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, iş birliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı

Madde 74 – Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

Kamu Baş denetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla dört yıl için seçilir. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan aday seçilmiş olur

Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Baş denetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

2. 5275 Sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

“Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.”, “Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur.”

Ceza ve Güvenlik Tedbirleri ’nin İnfazı Hakkında Kanun Madde 56

Kurumların elverişsiz ve yetersiz kalması, kapsama gücünün aşılması, kullanılamaz hâle gelmesi, asayiş, güvenlik, doğal afet, yangın ve büyük onarım gibi zorunlu nedenlerle başka kurumlara nakledilmeleri gerekli görülen hükümlüler, yargı çevresi dışında Adalet Bakanlığınca belirlenen ve konumlarına uygun olan diğer kurumlara nakledilebilirler.

3. 3359 Sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununa Göre Hazırlanan Hasta Hakları Yönetmeliği

Sağlık hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki ilkelere uyulması şarttır:

- A) Bedenî, ruhî ve sosyal yönden tam bir iyilik hâli içinde yaşama hakkının en temel hakkı olduğu, hizmetin her safhasında daima göz önünde bulundurulur.
- B) Herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını haiz olduğu ve hiçbir merci veya kimsenin bu hakkı ortadan kaldırmak yetkisinin olmadığı bilinerek, hastaya insanca muamelede bulunulur.
- C) Sağlık hizmetinin verilmesinde hastaların, ırk, dil, din ve mezhep, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç ve ekonomik ve sosyal durumları ile sair farklılıkları dikkate alınamaz. Sağlık hizmetleri, herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde planlanıp düzenlenir.
- D) Tıbbi zorunluluklar ve kanunlarda yazılı hâller dışında, rızası olmaksızın kişinin vücut bütünlüğüne ve diğer kişilik haklarına dokunulamaz.
- E) Kişi, rızası ve bakanlığın izni olmaksızın tıbbi araştırmalara tabi tutulamaz.
- F) Kanun ile müsaade edilen hâller ile tıbbi zorunluluklar dışında, hastanın özel hayatının ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

4.Hapis Cezasının İnfazının Hastalık Nedeni ile Ertelenmesi 5275 Sayılı Ceza ve Diğer Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

16. Madde; “(1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye kadar Türk Ceza Kanunu’nun 57. Maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılır.

2) Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa, mahkûmun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır.

3) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen geri bırakma kararı, adli tıp kurumunca düzenlenen ya da adalet bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip adli tıp kurumunca onaylanan rapor üzerine, infazın yapıldığı yer cumhuriyet başsavcılığınca verilir. Geri bırakma kararı, mahkûmun tâbi olacağı yükümlülükler belirtilmek suretiyle kendisine ve yasal temsilcisine tebliğ edilir. Mahkûmun geri bırakma süresi içinde bulunacağı yer, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından ilgili cumhuriyet başsavcılığına bildirilir. Mahkûmun sağlık durumu, geri bırakma kararını veren cumhuriyet başsavcılığınca veya onun istemi üzerine, bulunduğu veya tedavisinin yapıldığı yer cumhuriyet başsavcılığınca, sağlık raporunda belirtilen sürelerle, bir süre bulunmadığı takdirde birer yıllık dönemlere göre bu fıkroda yazılı usule uygun olarak inceletirilir. İnceleme sonuçlarına göre geri bırakma kararını veren cumhuriyet başsavcılığınca, geri bırakmanın devam edip etmeyeceğine karar verilir. Geri bırakma kararını veren cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmun izlenmesine yönelik tedbirler, bildirim yapıldığı yerde bulunan kolluk makam ve memurlarınca yerine getirilir. Bu fıkroda yazılı yükümlülüklere aykırı hareket edilmesi hâlinde geri bırakma kararı, kararı veren cumhuriyet başsavcılığınca kaldırılır. Bu karara karşı infaz hâkimliğine başvurulabilir. (...) (6) (ek: 24/1/2013-6411/3 md.) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkroda belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.”

5. Ağır Hastalık, Sakatlık veya Kocama Nedeniyle Hayatlarını Yalnız İdame Ettiremeyen Hükümlüler Hakkında Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanması

6291 Sayılı Kanun’un 1. Maddesi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 105. Maddesine Ek 105/a maddesi uyarınca, maruz kaldıkları ağır bir hastalık, sakatlık veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen ve koşullu salıverilmesine üç yıl veya daha az süre kalan hükümlülerin cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazı mümkün hâle getirilmiştir. Bu durumun, adli tıp kurumundan alınan veya adalet bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip adli tıp kurumunca onaylanan bir raporla belgelendirilmesi gerekmektedir.

6. Sürekli Hastalık, Sakatlık Ve Kocama Sebebi İle Belirli Kişilerin Cezalarının Hafifletilmesi Veya Kaldırılması

Anayasa'nın 104. Maddesine göre; cumhurbaşkanı "sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek ve kaldırmak yetkisine sahiptir. Adli Tıp Kurumu'nun sürekli hastalık, sakatlık ve kocama hâllerinden birinin bulunduğu karar vermesi hâlinde dahi cumhurbaşkanı, af yetkisini kullanma konusunda takdir yetkisine sahiptir. Cumhurbaşkanı tarafından bu yetki, 2008 yılından 17 Mayıs 2012 tarihine kadar sadece 26 hasta için kullanılmıştır.

7. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmeliği

İdare ve gözlem kurulunun oluşumu

MADDE 13 – (1) İdare ve gözlem kurulu; Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 22'nci maddesinde sayılan görevlilerden oluşur.

(2) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca iyi hâl değerlendirmesi yapacak olan kurula Cumhuriyet başsavcısı veya belirleyeceği Cumhuriyet savcısı başkanlık eder. Bu kurula birinci fıkrada sayılan üyelerin yanı sıra Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenen bir izleme kurulu üyesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı il veya ilçe müdürlükleri tarafından görevlendirilen birer uzman da katılır. Bu bakanlıkların ilçe teşkilatında uzman bulunmaması durumunda il teşkilatında görevli bir uzmanın görevlendirmesi sağlanır.

(3) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca oluşturulan idare ve gözlem kurulu üyeleri belirlenirken, birden fazla ceza infaz kurumunun bulunduğu il ve ilçelerdeki iş yoğunluğu da dikkate alınarak, her ceza infaz kurumu için ayrı bir Cumhuriyet savcısı, izleme kurulu üyesi ve uzmanın görevlendirilmesi sağlanabilir.

(4) İdare ve gözlem kurulu, gözlem ve sınıflandırma merkezlerinin görev ve yetkilerini kullanır.

İdare ve Gözlem Kurulunun Görevleri

MADDE 14 – (1) İdare ve gözlem kurulu; mevzuatta verilen diğer görevlerinin yanında hükümlünün kademeli olarak toplumla bütünleştirilmesi ile ilgili aşağıda sayılan görevleri yapar:

A) Hükümlüleri sınıflandırır.

B) Hükümlüleri gruplandırır.

C) Hükümlülerin durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmalarına karar verir.

Ç) Uygulanacak infaz ve iyileştirme rejimini saptar.

D) Mevzuatta iyi hâlliliğin arandığı diğer durumlar ile ilgili değerlendirmeleri yapar.

E) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca bütün hükümlüler hakkındaki ara değerlendirmeleri en geç altı ayda bir yapar.

F) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna ayrılmaya, kalan cezasını denetimli serbestlik tedbiri altında infaz etmeye veya ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilmeye esas iyi hâl değerlendirmelerini yapar

(2) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca oluşturulan idare ve gözlem kurulu; toplam on yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkûm olanların; açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle kalan cezalarının infazına ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmakta iken koşullu salıverilme hariç olmak üzere ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilmelerine ilişkin iyi hâl değerlendirmelerini yapar.

(3) Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet savcısı, izleme kurulu üyesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından görevlendirilen uzmanlar, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazından sonra koşullu salıverilmeye ayrılacak hükümlüler hakkında yapılacak değerlendirmeye katılmaz.

(4) Toplama kararı alınarak infaz edilmekte olan ilamlara konu suçlardan birinin, ikinci fıkrada sayılan suçlardan biri olması ve toplam ceza miktarının da on yılın altında olması durumunda, bu hükümlü hakkındaki iyi hâl değerlendirmesi 13'üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen idare ve gözlem kurulu tarafından yapılır.

9.YAŞANAN HAK İHLALLERİ

Temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelerde başta işkence yasağı, mahpusların tutulma koşulları, cezaevi idarelerinin yetkilerinin sınırları, hapsedilenin hakları hakkında belli kural ve standartlar bulunmaktadır.

Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar (1955), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2006/2 Sayılı Avrupa Hapishane Kuralları, AİHS ve ulusal mevzuatımız mahpusların tutulma koşullarının insan haklarına uygun şekilde gerçekleşmesi gerektiğini düzenlemektedir. Bu bağlamda mahpusların beyanlarına göre gerçekleşen hak ihlaller şu şekildedir:

A. İşkence ve Kötü Muamele Yasağı İhlali

AİHS 'işkence yasağı' başlıklı 3. Maddede,

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.” düzenlemesi yer almaktadır.

Yine AİHS 'Etkili Başvuru Hakkı' başlıklı 13. Maddede ise, “bu sözleşmede tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.” denilmektedir.

Uluslararası mevzuat devletlere, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin hakları konusunda yükümlülükler getirmektedir. Mahpusların insan haklarına saygılı muamele görmesi gerekliliği Türkiye'nin mevzuatında da yer almaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesinin 10. maddesinde açık bir şekilde “Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahiptir.” denilmektedir.

Yine BM Mahpusların Islahı İçin Temel Prensiplerin 1. maddesinde; “Bütün mahpuslara doğuştan sahip oldukları insanlık onurunun ve değerinin gerektirdiği saygıyla muamele yapılır.” denilmektedir.

Anayasa'nın başlangıç bölümünde “Her vatandaşın onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirmeye doğuştan hak sahibi olduğu”, 17. maddesinde “kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleye tabi tutulamayacağı” yazılıdır.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 2. maddesi “Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz” hükmünü içermektedir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

a) Koşu Aramaları Sorunu:

Birçok cezaevinde mahpuslar tarafından koşu lar da yapılan aramalarda özenli davranılmadığı kısa zaman sonra tekrar aynı aramalara maruz kaldıkları beyan edilmiştir. **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararlarının 72/1. maddesine** göre, cezaevleri, tüm mahpuslara insanca davranma ve insan olmaktan kaynaklanan onurlarına saygı gösterme zorunluluğunu kabul eden etik koşullar içerisinde yönetilmelidir. Özel olarak ise **Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük 'ün 46. maddesinin 9. fıkrasına** göre "Arama ve sayımlar sırasında insan onuruna saygı esastır." Mevcut durumda koşu ları arama hakkı, mahpusların girişlerde aranması ve mahpusların sayım yükümlülüğünün bulunması görevliler tarafından kötüye kullanılarak suiistimal edildiği iddia edilmektedir. Aramalar ve sayımlar işkence ve kötü muamele uygulamasına dönüştüğüne dair şikâyetler mevcuttur. Düzenli olarak görüülen mahpus beyanlarına dayalı ve yer yer idare ile yaptığımız görümler neticesinde daha önceki tüm raporlarda aynı sorunun sürüyor olması ise bu durumun sistematikleştirilmeye çalışıldığına karinedir.

Her ne kadar mevzuattan doğan yükümlülük yerine getirilmeye çalışılıyor olsa da mahpusların özel alanına dikkat edilerek arama yapılması gerekir. Bu aramaların rutininin dışına çıkılarak sürekli yapılması ve baskın sekinde olması işkence ve kötü muameleye neden olacaktır. İdare sorumluluğunu yerine getirişken mahpusların onuruna asgari düzeyde saygı göstermelidir. İdare ilgili ihlalin kaynağını tespit ederek gereken önlemi almalıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

b) Sevk Sorunu:

Yine mahpuslar, hastane sevkleriyle ilgili sorunlar yaşadıklarını, sevklerin geç yapıldığı, insan onuruyla bağdaşmayan muamele olduğu, gidiş gelişlerde insan onuruna aykırı şekilde arandıkları ve kötü muamele ile karşılaştıkları için sevki mümkün oldukça isteyemediklerini beyan etmişlerdir

Ömer ARSLAN “diş eti sorunu için doktorun operasyon geçirilmesi gerektiğini söylemesine rağmen sevk yapılmadığını” aktarmıştır.

Ayhan BAYAR’ın sevke de gönderilmediği belirtilmiştir.

Abdullah BASYAN “Ellerimde mantar çıkıyor ve dişlerim ağrıyor. Tedavim hiç ilerlemiyor, iki aydır hastane sevki istememe rağmen hala sevk yapılmadı. Genel olarak sevkler çok geç yapılıyor.” demiştir.

İsmail KAPLAN, sevkler sırasında “insan onuruyla bağdaşmayan muameleye maruz kaldıklarını aktarmıştır.

Muhammed ELCADU “Hastaneye götürülme taleplerimiz geciktirmektedir. Özellikle diş hastanesi talepleri konusunda sorun olduğunu” aktarmıştır.

Birçok mahpus tarafından sevklerin yapılmadığı bildirilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mahkûmların ceza infaz kurumlarının kötü yaşam koşulları nedeniyle yaptıkları şikâyetlerini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. maddesinde yer alan ‘İşkence Yasağı’ başlığı altında ele almıştır. AİHM kararlarında; “AİHS’in özgürlükten yoksun bırakılan kimselerin ve dolayısıyla bu durumdaki hasta kişilerin durumuna ilişkin olarak devletin tutukluların fiziksel bütünlüğünü koruma yükümlülüğünden ayrı olarak, doğal yolla ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının, yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artıyor ya da artma riski bulunuyor ise, kendi başına 3. Madde alanına girebileceğini hatırlatmak gerekir.” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla kronik rahatsızlığı bulunan mahpusların sağlık hizmetinden geç ve düzensiz bir şekilde yararlandırılması, var olan fiziksel acının artmasına yol açmaktadır. İdareyle yapılan görüşmelerde sevkler konusunda sorum olmadığı aktarılmışsa da mahpuslar tarafından sevklerde sorun olduğu aktarılmıştır. İdare pozitif yükümlülükleri uyarınca ivedilikle önlem almalıdır.

c) Umut Hakkı İhlali:

Mahpuslar hakkında uygulanan sürekli uzatma kararı işkence eşiğini aşmaktadır. Mahkûmlar arasında elem ve ızdırap yaratan uygulama işkence ve kötü muameleye neden olmaktadır.

Bu itibarla cezaevinde mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların dolmasıyla salıverilmeye hak kazanan hükümlü serbest bırakılmalıdır. Başvurucu beyanlarında siyasi mahpusların infazların yakılmasını kronik hale geldiği iddia edilmiştir. Hem kişi özgürlüğü güvenliği hakkı hem de umut hakkı ihlaller içeren uygulamalarla hükümlülerin hakların elinden almaktadır. Anayasaya göre özgürlük kural; tutulma ise istisnai durumdadır. Cezaevi idareleri mutlak görevleri, hükümlüleri dış dünyaya kazandırmaktadır. Onun harici her türlü eylem anayasa ve AİHM içtihatlarına aykırı olacaktır.

Ceza İnfaz Kurumları, hükümlüler hakkında verdiği kararlar hukuka uygun olmalıdır. Aksi durumlar belirttiğimiz üzere hükümlüler üzerinde olumsuz durumlara neden olacaktır. Mahkûmların bir gün özgür kalma umutları tamamen ellerinden alındığında; insan onurunun özüne ağır bir darbe vurulacaktır. Burada önem arz eden husus; infazın herhangi bir aşamasında kişinin muhakkak serbest kalması değil, mahkûm olduğu cezayı bir gün serbest kalacağı ümidiyle çekmesidir.

Hükümlülerin infazının yakılması ve ertelenmesi kronik hal aldığı anda, hükümlünün serbest kalma umudundan tamamen mahrum bırakılması manasına gelecektir. Ömür boyu hapis cezaları da dâhil olmak üzere tüm cezaların nihai amacı hükümlünün rehabilitasyonu ve topluma kazandırmaktır.

Uluslararası hukukta bir emredici kural olan AİHS madde 3 ve madde 5'in gereği olarak; sözleşmeye taraf olan her devlet, ömür boyu hapis cezasına çarptırılan her mahkûmun, bir gün salıverileceğini umut etmesine imkân sağlamalı, yani onlara umut hakkı tanınmalıdır. Dolayısıyla fiili uygulamalarla; hükümlü ve ömür boyu hapis cezası mahkûmlarını bu haktan mahrum bırakan kurum "insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza yasağını" ihlal etmiş olacaktır.

d) Hasta Mahpuslar Sorunu:

Yaptığımız görüşmeler neticesinde Urfa cezaevlerinde çok sayıda hasta mahpus olduğu tarafımıza iletilmiştir.

Ömer ARSLAN, Mehmet Haşım ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Nihat DEMİRBİLEK, Müslüm BARAN, Selami KİP, Mustafa MAK, Kenan DOĞAN, Ayhan BAYAR, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Kadri DEVİR, MEHMET Durak KARAK, Fadıl TOKAY, Abdullah BASYAN, Serdar ALTAŞ, Suat BERLİK, Şervan MUHAMMED, Mehmet YAZAR, CİHAT OSMAN, Rojda BİNİCİ, Şehriban MİMKARA, Yusuf YORULMAZ, İsmail KAPLAN, Hakkı POLAT, Ahmet YILMAZ, Hekim EŞİYOK, Yılmaz RÜZGAR, Ahmet CİMO, Süleyman DEVİREN, Abdulkadir KAYA, İzzet KARADAĞ, Enver KANMAZ, Serhat KİPER, Serhat BULUT VE Hatice YILMAZ Adlı mahpusların sağlık sorunları olduğu tarafımıza iletilmiştir.

Urfa T 1 Cezaevinde de hasta mahpusların sayısı ile ilgili tarafımıza bilgi verilmezken; Urfa T 2 Cezaevinde ise ağır ve kronik hasta sayısının 80 civarında olduğu belirtilmiştir. İdari kurumlar sosyal devlet ilkesi gereğince kendi yükümlülükleri altındaki mahpusların sağlıklarından sorumludur. Dolayısıyla sağlık hakkının eksiksiz yerine getirmesi için gerekli yükümlülükleri yerine getirmelidir.

Ayrıca, Ceza İnfaz Kurumlarında, işkence ve kötü muamele uğrama olasılığının fazla olduğu, bu noktada ihlallerin yaşanmaması için sağlık personelinin eğitilmesi, yeterli sayıda personel bulunması, personelin denetlenebilir olması, muayenelerde İstanbul Protokolü'ne uyulması gerekmektedir.

e) Tedavi Sorunu:

Ahmet CEYLANER, Mustafa MAK, Kadir DEVİR ve Fevzi ARSLAN tedavi süreçlerinin rutine uygun ilerlemediklerini beyan etmişlerdir. Hasta mahpusların tedavi süreçlerinin rutine uygun ilerlememesi mahpuslarda geri dönülemez hastalıklara ve acılara neden olabilmektedir. İdare hasta mahpusların tedavi süreçlerini aksamadan devam etmesi için program oluşturmaktadır.

Mahpuslar, hastane sevkleriyle ilgili sorunlar yaşadıklarını, gidiş gelişlerde insan onuruna aykırı şekilde arandıkları ve kötü muamele ile karşılaştıkları için sevki mümkün oldukça istemediklerini beyan etmişlerdir. **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararlarının 72/1.** maddesine göre, cezaevleri, tüm mahpuslara insanca davranma ve insan olmaktan kaynaklanan onurlarına saygı gösterme zorunluluğunu kabul eden etik koşullar içerisinde yönetilmelidir.

f) Kapasite Ve Kalabalık Sorunu:

Urfa Cezaevlerinde kapasitesinin 680; artırılmış kapasiteyle kapasitenin 1000-1100 arasında olduğu bilinmektedir. Urfa T1 Cezaevinde 1666 mahpus olduğu tarafımıza iletilmiştir Urfa T2 Cezaevinde de 1744 mahpus bulunduğu tarafımıza iletilmiştir.

Ceza infaz kurumlarında insan onuruna uygun yaşam koşulları yaratılmalıdır. Ceza infaz kurumlarında fazla mahpus bulunması hastalık oluşmasına neden olacağı barizdir. İdare ivedilikle önlem almalıdır.

g) Tek Kişilik Hücre Sorunu:

Yaptığımız görüşmelerde Mahpus Fevzi ARSLAN'ın hayatını idame ettirmekte zorlandığı görülmüştür. Fevzi ARSLAN cezası kesinleştiği için idare tarafından cezasının infazın için hücreye alınmıştır. Mahpusların tek kişilik hücrede infazının gerçekleştirilmesi işkence ve kötü muamele yasağının ihlalidir.

İnsan Hakları komitesi uzun süreli hücre hapsinin Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin (KİSHUS) 7. maddesinde yer alan işkence ve kötü muamele yasağının bir ihlali olduğunu açıklamıştır. Mahpusların Islahı İçin Temel ilkelerin 7. maddesi **devletlerin, bir ceza olarak uzun süreli hücre hapsinin kaldırılması için çaba göstermelerini öngörmektedir.**

Tecrit cezası veya CİHK tarafından tanımlanmış olan hücrede uzun süre tutulmanın insan psikolojisi üzerindeki etkileri bilim insanları tarafından tespit edilmiş ve şunlar söylenmiştir.

İzolasyon hücreleri yöntemi ile mahkûmun bilinci ve kişiliği herhangi bir fiziki işkence yapılmaksızın parçalanarak yok edilmektedir. Sinir sistemi tamamen tahrip edilmekte, zaman ve mekan kavramı anlamını yitirmektedir. Kontrol dışı hareketler başlamakta, refleksler kaybolmaktadır. Aşırı terleme, mide ağrıları, kilo kaybı, sırt ağrıları, kan dolaşımında bozukluklar görülmekte, vücut savunma sistemi dengesini yitirmekte, göz bozukluğu gibi vücutsal rahatsızlıklar başlamaktadır. Uzun süre izolasyonda kalan mahkûmlarda sürekli uyku halinden kaynaklanan eylemsizlik ve depresyona götürebilen bir durum olduğu saptanmıştır. Ayrıca artan bir korku hali gözlenmiştir. Sürekli değişen dengesiz duygusallık, izolasyonun kaçınılmaz sonucudur. Konsantrasyon zayıflığı, ruhsal bozukluk, şaşkınlık, mantıksal düşünmede zorluklar, senzo-motorik değişiklikler ve algılama bozuklukları oluşmaktadır. Cümle kuruluşlarında anlamsızlıklar ve kopukluklar olmakta, belirli bir zaman sonra konunun içeriği unutulmaktadır. Duyumların algılama düzeyleri tamamen farklılaşmakta, bu nedenle duyum sapması ve halüsinasyon hali, aşırı duyarlılık ortaya çıkmaktadır. Mahkûm veya tutuklu uzun izolasyon koşullarında kimlik kaybına uğramaktadır. Mahkûmun kimliğinin kaybı onun her anının denetim altına alınması özel yaşamının yitimiyle oluşmakta, bu da kişide kendi değerlerinin anlamsızlaşmasına yol açmakta ve irade dışı davranışlarının dışardan müdahaleyle değiştirilebilmesine olanak sağlamaktadır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Özellikle izolasyon tutukluluğunun başlangıcında, mahkûmda akut derecede psiko-somatik heyecan krizleri oluşmaktadır. Bu krizlerde tipik olan, çevre tarafından koşullanan paranoid karakterli sayıklamalar ve halüsinasyondur. Yaşanılan izolasyon, mahkumun kendisinin iç dünyasına müdahalede bulunmaya olanaklar sunmadığından, bu kökenli psikosomatik semptomlar ortaya çıkmaktadır. Mahkumda, aşırı derecede kilo kaybı, beslenme bozukluğu, düşük tansiyon ve aşırı nabız artışına bağlı vücutsal sirkülasyonun oluşumu, artan baş ağrıları, iştahsızlık, uykusuzluk, baygınlık, sinirlilik hali, kalp rahatsızlığı, mide ağrıları, titreme hali, kadınlarda periyodun düzensizleşmesi, denge bozukluğu, baş dönmesi, aşırı terleme, motorik koordinasyonun zorlaşması şeklinde genel somatik hareketsizlikler görülmektedir.

Fevzi ARSLAN'ın hücreye alınması ceza içinde cezadır. Hücrede ceza infazı psikolojik ve fiziki tahribat yaratır. Dolayısıyla hasta mahpusun ıslah edilme rejimine tabi tutulması düşünülemez. **Fevzi ARSLAN** hakkındaki hücre uygulamasına son verilmelidir. İdari kurumlar sosyal devlet ilkesi gereğince kendi yükümlülükleri altındaki mahpusların sağlıklarından sorumludur. İdare **Fevzi ARSLAN**'ın durumu göz önünde bulundurarak tedbirler almalıdır.

h) Ayakkabı ve Ağız İçi Arama Sorunu:

Mahpuslar son aylarda özellikle hastane sevkleri ve avukat görüşler öncesinde onur kırıcı ağız içi arama dayatmasına maruz kalmaktadırlar. Özellikle ağız içi arama nedeniyle mahpusların hastane sevkleri gerçekleştirilmeyerek ayrıca sağlık hakkı ihlaline de neden olunmaktadır.

Mehmet Haşim ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Mustafa MAK, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALI, Muhammed ELCADU ve Enver KANMAZ ağız içi ve ayakkabı arama olduğunu aktarmışlardır. Herkesin insan onuruna uygun şekilde kendisine davranılmasını isteme hakkına sahiptir. Mahpus olduğundan dolayı insan onuruna aykırı davranışlar meşrulaştırılmaz. Söz konusu davranışlar insan onurunu incitici nitelikte olduğunda idare tarafından ivedilikle önlem alınmalıdır.

i) Havalandırma Hakkının Engellenmesi Sorunu:

Mahpusların sağlık kapsamında en önemli ihtiyacı havalandırma hakkı konusunda şikayetler mevcuttur. İdare, mahpusların sağlığının etkilenmemesi için söz konusu hakkı tüm mahpuslara sağlamalıdır.

j) Şahsi Kıyafetlerin ve Eşyaların Verilmemesi Sorunu:

Mahpuslara getirilen kıyafetlere idare tarafından sınırlama koyulduğu belirtilmiştir. Kimi zamanda mahpuslara getirilen eşyaların verilmediği iddia edilmiştir.

Yine mahpuslar buzdolabı temin edemediklerini belirtmiştir.

Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka keyfi bir şekilde müdahale etmemesini, kişilerin fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmelerine neden olmamasını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir. Mahpusların durumdaki kıyafetlerinin ceza infaz kurumuna alınmaması hak ihlaline neden olmaktadır. Kıyafet kabulünde getirilen sınırlandırma ile hedeflenen amacı anlaşılır değildir.

Öte yandan bu koşullarda somut olaydaki tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap verdiği de söylenemeyecektir. Ceza infaz kurumlarının güvenliği sağlayacak tedbirlerin alınması konusunda geniş takdir yetkileri bulursa da alınacak tedbirlerin mahpusların yaşamına müdahale etmemesi gerekir. İdare kıyafetlere getirdiği sınırlama kararında acilen dönmelidir.

Buzdolabı hayatın elzem ihtiyaçlarındadır. İdare mahpusların ihtiyaçlarının karşılanması için gereken adımları atmalıdır. Aksi her durumda idarenin yükümlülüğünde kaçınmasıdır. İdarenin yükümlülükten kaçınması suçtur.

İdarenin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarını etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü bulunmaktadır. Açılacak soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olarak, yetkili makamların titizlikle ve süratli biçimde çalışması gerekmektedir.

B. Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesinin İhlali

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı uluslararası hukukun temel bir unsurudur. Bu sayede eşit koşullardaki kişilere; hukuki olarak ve uygulamada eşit davranılması garanti altına alınır. Bununla birlikte, davranışlardaki her ayrımın veya farklılığın ayrımcılık teşkil etmeyeceğinin vurgulanması da önemlidir. Genel uluslararası hukukta kabul edildiği üzere; nesnel ve makul bir gerekçeyle yapılan farklı muameleler, aranan amaç ile kullanılan araçlar arasında orantının olduğu durumlarda ayrımcılık teşkil etmeyecektir.

Bununla birlikte eşitlik ilkesi; belirli durumlarda bir devletin ayrımcılığa neden olan veya ayrımcılığın devam etmesine yardımcı olan koşulları azaltmak veya ortadan kaldırmak için pozitif ayrımcılık yapılmasını gerektirebilir. Buradaki amaç, eşit olmayan durumda olan kişilere eşit fırsat ve imkânlar sunulması ve bu sayede onların önlerinde engel teşkil eden koşulların azaltılmasıdır.

Cezaevi idaresinin, mahpusların görüntülü arama imkanından faydalanma konusunda adli mahpuslar için uygularken siyasi mahpuslar için uygulamaması, siyasi mahpusların E-Görüşme yapma hakkının kullanılmasının engellenmesi ve siyasi mahpusların adli mahpuslara göre 20 dakika az telefon görüş yapabilmesi AİHS'in ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

İdari gözlem kurulu mahpusların herkesle eşit koşullarda infaz için olanak yaratmalıdır. İdarenin gözetiminde yer alan hasta mahpusların herkesle eşit koşullardan yararlandırılmaması anayasa ve AİHS'in Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı uluslararası hukukun temel bir unsurudur. Bu sayede eşit koşullardaki kişilere; hukuki olarak ve uygulamada eşit davranılması garanti altına alınır. Bununla birlikte, davranışlardaki her ayrımın veya farklılığın ayrımcılık teşkil etmeyeceğinin vurgulanması da önemlidir. Genel uluslararası hukukta kabul edildiği üzere; nesnel ve makul bir gerekçeyle yapılan farklı muameleler, aranan amaç ile kullanılan araçlar arasında orantının olduğu durumlarda ayrımcılık teşkil etmeyecektir.

Bununla birlikte eşitlik ilkesi; belirli durumlarda bir devletin ayrımcılığa neden olan veya ayrımcılığın devam etmesine yardımcı olan koşulları azaltmak veya ortadan kaldırmak için pozitif ayrımcılık yapılmasını gerektirebilir. Buradaki amaç, eşit olmayan durumda olan kişilere eşit fırsat ve imkânlar sunulması ve bu sayede onların önlerinde engel teşkil eden koşulların azaltılmasıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

İdare tarafında bütün mahpuslara eşit muamelede bulunduğu deklare edilmiştir. Anayasanın 10. Maddesinin maddi unsuru dikkate alındığında idare tarafından hasta mahpuslara farklı muamelede bulunması gerekir. Sosyal devlet uyarınca idari kurumlar kendi yükümlülüğü altındaki kişiler sağlık haklarından yararlanması için farklı muamelede bulunabilir. Bundan dolayı kendi yükümlüğü altında bulunan herkese aynı muamelede bulunulması sağlık hakkı ihlaline neden olacaktır.

Bu çerçevede ayrımcılık yapmama, eşitlik ilkesinin ayrılmaz birer parçasıdır. Cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş gibi etkenler nedeniyle kişilerin cezaevinde ayrımcı muameleyle maruz kalmaması sağlanarak gerekli koşullar oluşturulmalıdır.

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 3. maddesinde de belirtilmiştir. Buna göre;

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

Bu çerçevede ayrımcılık yapmama, eşitlik ilkesinin ayrılmaz birer parçasıdır. Cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş gibi etkenler nedeniyle kişilerin cezaevinde ayrımcı muameleyle maruz kalmaması sağlanarak gerekli koşullar oluşturulmalıdır.

a) İdari Gözlem Kurul Sorunu:

Cezaevi idaresinin, mahpusların bulunduğu koğuş ve kişisel dünyasını ilgilendiren fikirleri söylememesi gerekçesi ile koşullu salıverilme ve denetim serbestlikten faydalanma hakkından adli mahpuslar ile farklı koğuştaki bulunan aynı suçtan yargılanan mahpuslar için uygularken siyasi mahpuslar için uygulamaması, siyasi mahpusların hakkının kullanılmasının engellenmesi AİHS'in ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Urfa cezaevinde ayrımcılık yaptığımız raporlarda anlaşılmaktadır. Kişinin sahip olduğu düşüncelerden dolayı ayrı bir muameleye kalması kabul edilemez. İdari Gözlem Kurullarının mevzuattaki yeri tartışmalıdır. Kurulda sorulan sorularla ilgili şeffaflık olmadığı gibi etkili bir denetim mekanizmasında bulunmamaktadır. Mahpusların özgürlüğünü elinden alan bu kurumun şeffaf olması ve denetime tabi tutulması için ivedilikle önlem alınmalıdır.

b) Tercüman Sorunu:

Cezaevlerin bir gerçekliği de Türkçe bilmeyen mahpuslardır. Türkçe bilmeyen mahpusların yaşadığı sorunları aktarması doğası gereği mümkün değildir. Her ne kadar personel üzerinde iletişim sağlansa da bu yol mümkün değildir. İdare doğası gereği resmi şekilde ve güvenilir kaynaklardan iletişim sağlamalıdır. Personeller üzerinden sağlanan iletişim güvenli değildir. Bundan dolayı idare tercüman aracılığıyla iletişimi sağlamak için gerekli önlemleri almalıdır.

Ayrıca hasta olan mahpusun kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde, bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanma hakkı bulunmalıdır. Doktor tarafında kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan mahpuslarla ilgilenilmemesi temel hakları zedelemektedir. Bir azınlığa mensup bu kişilerin temel bir insan hakkı olan kendi dilini kullanma hakkı, mevzuat incelendiğinde idarenin eşitlik ilkesi gereğince ana dil hakkını sağlamakla yükümlü olduğu ortaya çıktığı barizdir. İdare tarafında bu mahpuslara yönelik uygulama getirilmelidir. Cezaevi koşullarında sorumlu idare ana dil hakkını güvence altına almak için düzenlemeler getirmelidir. Aksi her durumda sorumluluk idareye aittir.

c) Personel Tutumları:

Ömer ARSLAN “Bazı askerlerin ayakkabıyı çıkardıktan sonra eğil yere vur tarzı tutumları mevcuttur ve personeller arasında laf atma, provakatif eylemde bulunanlar mevcuttur.” demiştir. **Mehmet Haşim ARSLAN** İse “Ağız içi arama son zamanlarda bulunmamakta ama son süreçte ayakkabı çıkarma ve silkeleme uygulamasıyla beraber provokatör eylemleri yerini almıştır.” belirtti.

Mehmet Akif YILDIZ da “Adli suçlulara tanınan görüntülü görüşme olanağının kendilerine tanınmadığını” belirtmiştir. **Hüseyin ARSLAN** da “personel tutumunun tahrik edici” olduğunu tarafımıza iletmıştır. **Enver KANMAZ** ise “Bazı memurların tutumları sıkıntılı tutanak tutmak ile tehdit ediyorlar, ilettiğimiz sorunlar dinlenilmiyor.” demiştir. **İsmail KAPLAN** “Adli tutuklulara farklı, siyasi tutuklulara farklı uygulamalar yaşatılıyor.” demiştir. **Zeki ALAKUŞ** “Cezaevi Müdürü ile herhangi bir görüşme sağlanamıyor.” demiştir. **Muhammed AYTEN** “Müdür hiçbir şekilde görmeye gelmiyor, biz görüşmeye gidince ayakta bekletiyor. Bu nedenle görüşmelere katılmıyoruz.” diye belirtmiştir. **Serkan BALI** “İdarenin yönetim kurulu bize karşı bazı tutumlar sergilemektedir.” diye belirtmiştir.

İdare ve kolluğun bu tutumları açıkça eşitlik ilkesine aykırıdır. İdare ivedilikle tüm mahpuslar arasında eşitliği sağlanması için önlemleri almalıdır. Ayrımcılığa neden olan idare kolluk hakkında hukuki işlemler başlatılmalıdır.

d) Telefon Konuşma Hakkı Sorunu:

Adalet Bakanlığı'nın Yargı Reform Stratejisi'nin **ACEP** (Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu) **Projesi**, Cezaevlerinde şu an için yalnızca adli mahpuslar görüntülü görüşme yapabilmektedir. Siyasi mahpuslar görüntülü görüşme hakkından faydalanmamaktadır. **Adli mahpuslar 30 dakika görüntülü görüşme yapabiliyorken siyasi mahpuslara bu hak tanınmamaktadır.** Hatta adli mahpusların yakınları açık görüşe gitmediği takdirde görüntülü görüşme süresi 1 saate çıkabilmektedir fakat **siyasi mahpuslar yakınları ile 1 saniye bile görüntülü görüşme yapamamaktadır.** Ayrıca **adli mahpuslar ile siyasi mahpusların telefon görüşme hakkı arasında da süre farkı bulunmaktadır.**

Görüntülü görüşme uygulamasının “**Aile Yaşamına Saygı Hakkı**” kapsamında; aile bağlarının kopmaması, hükümlü/tutukluların dış dünya ile yeterli bir iletişim sürdürebilmeleri amacıyla çıkarıldığı göz önünde bulundurulması ve bu hakkın bir ölçüde hükümlü/tutukluların ailelerine verildiği de düşünülerek mahpuslar arasında ayrımcılık yapılmasının hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu açıktır. Mahpusların bir kısmına verilen bu hakkın bir kısmına verilmemesi **Kanun Önünde Eşitlik** ve **Ayrımcılık Yasasına** aykırıdır.

Anayasa'nın ruhuna ve ölçülülük ilkelerine aykırı olan ve infazın amaçlarına uymayan bu uygulamanın bir an önce düzeltilmesi gerekmektedir. Cezaevi idaresinin, siyasi mahpusların birçok hak ve imkandan faydalanma konusunda adli mahpuslar için uygularken siyasi mahpuslar için uygulamaması, siyasi mahpusların haklarının kullanılmasının engellenmesi ve siyasi mahpusların adli mahpuslara göre imkanlardan az veya hiç yararlanmaması AİHS'in ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

e) Hasta ve Engelli Mahpuslar Sorunu:

Engelli ve kendi başına hayatını idame ettiremeyecek mahpuslar için ayrı koğuş oluşturulduğu tarafımıza iletilmiştir. Bu koğuştaki engelli bireyleri bakımını işçi mahpuslar tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Bu koğuştan Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde tutulan mahpusların yararlandırılmadığı belirtilmiştir. Engelli ve kendi başına idame ettiremeyen mahpusların bakımı uzman ve alanında yetkin kişiler tarafında sağlanmalıdır. Hayatını idame ettiremeyecek mahpusların bakımının işçi mahpuslar üzerinden sağlanmaya çalışılması ağır sağlık hakkı ihlallerine neden olacaktır. Bu haktan Terörle Mücadele kanunu çerçevesinde tutulan mahpusların yararlandırılmaması ayrımcılık yasağını ihlaline neden olduğu aşıkârdır. İdare sahip olduğu yükümlülükler uyarınca tüm mahpuslara eşit yaklaşmalıdır. Bu yükümlüğe aykırı her davranış eşitlik ilkesine ihlaline neden olacaktır.

Cezaevi idaresi mahpusların herkesle eşit koşullarda sağlık hizmetine erişmesi için olanak yaratmalıdır. İdarenin gözetiminde yer alan hasta mahpusların herkesle eşit koşullardan yararlandırılmaması anayasa ve AİHS'in Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

C. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlali

Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek koşuluyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir.

Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali olarak kabul edilmeyecektir.

Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfi bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (**AYM Abdullah Ünal, Paragraf 38**).

Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda **tutulma süresi bakımından ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur**. Dolayısıyla **hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (AYM İbrahim Uysal Başvurusu, Paragraf 32)**.

Herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olması ve bu hakka getirilebilecek sınırlamaların ayrıntılı olarak madde metinlerinde belirtilmesi, **keyfi bir biçimde bu haktan kimsenin mahrum bırakılmamasını amaçlamaktadır. Yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve ceza infaz kurumunda tutma süresi de bu hak kapsamında değerlendirilmelidir. Ceza mahkemelerinin kararına uygun hareket edilmesi de hakkın korunması açısından bir zorunluluktur**. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alınmıştır (**Mithat Bakikuşığı, B. No: 2013/4682, 17/9/2014, Paragraf 32**).

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Bu itibarla cezaevinde mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların dolmasıyla salıverilmeye hak kazanan hükümlü serbest bırakılmalıdır. Başvurucu beyanlarında siyasi mahpusların infazların yakılmasını kronik hale geldiği iddia edilmiştir.

Nurullah TUTAL, Mustafa MAK, Suat BERLİK, Hakan ERGÜN, Cihat OSMAN, Muhammed, Ahmed İsa, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Ahmet YILMAZ, Enver KANMAZ, Serhat BULUT, Yılmaz RÜZGAR, İrfan KİPER, Süleyman DEVİREN, İsmail Hakkı TURSUN, Hidayet DÜGER ve İsmail KAPLAN'ın infazları ertelendiği ya da yakıldığı belirtilmiştir. Hem kişi özgürlüğü güvenliği hakkı hem de umut hakkı ihlaller içeren uygulamalarla hükümlülerin hakların elinden almaktadır. Anayasaya göre özgürlük kural; tutulma ise istisnai durumdadır. Cezaevi idareleri mutlak görevleri, hükümlüleri dış dünyaya kazandırmaktadır. Onun harici her türlü eylem anayasa ve AİHM içtihatlarına aykırı olacaktır.

Ceza İnfaz Kurumları, hükümlüler hakkında verdiği kararlar hukuka uygun olmalıdır. İdare tarafından sorulan siyasi sorular düşünce ve kanaatlerinin açıklanmaya zorlanmama hakkının ihlalini içermektedir. Cezaevindeki uygulamaya bakıldığında, içsel özgürlük alanında sistematik hak ihlallerinin bulunduğu görülmektedir. İdari Gözlem Kurulunda mahpuslara sorulan siyasi sorular düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlamaya yönelik sorulardır. İdare hukuk sınırları içerisinde hareket ederek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını korumalıdır. Aksi durumlar belirttiğimiz üzere hükümlüler üzerinde olumsuz durumlara neden olacaktır. Mahkûmların bir gün özgür kalma umutları tamamen ellerinden alındığında; insan onurunun özüne ağır bir darbe vurulacaktır. Burada önem arz eden husus; infazın herhangi bir aşamasında kişinin muhakkak serbest kalması değil, mahkûm olduğu cezayı bir gün serbest kalacağı ümidiyle çekmesidir.

Hükümlülerin infazının yakılması ve ertelenmesi kronik hal aldığı anda, hükümlünün serbest kalma umudundan tamamen mahrum bırakılması manasına gelecektir. Ömür boyu hapis cezaları da dâhil olmak üzere tüm cezaların nihai amacı hükümlünün rehabilitasyonu ve topluma kazandırmaktır.

Uluslararası hukukta bir emredici kural olan AİHS madde 3 ve madde 5'in gereği olarak; sözleşmeye taraf olan her devlet, ömür boyu hapis cezasına çarptırılan her mahkûmun, bir gün salıverileceğini umut etmesine imkân sağlamalı, yani onlara umut hakkı tanınmalıdır. Dolayısıyla fiili uygulamalarla; hükümlü ve ömür boyu hapis cezası mahkûmlarını bu haktan mahrum bırakan kurum **“muamele veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı ceza yasağı”** ve **“kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını”** ihlal etmiş olacaktır.

Ayrıca infaz yasasının **“Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi”** başlığını taşıyan 16. Maddesinde 24.1.2013 tarihinde 6411 Sayılı Yasa'yla birlikte yapılan değişiklikle “maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkrada belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.” açık hükmü bulunmasına rağmen mahkûmlar tarafından prosedürün hukuka uygun olarak işletilmediği deklare edilmiştir. Cezaevi idaresinin yetkisi prosedürü hukuka uygun olarak işletmektir. Aksi her durum kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına hanel getirecektir. Cezaevi idaresi mahkûmlar üzerinde etkileri olan kararları titizlik, şeffaflık ve açıklık ilkelerine uygun yürütmelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

01.01.2021 tarihinde yürürlüğe giren “**Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik**” ile denetimli serbestlik, koşullu salıverilme gibi mahpus lehine olan uygulamalarda “iyi halin” belirlenmesi için bir takım yeni kriterler getirilmiştir. Bunun başında ise mahpusun “işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyması” kriteridir. Pişmanlık; içe dönük ve kişinin vicdanı ile ilgili olan duygusal bir tepkime halidir. Pişmanlık kriteri dışında infazın tüm aşamalarında, mahpusun cezaevlerinin düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı, iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer mahpuslar ile cezaevi görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, cezaevi kuralları ile cezaevi bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezalarının dikkate alınacağı düzenlenmiştir. Yine bu kapsamda kurullar mahpuslarla mülakat yapabilecek ve burada sordukları soruların cevabına göre iyi hal değerlendirmesi yapabilecektir. Ancak burada mahpuslara sorulacak soruların denetlenmesine ilişkin herhangi bir mekanizma bulunmamaktadır. Bu denetimsizlik mahkumların özgürlük haklarını etkileyebilecek düzeye gelebilir. Bundan dolayı ilgili kurumlar özgürlüğü önceleyecek şekilde düzenlemeleri ivedilikle yapmalıdır. Aksi her durum cezaevlerini rehabilitasyon ve topluma kazandırma işlevlerinin içini boşaltacaktır.

Ömer ARSLAN, Mehmet Haşım ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Nihat DEMİRBİLEK, Müslüm BARAN, Selami KİP, Mustafa MAK, Kenan DOĞAN, Ayhan BAYAR, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Kadri DEVİR, MEHMET Durak KARAK, Fadıl TOKAY, Abdullah BASYAN, Serdar ALTAŞ, Suat BERLİK, Şervan MUHAMMED, Mehmet YAZAR, CİHAT OSMAN, Rojda BİNİCİ, Şehriban MİMKARA, Yusuf YORULMAZ, İsmail KAPLAN, Hakkı POLAT, Ahmet YILMAZ, Hekim EŞİYOK, Yılmaz RÜZGAR, Ahmet CİMO, Süleyman DEVİREN, Abdulkadir KAYA, İzzet KARADAĞ, Enver KANMAZ, Serhat KİPER, Serhat BULUT VE Hatice YILMAZ Adlı mahpusların sağlık sorunları olduğu tarafımıza iletilmiştir.

Urfa T 1 Cezaevinde de hasta mahpusların sayısı ile ilgili tarafımıza bilgi verilmezken; Urfa T 2 Cezaevinde ise ağır ve kronik hasta sayısının 80 civarında olduğu belirtilmiştir. İdare tarafından durumu cezaevinde yaşamını idame ettirmeye elverişli olmayan hasta mahpuslar için tedavi ve tahliye olanakları yaratılmalıdır. İdare ağır hasta mahpuslar konusunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirerek mevzuat gereğinde erken tahliye uygulamasını uygulamalıdır.

Ağır fiziksel sakatlıkla malul mahkûmlar ve kocamış mahkûmlar mümkün olduğunca normal bir hayat sürmelidirler. Tekerlekli sandalye kullanmak zorunda olan veya diğer şekilde engeli olan kişilerin, cezaevi dışında olanlarda olduğu gibi, cezaevi içinde de hareket edebilmelerini kolaylaştırmak için gerekli yapısal değişiklikler gerçekleştirilmelidir. Sağlık durumlarına göre yakın gelecekte ölümcül sonuçla karşılaşabilecek hastaların dışarıdaki bir tedavi merkezine nakledilmesine ilişkin uygun zamanın belirlenmesine yönelik karar, tıbbi gereklere uygun olarak alınmalıdır. Bu kişiler, ceza infaz kurumundan ayrılmayı beklerken, hastalıklarının son evreleri boyunca sağlık ünitelerinde en üst düzeyde tedavi imkânlarından yararlandırılmalıdırlar.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Böylesi durumlarda, geçici sürelerle ceza infaz kurumu dışında tedavilerinin yapılması için gerekli tedbirler alınmalıdır. **Sağlık nedenleriyle bir aftan veya erken tahliye imkânlarından yararlanma koşulları da incelenmelidir.”**

Ağır hasta mahpusların tahliyesi noktasında 60 yaş üstü için Ceza Tehiri işlemi yapıldığı tarafımıza iletilmiştir. İdari kurumlar tarafında yapılan değerlendirmeler bağımsız şekilde yapılması sağlanmalıdır.

Verilen yetkiler gözlemlediğimiz kadarıyla; cezaevi idareleri mahpus hakkında ancak ve ancak yargı makamlarının karar verebileceği hallerde, yargı makamlarının yetkilerini dahi aşan bir yerde konumlandırılmış ve karar mercii haline getirildiği bu durum ihlaller neden olmaktadır. Son birkaç ayda koşullu salıverilme tarihi geldiği halde haklarına “iyi halli olmadıklarına” yönelik kararlar verilen mahpusların tahliyeleri bu keyfi kararlarla engellendiği beyan edilmiştir. Söz konusu yetkiler kötüye kullanıma açık yetkililerdir. Bu yetkilerin denetlenmediği durumda kişi özgürlüğü ve güvenlik ihlalleri meydana gelecektir.

Anayasa ve AİHS uyarınca **Kişi Özgürlüğü** kuraldır. Aksi her türlü tedbir istisnai olarak düzenlenmiştir. Kamu kurumları öncelikli görevleri yurttaşların kişi ve özgürlüğünü güvence altına almaktadır. Beyanlarda anlaşılacağı üzere **Kişi ve Özgürlük Güvenlik Hakkı** güvenceleri yeterli değildir. Bu durum infazların kötü muamele boyutuna erişmesine neden olacaktır.

D. Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı İhlali

Devletin bireylerin özel hayata saygı haklarına ve haberleşme hürriyetlerine keyfi olarak müdahale etmemekle yükümlüdür. Söz konusu yükümlülükler, kişilerin özel hayatlarına ve haberleşmelerine yönelik gerçekleşmesi yakın tehlikelere karşı gerçek anlamda bir koruma sağlayabilmeli ve oluşan zararların tazmin edilmesi için kamu makamlarınca gerçekleştirilen işlemler, yapılan eylemler ve ihmaller konusunda kişilere etkili bir karşı çıkma ve telafi imkânı vermelidir.

Mahpusların temel hak ve hürriyetlerine yönelen hukuka aykırı müdahalelerin giderilmesi amacıyla öngörülen infaz hâkimliklerine şikâyet yoluyla başvurma imkânının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir.

Anayasa'nın 41. maddesi, 20. maddesinin birinci fıkrası ile değerlendirildiğinde devletin mahpusların ailesi ile görüşmelerini sağlayacak tedbirleri almakla yükümlü olduğu açıktır. Ancak ceza infaz kurumlarının bu yükümlülüğü yerine getirirken bu kurumlarda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal sonuçlarını gözetmesi gerekmektedir. Bu bağlamda ceza infaz kurumu açısından esas alınacak ilke kurumun güvenliği, düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmasıdır.

Mahpusların özel hayatına saygı hakkı kapsamındaki taleplerine karşılık idari ve yargısal makamlar tarafından verilen kararların gerekçeleri ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olmalıdır.

a) Sürgün Sorunu:

Birçok cezaevinde yaşanan önemli sorunlardan bir tanesi de hukuka aykırı gerekçeler ile yapılan sürgünlerdir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde son dönemde sürgünler olduğu aktarılmıştır.

Lokman Ayebe, Mustafa Müslüm, İsmail Taşar, Ali Ulutaş, İdris Duruk, Mehmet Duvar, Mahmut Öngör, Hüseyin Doymaz, Abdülmecit Yüksekbağ, Celal Ercan, Lokman Ayebe, Zekeriya Al Muhammad, İbrahim Kurt, Mahmut Tural, Keleş Celal, Muhammed El İsa, Selami Çiftçi, Fadıl Tokay, Cihat Osman , Cafer Cengiz, Hüseyin Arslan, M. Emin Korkmaz, Emin Çetintaş, , Mehmet Akif Karadaş, Emin Güler, Muhlis Albay, Doze Salih Temo, Sıtkı Kurtoğlu, Hüseyin Muhammed, Abdulsalam Demir, Kenan Doğan, Cuma İbrahim, Halil İbrahim, Baran Karak ve Serkan Bali'nin farklı cezaevlerine sevk edildiği avukatlar, aileler ve mahpuslar tarafından bize iletilmiştir.

Son aylarda Urfa cezaevinde en yoğun hak ihlali yaşanan başlıklarından birisinin de zorunlu sevkler yani sürgünler olduğu görülmektedir. Son 2 ayda 35 mahpusun başka cezaevlerine sevk edildiğini tespit ettik. Sevklerin genellikle mahpusların ailelerinden oldukça uzak yerlere gerçekleştirilmesi de başka bir ihlal alanıdır. Ekonomik durum bakımından aileler için ciddi sorunlar yarattığı ve aile ile iletişimin tamamen koparıldığı gözlemlerimiz arasındadır.

AİHM, **Abdülkerim Aşar ve Abdülkerim Tekin** adlı mahpusların istekleri dışında ailelerinden uzaktaki Kırıkkale Hapishanesi'ne nakledilmesi üzerine yaptıkları başvuruyu karara bağlayarak Türkiye'nin "**aile hayatına saygı yükümlüğünü**" ihlal ettiği kararına varmıştır. Kararda özetle şu ifadelere yer verilmiştir:

Mahkeme; cezaevlerindeki dağılım konusundaki Avrupa'daki düzenlemelerin ulusal yetkilileri, mahpusların -müebbet mahkumları da dahil olmak üzere- ailevi veya kişisel ilişkilerinin dağılmasını engellemekle ve mahpusların evlerine mümkün olduğunca yakın cezaevlerine yerleştirmekle yükümlü kıldığını vurgular. Mevcut dosyada Mahkeme, Hükümet'in dayandığı; mahpusun cezai profili, tehlikeliliği, suç fiillerinin soruşturulmasına dair tehlikeler, güvenlik ve hapishanenin aşırı kalabalıklaşması endişeleri gibi kriterler ile mahpusların cezaevlerine dağıtımının yapılmasının kendisinin keyfi olduğu yahut makul olmadığı söylenemeyecekse de ailevi bağların korunmasının da dikkate alınacak bir kriter olması gerektiğinin altını çizmektedir.

Türkiye bu karar uyarınca sağlık, uzaklık, görüş zorluğu gibi gerekçeleri göz önüne alarak sevk işlemlerini gerçekleştirmekle yükümlüdür.

Yine tutuklu olan ve yargılanma süreçleri tamamlanmamış mahpusların başka cezaevine sevk edildikleri tarafımıza iletilmiştir. Bu sevkler nedeniyle yargılaması devam eden tutuklu mahpuslar SEGBİS (SESLİ VE GÖRÜNTÜLÜ BİLİŞİM SİSTEMİ) üzerinden duruşmalara katılmaktadırlar. Bu tutuklu sanığın kendisini ifade etmesi bakımından da zorlayıcı bir etkidir. Sanık için sağlıklı bir iletişim yöntemi değildir. Kaldı ki bu durum açık şekilde adil yargılanma hakkının ihlalidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Yapılan sürgünler nedeniyle tutuklu ve hükümlü mahpusların avukata erişim sorunu yaşanmaktadır: Sürgün edilen mahpusların yargılandıkları ilde ikamet faaliyet yürüten avukatları ile iletişim hakları ellerinden alınmaktadır. Yaşanan bu fiili durum ulusal yasalara ve uluslararası mevzuata aykırıdır. **Avukatların Görevleri Hakkındaki BM temel İlkelerinde avukatla görüşmek için yeterli zamana sahip olma ve gizli görüşme hakkını tekrar etmektedir. 8. ve 22. ilkelerde şöyle denilmektedir:**

“Tutuklanan, alıkonulan veya hapse atılan herkese, avukat tarafından ziyaret edilmek, kendisiyle iletişim kurmak ve kendisine danışmak için yeterli fırsatlar, zaman ve tesisler gecikmeden, dinlenmeden veya sansüre uğramadan sağlanmalıdır. Bu tür müzakereler, kolluk kuvvetlerinin görüş mesafesinde olabilir ancak işitme mesafesinde olmamalıdır.”.

Hükümetler, avukatlar ile müvekkileri arasında, profesyonel ilişkileri gereği gerçekleşen tüm görüşmelerin ve müzakerelerin gizli olduğunu kabul etmeli ve buna saygı duymalıdır.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi’nin 2 No’lu genel kararında “Aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir.” ibaresi yer alır. Ayrıca CPT standartlarında “Mahkumların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahkumlara aile ve yakın arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkanı verilmelidir. Bu temasın sınırlandırılması sadece kayda değer güvenlik endişeleri ve kaynak kısıtlılığına dayandırılabilir.” Bu bağlamda ailesi uzakta yaşayan mahkumlar için ziyaret ve telefon teması kurallarının uygulanması konusunda esnekliğe gerek olduğunun örneğinin bu tür mahkumların ziyaret saatini biriktirebilmesine veya aileleriyle telefonla temas kurabilmek için daha iyi imkanlara izin verilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirleri ’nin İnfazı Hakkında Kanun Madde 56- Kurumların elverişsiz ve yetersiz kalması, kapsama gücünün aşılması, kullanılamaz hâle gelmesi, asayiş, güvenlik, doğal afet, yangın ve büyük onarım gibi zorunlu nedenlerle başka kurumlara nakledilmeleri gerekli görülen hükümlüler, yargı çevresi dışında Adalet Bakanlığınca belirlenen ve konumlarına uygun olan diğer kurumlara nakledilebilirler. Kanunda da belirtildiği üzere zorunlu nedenler ve uygun yere şeklinde düzenlemeye aykırı sürgün/nakiller gerçekleşmektedir. Bu durum kişilerin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlaline neden olmaktadır. Mahpusların aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmeli mümkün olduğu ölçüde ailelerinin ya da yakın akrabalarının bulunduğu yerlerin yakınında bulunan cezaevlerine yerleştirmelidir.

Ceza ve Tevkif Genel Müdürlüğünün nakillere ilişkin 2007’de yayımladığı 45 No’lu Genelgede nakillerin, eğitim, sağlık, yargılamanın yapıldığı yer amaçlı olabileceği belirtiliyor. Ama 5275 sayılı Kanunun 56’ncı maddesinin yorumundan da anlaşılabilirdiği gibi mahpusların **konumlarına uygun kurumlara nakledilmeleri** gerekir.

Mahpusların kendi istekleri dışında sevk edilmeleri özel hayat saygı hakkında müdahaleyi oluşturmaktadır. Mahpuslardan gelen bilgilere göre son dönem de farklı cezaevlerine sevkler olduğu yönündedir. Bu sevkler gerekçe olarak cezaevindeki kalabalıklaşma gösterilmektedir. T1 idaresi tarafından örgütlü suçtan 86 mahpusun olduğu bildirilmiştir. 3 koğuş için 86 mahpusu dikkate alındığında son 2 ay da 29 mahpusun sürgün edilmesinde kalabalıklaşma gerekçe gösterilmeyeceği barizdir. İdare tarafından tüm mahpuslara eşit yaklaşılarak özel hayata saygı gösterilmelidir.

Yine yaptığımız görüşmelerde birçok mahpusun ailesi ziyaretlere gelirken maddi ve manevi zorlandığı aktarılmıştır. Mahpusların en doğal haklarından biri ailelerine yakın ve erişimi kolay bir cezaevinde olmaktır. Türkiye geneli sorun haline gelen bu durumun önüne geçilmesi için önlemler alınmalıdır.

Aile ve mahpus yakınlarının mahpusları ziyaret etmek için uzun yollar gelmek zorunda olması ve yolculuk süresince karşılaştıkları riskler düşünüldüğünde bu ziyaretlerin tehlikeli olduğu açıktır. Hasta ve yaşlı mahpus yakınları bu ziyaretleri sürekli gerçekleştirememiştir. Özellikle Kürt siyasi mahpuslara yönelik kötü muamele ve ayrımcılığın aracı haline gelen zorunlu sevkler bu dönemde de uygulanmaya devam ettiği görülmektedir.

b) Kurum İçi Görüşme Sorunu:

Aynı kurumda bulunan tutuklu/hükümlü aile bireylerin görüşme yapabilme veya aile görüşüne çıkma koşullarının sağlanması gerekmektedir. Urfa 1 Nolu T Tipi Kapalı Cezaevinde bulunan İsmet Bali ve Serkan Bali ile yapılan görüşmede aynı cezaevinde bulunan akrabasıyla çeşitli hak ihlallerine maruz bırakıldığı ifade edilmiştir. Bu çerçevede, **AYM’nin Mahmut Mumcu, B. No: 2017/24655, 9/7/2020 kararında;** “Devletin tutuklu olan başvurusunun eşiyile temasını devam ettirecek önlemleri alması yönünde pozitif yükümlülüğü bulunmakla birlikte başvurusunun eşinin de tutuklu olduğu dikkate alındığında söz konusu yükümlülüğün kapsamının somut olayın koşulları özelinde değerlendirilmesi gerekecektir. Aynı yerleşke içindeki farklı ceza infaz kurumunda tutulan eşlerin belirli aralıklarla ve gerekli tedbirler alınarak gerek yüz yüze gerekse telefonla görüştürülmeleri konusunda kamusal makamlara yüklenen külfet katlanması güç bir durum oluşturmaz. Aynı yerleşke içindeki farklı ceza infaz kurumlarında barındırılan tutuklu eşlere açık ve kapalı görüş hakkı tanınmak suretiyle yüz yüze ve telefonla görüşme imkânı verilmemiş, eşlerin bu doğrultudaki talepleri idari ve yargısal merciler tarafından makul bir gereklilik ortaya konulmadan karşılanmamıştır. Bu durumda kamusal makamlarca eşler arasında asgari iletişim ve temas kurulmasına imkân sağlayacak tedbirlerin alınmaması ve aile hayatına saygı hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.” Mahpusların aile hayatına saygı hakkı gözetilerek hukuksuz uygulamalardan vazgeçilmelidir.

E. Düşünce ve Kanaat Hürriyeti Hakkının İhlali:

1982 Anayasası'nın 24/3'üncü maddesi gereğince “**Kimse dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz.**” ve 25/2'nci maddesine göre “**Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.**” Bunların dışında Anayasa'nın 15'inci maddesinde; bu özgürlüğün bir parçası olan “**din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanmama ve bunlardan dolayı suçlanmama**” güvencesi, olağanüstü hallerde dahi dokunulamayacak çekirdek alana dâhil edilmiştir

Düşünce ve Kanaat Hürriyeti kişilerin, kendilerine has bir bilinç oluşturabilme ve bu temelde kendi amaçlarına ya da eylemlerine ilişkin kendi etik değerlerini oluşturma ve değerlendirebilme özgürlüğünü anlatır. Kişilerin kendi kaderlerini tayin edebilmeleri ve bireysel kişiliklerine saygı duyulmasını isteyebilmeleri, bu özgürlüğün özünde yer almaktadır.

Düşünce özgürlüğü, kişilerin herhangi bir müdahale olmaksızın bilgilenme ve düşünce geliştirme hakkına sahip olmalarını anlatmaktadır. Düşünce özgürlüğünün sağladığı korumanın sadece devlete karşı değil, aynı zamanda üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı da geçerli olduğu kabul edilmektedir.

Anayasa Madde 15 uyarınca “Bireylerin kendi iç dünyasına yönelik özgürlükler” mutlak korunmalıdır. Sert çekirdeğin koruması altında olan bu hak mutlak güvence altındadır. Hiçbir şekilde sınırlandırılmaz.

a) Pişmanlık Dayatılması Sorunu:

İlgili düzenlemelere rağmen, cezaevindeki uygulamaya bakıldığında, içsel özgürlük alanında sistematik hak ihlallerinin bulunduğu görülmektedir. İdari Gözlem Kurulunda mahpuslara sorulan siyasi sorular düşünce ve kanaatlerini açıklamaya yönelik sorulardır. Bu tür sorular mahpuslar üzerinde kaçınılmaz olarak belli bir çağrışım yaptığı ve ilgili kimseleri, diğer mahpuslardan farklılaştırmaktadır. Bu durum hem mahpuslara ayrıştırıcı davranıldığını hem de ikilemler arasına bırakmaktadır.

Mahpusların düşüncelerinin açığa vurmaya zorlanmasının bir adım daha ileri, mahpusların düşüncelerine aykırı şekilde davranmaya zorlanmalarıdır. Oysa düşünsel özgürlüklerin en temel ayaklarından biri, dayatmalardan özgür olabilme özgürlüğüdür. Bu güvenceye aykırı uygulamalar, mahpusların düşüncesini açığa vurulmasıdır.

Ayrıca “Pişman olduğunuzu belirtin sizi serbest bırakırız.” şeklinde telkinler yapıldığı tarafımıza iletilmiştir. Anayasa uyarınca kimse düşüncelerinden farklı davranmaya zorlanamaz. İnfaz Kanunu gereğince şartlar sağlandığında herkes tahliye edilmelidir. Burada bir şarta bağlanıp; mahpusların farklı davranmaya zorlanması hak ihlalidir.

CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR

b) Koşullara Giriş veya Değiştirmede Yaşanan Sorunlar:

Koşuş değişimi sırasında "Ben PKK'lıyım" şeklinde bir kâğıt imzalatıldığı iddia edilmiştir. Söz konusu eylem bireylerin içsel alanına müdahaledir.

İdari kurumlar negatif yükümlülüğü gereği içsel olana müdahale etmeme yükümlülüğü altındadır. Buna aykırı her davranış **Anayasa madde 15 ve Anayasa madde 24** ihlali neden olacaktır. İdari kurumlar derhal negatif yükümlülüklerine güvence sağlamalıdır

F. İfade Özgürlüğü Hakkının İhlali

İfade özgürlüğüne karşı gerçekleştirilen müdahalenin orantılılığı değerlendirilirken yaptırımların mahiyeti ve şiddetinin de göz önünde bulundurulması gereken faktörler arasında olduğunu tekrarlamaktadır, idari makamların aldığı tedbir veya uyguladığı yaptırımların, meşru konulardaki tartışmalar açısından caydırıcı etki yaratacağı barizdir.

İdari kurumlar “**Demokrasinin temel özelliklerinden birisi, bir ülkenin sorunlarını şiddete başvurmadan, sıkıcı olsa bile diyalog yoluyla çözme olanağı tanınmasıdır.**” bilinciyle hareket etmelidir. İfade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik toplumun ana temellerinden birini oluşturur.

İfade Özgürlüğü sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen **haber** ve **düşünceler** için değil, ama ayrıca Devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz.

İfade özgürlüğüne yapılan müdahaleler, Anayasa madde 13’te düzenlenen “**demokratik bir toplumda gerekli**” görülmeli ve “**ölçülülük ilkesi**” ne uygun olmalıdır. Ceza infaz kurumlarına gelen veya bu kurumlardan gönderilen yazışmalara yapılan müdahalelere gerekçe yapılabilecek makul nedenlerin, somut olayın tüm koşulları çerçevesinde objektif bir gözlemciyi haberleşme hakkının kötüye kullanıldığına ikna edebilecek nitelikte olaya özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Mahpusların mektuplarının geciktirilmesi, sakıncalı diye gerekçesiz bir şekilde mektupların bir kısmının ya da tamamının çizilmesi haberleşme özgürlüğü ihlalidir. (AYM, 10.03.2020 tarih ve B. No: 2017/20669)

Mahpusların, eşyalarına el konulması, gazetelerin verilmemesi, TV kanallarıyla ilgili sorun çıkarılması, İdari Gözlem Kurulundaki cezalar nedeniyle infazların ertelenmesi, mahpusların kurum/kuruluşlara ve kişilere yazdığı mektupların gönderilmemesi veya geç gönderilmesi, dilekçelerin cevapsız bırakılması ve eylemlerden dolayı disiplin cezası verilmesi ifade ve haber alma özgürlüğünün ihlalidir.

a) Haber Alma Hakkının İhlali:

Mahpusların beyanlarına göre TV, gazete, kitap gibi yayınlardan faydalanmaları engellenmektedir. Ceza İnfaz Kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin yayınlardan yararlanmasına ilişkin esaslar 5275 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri de gözetilerek Anayasa Mahkemesi tarafından şu şekilde belirlenmiştir:

“1-Mahpus ceza infaz kurumlarında bulunan emanet hesabına yatırılan paradan karşılanması koşuluyla herhangi bir yayının kurumca satın alınarak kendisine verilmesini isteyebilir.

2-Resmi kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkarılan gazete, kitap basılı yayınlar mahkemelerce yasaklanmamış olması koşulu ile mahpusa ücretsiz olarak ve serbestçe verilir.

3-Mahpus kurum kütüphanesinden serbestçe yararlanma imkânına sahiptir.

4-Mahpus mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışarıdan kargoyla gönderilen ya da ziyaretçileri tarafından hediye olarak gönderilen kitapları kabul etme hakkına sahiptir.

5-Eğitim ve öğretimine devam eden mahpusun ders kitapları herhangi bir engelleme olmadan kendisine verilir.”

Bu sebeple mahpuslara yasaklanmamış, birçok yayınevi, bayii ve kitapçıda satılan, resmi abonelik yaptırılan gazete ve basılı yayınların verilmemesi ifade ve haber alma özgürlüğünün ihlalidir. Her ne kadar 14.04.2020 tarihinde 5275 sayılı Kanun mad.62/4 kapsamında değişiklik yapılmış olsa ve Basın İlan Kurumu aracılığıyla *resmi ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazeteler ceza infaz kurumuna kabul edilmez* denilse de mevzuat düzenlemesinin de ifade özgürlüğünü ihlal etmesi kabul edilemez. Kaldı ki Yeni Yaşam, Evrensel gazetelerinin Basın İlan Kurumu'na resmi ilan ve yayınlama hakkı bulunmasına rağmen bunların da cezaevinde verilmesinin geciktirilmesi ya da verilmemesi açıkça ifade özgürlüğünün ihlalidir. Yine kitap sınırlaması, belirli sayıda kitap veya yayın ile sınırlı tutulması hak ihlaline sebep olmaktadır.

b) Görüş Sahibi Olma Hakkının İhlali:

İdari Gözlem Kurulundaki cezalar nedeniyle infazların ertelenmesi görüş sahibi olma hakkı kapsamında ifade özgürlüğüne bir müdahaledir. Tahliye için mahpusların doğrudan görüşlerinin ve davranışlarının dikkate alınması durumunda görüş sahibi olma hakkı ihlali olacaktır. İnfaz sürecinin tamamlayan mahpusun tahliye için gerektirdiği kişisel niteliklere sahip olup olmadığına kanaat getirmek bakımından dikkate alındığında görüş sahibi olma hakkı müdahaledir. Bir ifadenin hedef aldığı kişinin kimliği ve ifadenin amacı bu ifadeye karşı ifadenin yöneldiği kişi dikkate alınmayarak infazlar ertelenmektedir. İfadeler nedeniyle infazın ertelenmesi kişinin kendi görüşlerini ifade etme iradesi üzerinde caydırıcı bir etki doğuracaktır. Bu tür infaz ertelenmelerin mahpus üzerinde olduğu gibi inandığı değerler üzerinde açıklamaları konusunda yorumda bulunmak isteyen diğer bütün mahpuslar üzerinde de kendi kendini sansürleme ortamı oluşturacaktır.

İnfaz ertelemelerinin kayda değer bir süre boyunca devam etmesi ve kronik hale gelmesi, her ne olursa olsun, amaçlanan meşru hedefle orantılı olmadığı ve dolayısıyla söz konusu tedbirin demokratik bir toplumda gerekli olmadığından ifade özgürlüğünün ihlalini oluşturacaktır.

c) Açlık Grevleri ile Telefonlara, Görüşlere ve Duruşmalara Çıkmama Eylemi:

Başta İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda süregelen tecridin sonlandırılması ve Kürt meselesine demokratik çözüm talebiyle ülke genelinde farklı hapisanelerde tutulan birçok mahpus, 27 Kasım 2023 tarihinde, süreli dönüşümlü açlık grevi eylemlerine başladıklarını duyurmuşlardır. Sonrasında ise 4 Nisan 2024 tarihinden itibaren Telefonlara, Görüşlere ve Duruşmalara Çıkmama eylemlerine başladıklarını duyurmuşlardır.

Anayasa'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir

Hükümlünün bulunduğu cezaevinde kendisi hakkında uygulandığını belirttiği uygulamalara karşı, sorunlarına cevap verilmediği gerekçesiyle açlık grevi eylemine başvurusunun bir çeşit ifade yöntemi olduğu hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (AYM Mehmet Ayata Başvurusu, 24. Paragraf).

Mahpuslar, Anayasa kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler. Açlık grevi ifade özgürlüğü bağlamında Anayasa kapsamında koruma altındadır

Ceza infaz kurumlarında açlık grevi gibi eylemlere karşı daha hassas olunmalıdır. Ceza İnfaz Kurumlarında da Abdullah Öcalan'a uygulanan tecride son verilmesi ve Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümü için diyalog ortamının sağlanması için açlık grevleri ile Telefonlara, Görüşlere ve Duruşmalara Çıkmama eylemlerine başlanmıştır. Mahpusların, sorunlara çözüm ararken başvurdukları yöntemler nedeniyle üzerlerindeki baskının daha da artması, sorunlara çözüm bulmak, yetkililere seslerini duyurabilmek için bahsedilen eylemler dışında bir yolun kalmadığını düşünerek yaşamlarını ve haklarını tehdit eden bu eylemlere yöneldiği için idare mahpusların sağlık, ifade ve diğer haklarının korunması için her türlü önlem almalıdır.

Mehmet Haşim ARSLAN, İsmet Bali ve İsmail KAPLAN açlık grevleri eylemleri sırasında disiplin cezalarına mahrum bırakıldıklarını aktarmışlardır. Mahpusların ifade özgürlüğü hakkın kullanırken cezai yaptırımla maruz kalması hak ihlaline neden olmaktadır. Anayasa 13. Madde uyarınca mahpusların hakkı sınırlandırılırken hakkın özüne dokunulmayarak orantılı şekilde sınırlandırılmalıdır. İdari makamların aldığı tedbir veya uyguladığı yaptırımların, meşru konulardaki tartışmalar açısından caydırıcı etki yaratacağı barizdir. İdari kurumlar ifade özgürlüğünü sağlamak için gerekli tedbirleri ivedilikle yaratmalıdır.

Mahpusların onurları, yaşam hakkı, sağlık hakkı ve özel hayata saygı hakları başta olmak üzere tüm hakları devletin sorumluluğundadır. Mahpusların açlık grevi ve bir takım takım eylemlere girmesi nedeniyle oluşabilecek durumlardan devlet sorumludur. Kamu Kurumları mahpusların taleplerini dikkate alarak gerekli girişimleri yapmalıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Açlık grevlerine temel hak ve özgürlüklerin esas alınarak yaklaşılması ve taleplerin bu doğrultuda değerlendirilerek çözüme kavuşturulması için bir an önce Adalet Bakanlığını, ulusal ve uluslararası hukuk ve insan hakları kurumları sorumluluk almalıdır.

d) Disiplin Cezaları:

Telefon, görüşmesi ve duruşmaya çıkmama eylemlerine katıldığı için idare tarafından; grup kurma, gruplaşma nedeniyle **Ömer ARSLAN, Mehmet Haşim ARSLAN, İsmet BALI, Ahmet CEYLANER**'e disiplin cezaları verildiği aktarılmıştır.

Mahpusların ifade özgürlüğü hakkın kullanırken cezai yaptırımla maruz kalması hak ihlaline neden olmaktadır. Anayasa 13. Madde uyarınca mahpusların hakkı sınırlandırılırken hakkın özüne dokunulmayarak orantılı şekilde sınırlandırılmalıdır. Gruplaşma altında verilen disiplin cezasının gerekçesi yoktur. İdari makamların aldığı tedbir veya uyguladığı yaptırımların, meşru konulardaki tartışmalar açısından caydırıcı etki yaratacağı barizdir.

İfade Özgürlüğü sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen **haber** ve **düşünceler** için değil, ama ayrıca Devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz.

Mahpuslar üzerinde uygulanan tedbirler sağlıklı bir demokraside ifade özgürlüğü ihlalini oluşturmaktadır. İdari kurumlar ifade özgürlüğünü sağlamak için gerekli tedbirleri ivedilikle yaratmalıdır.

G. Hak Arama Hürriyeti Hakkının İhlali

Anayasa'nın 36. Maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan mahpusların kendisini ifade etmesi, hak arayışında bulunması ve kendisini savunması iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir.

Anayasa'nın 13. Maddesi uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

Mehmet Haşım ARSLAN, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALİ ve Serkan BALİ cezaevi idaresi tarafından dilekçelerine cevap verilmediği veya geç cevap verildiği aktarılmıştır. Mahpusların savunma hakkı kapsamındaki dilekçelerinin dikkate alınmaması mahpusların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunmaktadır.

Kamu kurumları önünde tarafların iddia ve savunmada bulunmaları esastır. Savunma ve dilekçe hakkı, Anayasada yer alan temel haklardandır. Hukuk öğretisinde olduğu kadar uygulamada da önemi ve erdemi tartışılmaz yüceliktir. Hukuksal nitelikleri ve içerikleriyle adalet kavramı ve yargılama işlevi, birbirini tümleyen, birbirinden ayıramaz sav, savunma, karar üçlüsünden oluşanı yargıyla yaşama geçmektedir.

Mahpuslarca verilen dilekçe, mahpusların sorunları ve cezalarının aydınlığa kavuşmasına, başka bir deyişle hakkın ve adaletin gerçekleşmesine yol açma amacına ve mahpusun kendisini savunmasına yöneliktir. Mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmenin ön unsurudur. Cezaevi idaresi bu konuda sorunu tespit ederek gerekli güvenceleri sağlamak adına ivedilikle hareket etmelidir. Mahpusların hak arama hürriyetinin güvenceleri sağlanmalıdır.

H. Dilekçe Hakkı İhlali

Anayasa 74. Maddesinde. “Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir” ifadesi ile Anayasa tarafından korunan bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk Ceza kanununun 121.maddesinde “Kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına verdiği dilekçenin hukuki bir neden olmaksızın kabul edilmemesi halinde, fail hakkında altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.” denilerek dilekçe hakkının engelleyen kamu görevlisinin cezalandırılacağı belirtilmektedir.

Kamu kurumuna dilekçe verilmesi kamunun Anayasaca verdiği bir haktır. Ve bu hakkın kullanılması engellenemez. Engelleme hallerinin en önde geleni kamu görevlilerinin keyfi olarak verilen dilekçeyi kabul etmemesidir.

Mağpuslar cezaevinde yaşadığı sorunları en kolay şekilde dilekçe ile ilgili kurumlara iletmektedir. Söz konusu hakkın kamu kurumu tarafından engellenmesi devletin yükümlülüklerine aykırıdır. **Mehmet Haşim ARSLAN, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALİ, Muhammed ELCADU ve Serkan BALİ** cezaevi idaresi tarafından dilekçelerine cevap verilmediği veya geç cevap verildiği aktarılmıştır. Kamu kuruluşu olan cezaevi idaresi en temel siyasi hakkın özüne dokunacak şekilde davranması kabul edilemez bir davranıştır. Söz konusu idare mağpusların dilekçelerinin akıbetini açıklamalıdır. Aksi her durum suç teşkil edecektir.

İ. Sağlık Hakkı İhlali

Dünya Sağlık Örgütü Anayasası sağlık tanımı çerçevesinde sağlık hakkı bireylerin fiziksel, ruhsal, sosyal iyilik halinin sağlanması için sahip oldukları hakları içerir. Sağlık hakkı yaşam hakkının tamamlayıcısıdır ve sağlıklı olmak yaşam hakkının temel koşuludur.

Sağlık hizmetlerinin ücretsiz sağlanması, yasal statüleri ne olursa olsun ayırım gözetmeden kişilere bu hizmetin verilmesi ve tedavi süreçleriyle ilgili bilgilendirmenin sağlanması gereklidir.

Mandela Kuralları, Tıbbi Etik İlkeler, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında 2 Nolu Tavsiye Kararı gereği cezaevindeki mahpuslar, yasal statülerine bakılmaksızın, aynı kalite ve standartta, ülke genelinde mevcut, kapatılmamış olan kişilere sağlanan tıbbi bakıma eşit erişim hakkına sahiptir.

AIHM’ e göre, bir mahpusun ihtiyaç duyduğu tıbbi yardıma ulaşımını engelleyen eksiklikler AIHS’in yaşam hakkını düzenleyen 2. maddesinin ihlaline, gerekliliği tespit edilen tedavinin sağlanmaması ve ölümcül hastalığa yakalanmış kişiler veya sağlık durumu sürekli şekilde cezaevi koşulları ile uyumsuz hale gelmiş kişilerin alıkonulmaya devam etmesini ise işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesinin ihlaline sebep olmaktadır.

Yine AIHM’ nin yerleşik içtihatlarına göre; **“Devlet bir kişinin insan onuruna saygı ile bağdaşır koşullarda alıkonulmasını güvence altına almak zorundadır ve kişiye uygulanan tedbirin infazında izlenecek tutum ve yöntem, kişiyi tutuklamanın doğasında kaçınılmaz olarak var olan ıstırap düzeyini aşan bir yoğunlukta sıkıntı ve zorluğa maruz bırakmamalıdır.”**

Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümleri bu denli açık olmasına rağmen, sözleşme hükümlerine uyulmamakta ve hasta mahpusların sağlık hakları sistematik bir biçimde ihlal edilmektedir. Cezaevi koşullarında kalamayacak kadar ağır hasta olan mahpusların cezaevinde tutulmaya devam edilmesi ulusal mevzuata ve uluslararası sözleşmelere aykırı olduğu ve tıbbi tedaviye ulaşma imkanı kısıtlandığından yaşam hakkının açık ihlali olduğu açıktır. Bununla birlikte cezaevi koşullarında hastaneye sevk işlemlerinin yapılmaması, geç yapılması, yapılmasına onur kırıcı uygulamalar (ağız içi araması, kelepçeli muayene) ile engel olunması, özellikle diş ve ağız sağlığı tedavisine ulaşımın birçok cezaevinde mümkün olmaması yaşam hakkının kapsamında bulunan sağlık hakkına erişimin açık ihlali olduğu vurgulanmaktadır.

13.12.2004 Tarih ve 5275 Sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “Tutukluların Yükümlülükleri” kenar başlıklı 116. Maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir: “Bu kanunun; hastalık nedeniyle nakil, muayene ve tedavi istekleri, muayene ve tedavileri, sağlık denetimi, hastaneye sevk, infazı engelleyecek hastalık hâli, konularında 9, 16, 21, 22, 26 ilâ 28, 34 ilâ 53, 55 ilâ 62, 66 ilâ 76 ve 78 ilâ 88 inci maddelerinde düzenlenmiş hükümlerin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olanları tutuklular hakkında da uygulanabilir.

5275 Sayılı Kanun'un ilgili maddeleri şunlardır:

Hastalık Nedeniyle Nakil Madde 57-

(1) Hastaneye sevki zorunlu görülen hükümlü, bulunduğu yere en yakın tam teşekküllü devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koğuşuna yatırılır.

(2) Bu hastanelere gönderilen hükümlülerin başka yerlerdeki hastanelere sevki, sağlık kurulu raporuyla, acil ve yaşamsal tehlikesi bulunması hâlinde, varsa biri hastalığın uzmanı olmak üzere iki uzman hekim tarafından verilip, başhekim tarafından onaylanan ve hastalığın sebebi, tedavinin hangi sebeple bulunduğu hastanede gerçekleştirilemediği, hastaya nerede ve ne tür bir tedavi gerektiğini açıkça belirten bir raporla mümkündür. Bu durumda da en yakın ve hükümlü koğuşu bulunan devlet veya üniversite hastaneleri tercih edilir.

(3) Hükümlünün bu hastanelerde kontrol ve tedavisinin devam edip etmeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi gerekir; aksi hâlde hükümlü ait olduğu kuruma iade edilir.

(4) Hükümlü, acil hâller dışında özel sağlık kuruluşlarında tedavi edilemez. Acil hâllerin varlığı hâlinde adalet bakanlığına bilgi verilir.

(5) Hükümlü, sağlık nedenleriyle bulunduğu kurumda kalmasının uygun olmadığı, kurum hekiminin önerisi ve en üst amirinin isteği üzerine alınacak sağlık kurulu raporuyla belirlendiği takdirde, başka kurumlara nakledilebilir.

Hükümlünün Muayene Ve Tedavi İstekleri Madde 71-

Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koğuşlarında tedavi ettirilir.

Hükümlünün Muayene Ve Tedavisi Madde 78-

(1) Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.

(2) Sağlık Bakanlığı Ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler.

İnfazı engelleyecek hastalık hâli madde 81-

Kurum hekimi veya görevli hekim tarafından yapılan muayene ve incelemeler sonucunda hükümlünün cezasını yerine getirmesine engel olabilecek hastalığı saptanırsa durum, kurum yönetimine bildirilir.

Cezaevi mevzuatının sağlığa ilişkin düzenlemelere rağmen hastaneye sevlerde büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Birçok mahpus sevlerde konusunda sorun olduğunu aktarmıştır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Cezaevlerindeki aşırı kalabalıklaşma, yetersiz koşullar, hijyen hizmetlerinin sınırlılığı, gıdaya ve besine erişimle ilgili yaşanan problemler, sağlık sorunlarından ayrı düşünülemez. Tedavi ve sağlık hakkı, cezaevlerindeki mahpusları da kapsayacak şekilde, **2015 tarihli Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Nelson Mandela Kuralları), 1982 Tarihli “BM Tıbbi Etik İlkeler”, 1988 Tarihli “BM Herhangi Biçimde Alınan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin İlkeler Manzumesi”, 1990 Tarihli “Mahpusların Islahı İçin Temel İlkeler” Ve 1990 Tarihli “Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları” ile güvence altına alınmıştır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında (2006) 2 No’lu Tavsiye Kararı (Md. 40.3) mahpusların yasal statülerine bakılmaksızın, kapatılmamış kişilerle eşit standartta sağlık hakkına erişim imkanının sağlanmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Bu düzenlemeler ve kararlar devletin mahpusların sağlığından ve yaşamlarından sorumlu olduğunu ortaya koyar. Bakanlıklar ve Cezaevi İdareleri, mahpusların cezaevinde kaldıkları süre zarfında tedavi ve sağlık haklarından faydalanmasını ve bu hakların erişilebilir olmasını sağlamakla yükümlüdür.**

Urfa Cezaevlerinde fazla ağır hasta bulunmaktadır. Kamu kurumları; hasta mahpuslara sağlık hakkını kullanılması için olanak yaratılmalıdır. Mahpus beyanlarına göre Urfa Cezaevlerinde hasta mahpusların kaderine terk edildiği görülmektedir.

Mahpus beyanlarında anlaşılacağı üzere revirde bulunan doktor sayısının mahpus sayısına oranla az ve görüşme sürelerinin yetersiz olması, halihazırda hizmet kalitesini düşürürken bu durum çok daha yakıcı sorunlara sebep olmuştur. Doktorlarla birebir iletişim kurulamaması sağlık problemlerinin teşhisini ve tedavisini doğrudan etkilemektedir.

Cezaevlerinin yakınında bu kapsamda çalışan hastanelerde sağlık hizmetine erişemeyen mahpuslar cezaevinin bulunduğu bölgelerden farklı yerlerdeki hastanelere sevk edilmiş, mesafenin uzaması hastane sevklerini zorlaştırdığı tarafımıza iletilmiştir.

Tarafımıza haftada sınırlı sayıda kışının revire çıktığı beyanları verilmiştir. Revir doktoruna erişimin bile bu kadar zorlaştığı bir ortamda mahpusların ihtiyaç duydukları ruh sağlığı hizmetlerine ve sosyal çalışmacılara erişimi bütünüyle imkânsızlaştıracak barizdir. Mahpusların psikolojileri üstünde büyük bir etki bırakacak böylesi bir dönemde psikolojik desteğe erişememesinin ileride farklı sağlık sorunlarına yol açması da muhtemeldir.

Hastaneye sevkler konusunda sorun olduğu beyan edilmiştir. Sevk esnasında çift kelepçe olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle hastaneye götürülen ve kelepçeyi kabul etmeyen mahpuslar, hiçbir tedavi yapılmadan tekrar cezaevine geri getirildiklerini belirtmişlerdir.

Mehmet Haşim ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Mustafa MAK, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALI, Muhammed ELCADU ve Enver KANMAZ ağız içi ve ayakkabı arama olduğunu aktarmışlardır. İdarenin öncelikli yükümlülüğü mahpusların sağlık hakkına erişimini sağlamaktır. Cezaevi idaresi mahpusların sağlık hakkına erişimini engelleyen yaklaşımların bertaraf edilmesi için adımlar atmalıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Sevk konusunda aksama jandarma tarafından olduğunu belirtilmiştir. Hastaneye sevkler konusunda işlemlerin hızlandırılması için sağlık personeli veya yetkin kişiler tarafında planlama yürütülmelidir. Bu planlamanın yetkin kişiler tarafından yürütülmesi için önlemler alınmalıdır.

Yaptığımız görüşmeler neticesinde Urfa cezaevlerinde çok sayıda hasta mahpus olduğu tarafımıza iletilmiştir. **Ömer ARSLAN, Mehmet Haşim ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Nihat DEMİRBİLEK, Müslüm BARAN, Selami KİP, Mustafa MAK, Kenan DOĞAN, Ayhan BAYAR, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Kadri DEVİR, MEHMET Durak KARAK, Fadıl TOKAY, Abdullah BASYAN, Serdar ALTAŞ, Suat BERLİK, Şervan MUHAMMED, Mehmet YAZAR, CİHAT OSMAN, Rojda BİNİCİ, Şhriban MİMKARA, Yusuf YORULMAZ, İsmail KAPLAN, Hakkı POLAT, Ahmet YILMAZ, Hekim EŞİYOK, Yılmaz RÜZGAR, Ahmet CIMO, Süleyman DEVİREN, Abdulkadir KAYA, İzzet KARADAĞ, Enver KANMAZ, Serhat KİPER, Serhat BULUT VE Hatice YILMAZ** Adlı mahpusların sağlık sorunları olduğu tarafımıza iletilmiştir.

İdarede edinilen bilgiye göre Urfa T 1 Cezaevinde 80'e yakın hasta mahpus bulunduğu belirtilmiştir. Urfa T 2 Cezaevindeyse hasta mahpus sayısı tam olarak bilinmemektedir. İdari kurumlar sosyal devlet ilkesi gereğince kendi yükümlülükleri altındaki mahpusların sağlıklarından sorumludur. Dolayısıyla sağlık hakkının eksiksiz yerine getirmesi için gerekli yükümlülükleri yerine getirmelidir. İdare hasta mahpusların iyileşmesi ve tahliye edilmesi için gerekli, yükümlülüklerini yerine getirmelidir.

Görüşmelerden de görüleceği üzere cezaevindeki ağır hasta sayısı oldukça yüksektir. Cezaevi idaresi bu denli yüksek ağır hastanın bulunmasındaki nedenleri üzerine çalışmak yapmak durumundadır. Bu veri cezaevindeki çarpık sağlık sisteminin çıktığının göstergesidir. İdari kurumlar cezaevindeki sağlık sistemin iyileştirmesi için hızlı çözümler üretmelidir.

Hasta mahpusların beyanları dikkate alındığında ikiden fazla hastalığı olanların sayısı yüksektir. İki veya daha fazla hastalığa sahip olması cezaevi koşullarında iyileşmenin zorluğunun yanında sağlık hizmetlerinin yetersizliğine ve kalitesizliğine de işaret etmektedir. İdare pozitif yükümlülükler gereği hürriyetten yoksun mahpusların sağlıkların iyileştirilmesi için sağlığa erişim standartlarını yükseltmelidir. İdarenin söz konusu pozitif yükümlülüğü sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır. Nitekim Anayasa'nın 56. Maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "**Herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini**" düzenleyeceği ve bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır.

Hastalıkların yaşa bağlı olarak ortaya çıktığını söylemek mümkün değildir. Yaş bazı bakıldığında sağlık hakkına erişim noktasında genel bir sorun olduğu gözlemlenecektir. Bu veriler dikkate alındığında cezaevinde yaş faktöründe bağımsız şekilde hastalıklar mevcut olduğu görülüyor. Ayrıca 30 yaş üstünde ağır hasta olanların oranı da birbirine yakındır. Bu durum cezaevi koşullarının iyi olmadığına karinedir. Cezaevi idaresinin sağlık hakkının şartları yerine getiremediğine olgu kabul edilebilecek istatistiki veri mevcuttur.

CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA RAPOR

Mahpuslar sağlık hizmetine erişemediğini belirtmiştir. Ortaya çıkan durum sağlık hakkına önem verilmediğini göstermektedir. Tamamen sağlık hakkına erişebildiğini söyleyenler oldukça azdır. Kamu makamlarının egemen olduğu Ceza İnfaz Kurumunda sağlık sistemi yetersizliğine işaret olan beyanlar irdelenmelidir. İdare özel koşullarda idare yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında ve devletin kontrolü altında bulunan diğer alanlarda acil durumlarda idarenin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin daha duyarlı ve dikkatli olma görevi bulunmaktadır. İdare mahpusların hayatlarının tehlikeye atılmasını önleyici tedbirler alınmasını sağlaması gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle acil durumlar sağlık imkanlarına erişimin şartlarını düzenlemelidir.

Mahpuslar tedavilerinin rutine uygun ilerlemediğini beyan etmişlerdir. Anayasası'nın 56. Maddesindeki düzenlemelere göre, **“devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, iş birliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler”**. Cezaevi İdaresi pozitif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Mahpus beyanlarıyla beraber ortaya çıkan veriler cezaevinde sağlık sorunlarının derinleştiğine göstergedir. İdare acil olarak tedavilerin rutine uygun ilerlemesi için önlemler almalıdır. Aksi her durumda idare sorumludur.

Cezaevi koşullarının ve sürekli dile getirilen yemek problemleridir. Kalitesiz besin ürünleri ve hijyenik olmayan koşullar da eklenince sağlık açısından son derece kötü koşullar ortaya çıkacağı barizdir. İdarenin en önemli sorumluluklarından biri beslenmedir. İdare tüm mahpusların beslenmesini karşılamalıdır. Anayasa gerekliklerinde biri olarak farklı durumda olanlara farklı muamelede bulunması gerekir. Kısaca durumları diğer mahpuslardan ayrı olan hasta mahpusların beslenmesi ayrıca idareye bir yükümlülük olarak yüklenmektedir. İdare ivedilikle hasta mahpusların beslenme durumunu elverişli hale getirmelidir.

Cezaevinde engelli bireylerin olduğu aktarılmıştır. Engelli bireyler, ihtiyaç ve hakları gözetilmeden hapsedilmektedir. Yaşadığı rahatsızlıklar ve engellilik halinden kaynaklı olarak cezaevinde yapması gereken işlerini; kişisel bakım, koğuştta yapılması gerekenler temizlik, çamaşır, bulaşık yıkama, koğuştta sürekli merdiven inip çıkmada zorluklar yaşamaktadır ve yaşamını cezaevinde devam ettiremeyecek durumda olan mahpusların tahliye edilmesi lazımdır. Ceza İnfaz Kanunda bulunan engelli mahkumların koşullu salıverilmelerine 3 yıl kala denetimli serbestlik hakkından yararlanmalıdır. Tüm hasta mahpusların tedavi ve tetkikleri tam ve eksiksiz olarak yapılmalı, cezaevinde yaşamını devam ettiremeyecek tüm mahpusların tahliyesi sağlanmalıdır. Ağır hasta mahpusların acil olarak tahliye edilmesini, cezaevlerinde sağlık için gerekli olan tüm tedbirlerin alınmasını talep ediyoruz.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Engelli ve kendi başına hayatını idame ettiremeyecek mahpus bulunduğunu belirtilmiştir. Bu mahpusların olması durumunda ayrı koğuşun mevcut olduğu belirtildi. Bu engelli mahpusların bakımının diğer mahpuslar (İşçi Mahpuslar) üzerinden yürütüldüğü belirtildi. Engelli ve kendi başına idame ettiremeyen mahpusların bakımı uzman ve alanında yetkin kişiler tarafında sağlanmalıdır. Bu durumun mahpuslar üzerinden sağlanmaya çalışılması ağır sağlık hakkı ihlallerine neden olacaktır.

Ömer ARSLAN, Mehmet Haşım ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Nihat DEMİRBİLEK, Müslüm BARAN, Selami KİP, Mustafa MAK, Kenan DOĞAN, Ayhan BAYAR, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Kadri DEVİR, MEHMET Durak KARAK, Fadıl TOKAY, Abdullah BASYAN, Serdar ALTAŞ, Suat BERLİK, Şervan MUHAMMED, Mehmet YAZAR, CİHAT OSMAN, Rojda BİNİCİ, Şehriban MİMKARA, Yusuf YORULMAZ, İsmail KAPLAN, Hakkı POLAT, Ahmet YILMAZ, Hekim EŞİYOK, Yılmaz RÜZGAR, Ahmet CİMO, Süleyman DEVİREN, Abdulkadir KAYA, İzzet KARADAĞ, Enver KANMAZ, Serhat KİPER, Serhat BULUT VE Hatice YILMAZ hasta mahpuslardır. Cezaevindeki ağır hasta mahpuslar AİHM'in Kaytan- Türkiye kararı uyarınca mahpusların müddetnamelerinde yaşları ve sağlık durumları dikkate alınarak tahliye olabilecekleri uygun bir tarih belirlenmelidir. İdare yaşlı ağır mahpusların tahliyesi için gerekli adımları atmalıdır.

Mahpus **Ömer ARSLAN'** nin ciddi sağlık sorunları olduğu, Buna dair hastane sevk ve sağlığa erişim hakları ile ihtiyaçlarının karşılanmadığı tarafımıza iletilmiştir. Hasta mahpusların sağlık imkanlarından daha fazla gecikmeden yararlandırılması gerekmektedir.

Mustafa MAK Sağ kollu engelli mahpustur. Engelli bireylerde idare pozitif ayrımcılıklar sağlamalıdır. Mahpusun içinde bulunduğu durum değerlendirerek; hayatının kolaylaşması için idare tarafından adımlar atılmalıdır.

Cezaevi kapasitesinin 680; artırılmış kapasiteyle kapasitenin 1000-1100 arasında olduğunu belirtilmiştir. Urfa T1 Cezaevinde 1666 mahpus olduğu tarafımıza iletilmiştir Urfa T2 Cezaevinde de 1744 mahpus bulunduğu tarafımıza iletilmiştir. Ceza infaz kurumlarında insan onuruna uygun koşullar yaratılmalıdır. Ceza infaz kurumlarında fazla mahpus bulunması hastalık oluşmasına neden olacağı barizdir. İdare ivedilikle önlem almalıdır.

Diş tedavilerinde kurum içi yetersizliklerinde dolayı tedavinin yapılmadığı beyan edilmiştir. Bu durum ağır sağlık ihlallerine neden olmaktadır. İdari kurumlar sevk konusunda gerekli şartları sağlamalıdır.

Cezaevi şartlarında aksam doktoru bulundurulması acil durumlarda tedavinin verilmemesine neden olacaktır. Acil durumlarda sağlık erişiminin hızlandırılması elzemdir.

Cezaevinde kalan bazı mahpuslar hastalıklarından dolayı öz bakım ihtiyaçlarını gidermemektedirler. Hatta bazıları ise yatalak durumdadır. İdare dezavantajlı konumda olanlara pozitif ayrımcılık göstermelidir. İdare anayasanın 10. Maddesinde kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmelidir.

CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA RAPOR

Cezaevlerinde tutulan kişilerin can güvenliğini ve tıbbi bakımını her zaman ve derhal sağlamakla görevli olan idarelerin mahpusların esenliğini de güvence altına almak için tedavi amacının yanında koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerini de yerine getirme yükümlülükleri vardır. Cezaevlerinde hasta mahpusların tedavi edilmemesi, infaz ertelemekten yararlanamaması gibi yasal haklarını kullanamadıkları için hayatlarını kaybetmeleri açıkça cezaevi idaresinin kendi yasalarını ve tarafı olduğu sözleşmeleri ihlal ettiğine karinedir.

Sağlık hakkının korunması için idare cezaevini yaşanabilir kılmalıdır. Cezaevi görüşme odasının hijyenik olmadığı gözlemlenmiştir. Sağlık koşulları açısından görüşme bittikten sonra temizlenmediği gözlemlenmiştir. Söz konusu alanlar idarenin sorumluluğu altındadır. Bu alanların temizlenmemesi mahpusların sağlığını tehlikeye atabilir. Bundan dolayı idare ivedilikle önlemler almalıdır.

Cezaevinde bulunan hasta mahpusların sorumluluğu idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamındadır. Bu hasta mahpusların elverişsiz koşullardan etkilenmemesi, için gerekli önlemlerin alınması gerekir. Ağır hasta mahpusların sağlık durumunda olumsuz yansımalar olmaması için; mahpusların görüşme odasına getirilmesi, görüşme odasının temizlenmesi ve görüşmeden sonra sağlıklı şekilde odaya götürülmesi sağlanmalıdır. Hasta mahpusların durumlarına kamu kurumlarının pozitif ayrımcılık tanınması anayasal bir yükümlülüktür. İdare ivedilikle beslenme, hijyen ve sağlık koşulları için önlem almalıdır.

Cezaevinde hayatını idame ettiremeyecek mahpuslar olduğu görülmüştür. Bu mahpuslar ivedilikle tahliye edilerek; hayat standartlarına uygun koşullarda yaşamalıdır. Bu şart yerine getirilmiyorsa idare tarafından cezaevinde engelli mahpusların koşulları ivedilikle iyileştirilmelidir.

Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarından. Anayasa mahkemesince belirtildiği gibi yaşam ve vücut bütünlüğü üzerindeki temel hak, devletlere pozitif ve negatif yükümlülük yükleyen haklardandır (AYM, e. 2007/78, k. 2010/120, k. T. 30/12/2010).

Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra devlet, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü altındadır (AYM, e. 1999/68, k. 1999/1, k. T. 6/1/1999). Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (AYM, e. 2005/151 k. 2008/37, k. T. 3/1/2008; e. 2010/58, k. 2011/8, k. T. 6/1/2011, b. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50, 51).

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Başvurucunun sağlık durumuyla ilgili kurul raporları ile 5275 Sayılı Kanun'un 57, 71 ve 78. Maddelerinde yer alan hükümler göz önüne alındığında, başvurucunun yaşam hakkını korumaya yönelik tedbirlerin alınması gerektiği açıktır. (**AYM Fatih Hilmioğlu Başvurusu**)

Hasta, adalet ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde sağlıklı yaşamının teşvik edilmesine yönelik faaliyetler ve koruyucu sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere, sağlık hizmetlerinden ihtiyaçlarına uygun olarak faydalanma hakkına sahiptir. Bu hak, sağlık hizmeti veren bütün kurum ve kuruluşlar ile sağlık hizmetinde görev alan personelin adalet ve hakkaniyet ilkelerine uygun hizmet verme yükümlülüklerini de içerir. Türkiye, Anayasa gereği sosyal bir devlettir. Sosyal devletin en önemli unsurların biri yurttaşların sağlık haklarında rahatça erişmesini sağlamaktır. Bu hak herkes için vardır. Cezaevinde bulunan mahpuslar sağlık hakkını sağlamak devletin ayrıca yükümlülüklerindedir. Kamu kurumları kendi gözetiminde olan mahpusları tespit ederek gereken tedavinin sağlanması için koşulları sağlamalıdır.

J. Anadil Hakkı İhlali

Mahpusun kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde, bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanma hakkı bulunmalıdır. Bu hak herkese tanınan bir hak olmalıdır. Tercüman hakkı hem tahlillerin çevirisine hem de sözel olarak mahpusa meramını anlatmak için elzendir.

Anayasa madde 56 uyarınca “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.” Şeklen düzenlenen bu hüküm dikkate alındığında herkes ifadesiyle Türkiye’de yaşayan tüm halklar dikkate alınmıştır. Bundan yola çıkarak herkesin Türkçe bilemeyeceği bilinen bir gerçektir. Sosyal bir hak olan sağlık hakkın bundan sonraki sürecinde devletin yükümlülükleri, devreye girecektir. Dilin, bir iletişim aracı olması ve kimliğin kurucu unsurlarından biri olarak arz ettiği önem ve etkisi dikkate alınmalıdır. Sağlık hakkı için hem iletişim odaklı hem de kimlik odaklı olarak dil önemli bir yere haizdir. Özellikle dilin kimlik için kurucu olan unsuru bugün sadece çoğunluk grubuna nazaran baskın olmayan yurttaşlar için hayati öneme sahiptir.

Doktor tarafında kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan mahpusların bir tercümanın yardımına ihtiyaç duyması halinde idarenin çeviri sağlama yükümlülüğü doğar.

Bazı mahpuslar Türkçe bilmemektedir. Bir azınlığa mensup bu kişilerin temel bir insan hakkı olan kendi dilini kullanma hakkı, Anayasa ve İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin 14. Maddesinde uyarınca , “**Bu sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi ya da başka görüş, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya diğer statüler gibi herhangi bir temelde hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın güvence altına alınacaktır.**” haktır.

Muhammed ELCADU ile yapılan görüşmede mahpusun Türkçe bilmediği anlaşılmıştır. Avukatın Kürtçe bilmesi iletişimi sağlamıştır. Savunma hakkıyla bağlantılı olarak mahpusların meramını anlatması ve kendini aktarabilmesi için tercüman desteği sağlanmalıdır. Söz konusu eksiklik adil yargılanma hakkı ve özel hayata saygı hakkı kapsamında elzendir. Mahpusun kendisini aktaramaması geri dönülemez zararlar yol açacaktır.

Mevzuat incelendiğinde idarenin eşitlik ilkesi gereğince ana dil hakkını sağlamakla yükümlü olduğu ortaya çıktığı barizdir. İdare tarafında bu mahpuslara yönelik uygulama getirilmelidir. Cezaevi koşullarında sorumlu idare ana dil hakkını güvence altına almak için düzenlemeler getirmelidir. Aksi her durumda sorumluluk idareye aittir.

K. Umut Hakkı İhlali

Ölüm cezasının kaldırılma eğilimi ile, ağır olarak kabul edilen çeşitli suçlardan mahkûm olanlara erken tahliye olanağının tanınmadığı düzenlemeler yaygınlaşmıştır. Böylelikle belirli suçları işleyen müebbet hapis cezası mahkûmlarının cezası, hayatları boyunca devam etmesi gerçeği de kaçınılmaz olmuştur. Dolayısıyla cezadan indirim yapılma olanağı mevcut değilse müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatının sonuna kadar devam edecek, bu mahkûmların salıverilme imkânı olmayacaktır. Ancak buna rağmen bahsettiğimiz gibi insan hakları hukukunun etkisi ile müebbet hapis cezası mahkûmlarının da cezalarının belirli bir süresi infaz edildikten sonra tahliye olmaları mümkün görünmektedir.

Yetişkin bir kişinin mahkûm olduğu müebbet veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, infazın herhangi bir aşamasında yapılacak olan değerlendirme sonucu hukuken ve fiilen indirilebilir nitelikte değilse ve bu nedenle kişi, bir gün serbest kalma umudundan mahrum edilerek ölüncüye kadar devam edecek bir infaz rejimi ile karşı karşıya bırakılmışsa; bu durum, sadece mahkûmun ıslahı amacının tamamen inkârı anlamına gelmeyecek, aynı zamanda AİHS'nin 3. Maddesinde düzenlenen insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza yasağının ihlalini gündeme getirecektir

AİHM, bir kimsenin mahkûm olduğu hapis cezasının infazını bir gün serbest kalma ümidi olmaksızın geçirmesini AİHS madde 3 bağlamında kötü muamele olarak kabul etmekte, umut hakkını insan onuruna saygının bir gereği olarak görmektedir. Son yıllarda verdiği kararlarında ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının kötü muamele teşkil etmemesi için, söz konusu cezanın gözden geçirilme olanağının bulunmasının yanı sıra cezanın infazına ara verilmesi, infazın geri bırakılması veya koşullu salıverilmesi af veya cezada indirim yapılmasına olanağının bulunmasını da şart koşturmuştur.

AİHM umut hakkı konusunda ilk kez 9 Temmuz 2013 tarihli Vinter ve diğerleri -Birleşik Krallık davasında devletler aleyhine bir karara varmıştır.

Vinter ve Diğerleri-Birleşik Krallık kararında, müebbet hapis cezasının İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin İşkence yasağı başlıklı 3. Maddesi ile korunan değerler ile uyumlu olabilmesi için, serbest bırakılma ve gözden geçirme imkanlarının birlikte mevcut olması gerektiğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, müebbet hapis cezasının özellikle belirli bir süre geçtikten sonra (somut olayda bu süre 25 yıldır) değerlendirilmesi usulünün gerek Avrupa ve gerekse Uluslararası Hukukta desteklenen bir fikir olduğunu belirtmiştir.

Trabelsi v. Belçika kararında ise; başvurusunun, Amerika Birleşik Devletleri'ne iade edilmesi durumunda mahkûm olabileceği cezanın Vinter Kararı'ndaki ölçütler uyarınca indirilebilir olmadığı gerekçesiyle başvurusunun iadesinin madde 3 hükmüne aykırılık teşkil edeceğine karar vermiştir.

Laszlo Magyar ve Macaristan kararında; her ne kadar Törköly v. Macaristan kararında Devlet Başkanı'nın af yetkisi nedeniyle Macaristan hakkında ihlal tespitinde bulunulmamış olursa da bu kararda Devlet Başkanı'nın af yetkisi yeterli görülmemiştir. Zira AİHM'e göre Devlet Başkanı'nın af yetkisi, müebbet hapis cezası hükümlüleri için hangi şartlar altında ve ne yaparlarsa salıverilmenin olanaklı olacağı hususunda herhangi bir belirlilik içermemektedir. Keza hükümlülerin cezanın infazı sürecinde geçirdikleri değişim ve gösterdikleri ilerleme de dikkate alınmamaktadır. AİHM, bu davada Macaristan'ı AİHS m. 46 uyarınca yapısal sorunu ortadan kaldırması için gereken tedbirleri almaya davet etmiştir.

Harakchiev ve Tolumov v. Bulgaristan kararında; AİHM Iorgov v. Bulgaristan kararındaki Devlet Başkanı'nın af yetkisi yeterli gören yaklaşımını terk ederek Bulgar hukukunu sıkı bir şekilde denetlemiştir. Bulgar Anayasa Mahkemesi'nin 2012 tarihli bir kararına kadar 2004 Kasım – 2012 başları arasındaki dönemde Devlet Başkanı'nın af yetkisinin belirli bir politikanın eseri olarak uygulandığının söylenemeyeceği belirtilmiştir. AİHM, infaz usulünü de kararda değerlendirerek, infaz şartları nedeniyle müebbet hapis cezası hükümlülerinin ıslah olma noktasında gereken olanaklara sahip olmadığı sonucuna varmıştır. Bu nedendir ki mahkeme, Bulgaristan'ı gereken tedbirleri almaya davet etmiştir.

Murray ve Hollanda kararında, müebbet hapis cezası mahkumlarının tahliyesini olanaklı kılan yeniden sosyalleştirme/rehabilitasyon olanaklarının sağlanamaması nedeniyle cezanın fiilen indirilemez olduğu kabul edilmiştir. Zira başvuru hakkında psikolojik rahatsızlığı tahliyeye engel olarak kabul edilmesine karşın başvurucuya herhangi bir tedavi/rehabilitasyon olanağı sağlanmamıştır.

Bodein ve Fransa ile T.P ve A.T v. Macaristan kararlarında; müebbet hapis cezası hükümlüsünün salıverilme incelemesine dair süre koşulunu tartışılmıştır. AİHM, ilk hürriyetten yoksun bırakılmadan itibaren 30 yıl sonraki (mahkumiyetten itibaren 26 yıl sonra) ilk incelemeye dair düzenlemeyi AİHS m. 3 hükmüne uygun bulurken mahkumiyetten 40 yıl sonra ilk incelemenin yapılmasını ise ihlal olarak değerlendirmiştir.

AİHM'in 18.03.2014 tarihli Öcalan ve Türkiye 2146/147 kararında Öcalan, ağırlaştırılmış müebbet ile mahkûm olduğunu ve bu durumun AİHS m. 3 ihlaline sebebiyet verdiği iddiasına, başvuruçunun işlediği suçların ağırlığı ve esasen mahkûm olduğu müebbet hapis cezasının ölüm cezasının ilgası dolayısıyla bu cezanın dönüştürülmüş hali olduğunu belirterek karşı çıkmıştır. Başvuruçunun mahkûm olduğu ve mahkemenin indirilemez olarak nitelendirdiği müebbet hapis cezasının AİHS m. 3 ihlali anlamına geldiği tespit edilmiştir.

Kaytan ve Türkiye kararında; başvuru Hayati Kaytan, 765 sayılı TCK m. 125 hükmü uyarınca ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olmuştur. AİHM İkinci Daire, bu duruma işaret edip Öcalan 2 v. Türkiye kararına atfen sağlık nedeniyle salıverme ya da affın AİHM içtihatları bağlamında AİHS m. 3 ile uygun salıverilme umudu olarak değerlendirilemeyeceğini, Vinter v. Birleşik Krallık Kararına atfen cezanın gözden geçirilmesine dair herhangi bir usulü düzenlemenin yokluğunda AİHS m. 3 ihlalinin cezaya hükmedilmesi anında vuku bulacağını ve Öcalan 2 v. Türkiye kararındaki tespitlerden anılan başvuruda ayrılmak için herhangi bir özel durum olmadığını belirterek AİHS m. 3 ihlali kararı vermiştir.

Gurban ve Türkiye kararında; başvuru Emin Gurban da PKK terör örgütü üyesi olup 765 sayılı TCK'nın 125. Maddesi uyarınca ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olmuştur. AİHM İkinci Daire, Öcalan 2 v. Türkiye ve Kaytan v. Türkiye kararlarında müebbet hapis cezasının infazı bakımından Türk Hukuku'nun AİHS m. 3 gereklerini karşılamadığını, bu başvuru özelinde anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren özel bir koşulun bulunmadığını belirterek AİHS m. 3 ihlaline karar vermiştir. **Yine bu davada da AİHM İkinci Bölüm; AİHS m. 3 ihlali tespitinin, başvurunun yakın zamanda salıverilmesine dair umut ortaya çıkarmayacağını da ayrıca vurgulamıştır.**

Boltan ve Türkiye kararında Başvuru Civan Boltan da PKK terör örgütü üyesi olup 2012 yılında bir silahlı çatışma esnasında askerlerin üzerine atmak istediği sırada bombanın elinde patlaması sonucu yaralanmıştır. PKK terör örgütü üyesi 2014 yılında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olmuş ve aynı yıl cezası kesinleşmiştir. Başvuru, 2016 yılında AİHM'e başvurmuştur. Bu kararda AİHM, Türkiye'nin AYM Bireysel Başvuru Yoluna gidilmemiş olması nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazında bulunmadığını ayrıca belirtmiştir. AİHM İkinci Daire, Türkiye aleyhine hükmedilen önceki kararlara atfen müebbet hapis cezasının infazı bakımından Türk Hukuku'nun AİHS m. 3 gereklerini karşılamadığını, bu başvuru özelinde anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren özel bir koşulun bulunmadığını belirterek AİHS m. 3 ihlaline karar vermiştir.

İnfazı yakılan mahpuslar, bu koşullar altında değerlendirildiğinde herhangi bir hukuk kuralının bulunmamasını ve başvuru yollarının etkili olmaması umut hakkı ihlaline neden olacaktır. Uzun süre hapis cezası çekenlerin durumlarının değerlendirilmemesini topluma dönebilme hakkının da ihlalidir.

Nurullah TUTAL, Mustafa MAK, Suat BERLİK, Hakan ERGÜN, Cihat OSMAN, Muhammed, Ahmed İsa, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Ahmet YILMAZ, Enver KANMAZ, Serhat BULUT, Yılmaz RÜZGAR, İrfan KİPER, Süleyman DEVİREN, İsmail Hakki TURSUN, Hidayet DÜGER ve İsmail KAPLAN'ın infazları ertelendiği ya da yakıldığı belirtilmiştir. Umut hakkı ihlaller içeren uygulamalarla hükümlülerin hakları elinden almaktadır.

CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA RAPOR

Kanunlar ve kurumlar herkese eşit olarak uygulanmak zorunda iken infazların sürekli yakılması Mahpusların bedensel ve ruhsal anlamda çöküntüler yaşanmaktadır ve mahpusları zamanla umutsuzluğa sürüklenmektedir. Cezaevlerin mahpusları asosyal bir konuma sürüklediği ve bu yüzden de bu eksikliğin sosyalleşmeye dayalı tedbirlerle sağlanması gerekmektedir.

Şartlı tahliyenin özü, cezanın belirli bir kısmını çektikten sonra, mahkûmun topluma yeniden entegrasyon olasılığını ortaya çıkarmasıdır. Gelinen noktada şartlı tahliye hakkı cezalandırma aracına dönüştürülmüştür. İnfaz yakılması verilen ceza, özgürlüğünden mahrum kalan tutsağın umut hakkı elinden alarak işkence ve kötü muamele boyutuna erişmektedir.

L. Kanunilik İlkesinin İhlali

Suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi, birey hak ve özgürlüklerinin korunmasının güvencesini teşkil etmektedir. Bu ilke sayesinde suçlar ve bu suçlar karşısında uygulanacak yaptırımlar önceden belirlenerek kişi hürriyetlerinin sınırları çizilmekte, söz konusu sınırların içinde kalan davranışlarsa serbest kalmaktadır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 89. Maddesinde yapılan değişiklik ile Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirmesine Dair Yönetmelik 29/12/2020 tarihinde 31349 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle oluşturulan İdare ve Gözlem Kurulları ile 6 aylık periyotlarda mahpusun iyi halli olup olmadığını değerlendirmektedir. 5275 sayılı Kanununun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca iyi hâl değerlendirmesi yapacak olan kurula Cumhuriyet başsavcısı veya belirleyeceği Cumhuriyet savcısı başkanlık edeceği kararlaştırılmıştır. Bu kurulda; kurum müdürü, gözlem ve sınıflandırmadan sorumlu ikinci müdür, idare memuru, cezaevi tabibi, psikiyatrist, bir psikolog ve Psiko-Sosyal yardım servisinde görevli diğer unvandan bir personel, öğretmen, infaz ve koruma baş memuru ile kurum müdürü tarafından teknik personel arasından seçilen bir görevlinin yer alacağı da belirtilmiştir.

Bu yönetmelik doğrultusunda kurulan kurullar, kendilerini mahkeme yerine koyarak mahpuslar hakkında iyi halli olup olmadıklarına dair değerlendirmede bulunmakta, mahpusların koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik haklarından yararlanıp yararlanmayacaklarına karar vermektedirler. İçlerinde yalnızca cezaevi savcısı dışında hukukçu kimsenin olmadığı, mahpusların tahliye edilip edilmeyeceğine karar veren ve paralel bir mahkeme gibi hareket eden bu kurullar hukuki değildir. Çoğu mahpus hakkında tahliye tarihlerine kadar iyi halli iken tahliye tarihinden hemen önce yapılan değerlendirmede “**İyi halli değildir.**” şeklinde karar verilerek, kişi özgürlüğü ve güvenliğini doğrudan etkileyen “iyi halli” kavramı bu haliyle hapishane yetkililerininin keyfi kararlarına bırakılmış durumdadır.

Ayrıca İdare ve Gözlem Kurulları mahpusların iyi halli olup olmadığına karar verirken soyut ve sübjektif yorumlarda bulunmakta, siyasi mahpuslardan da pişman olduklarına dair beyan istemektedirler. Bu kararlardan kaynaklı olarak yüzlerce politik mahpus denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme haklarından mahrum bırakılmaktadır. Belirtilen bu gerekçelerin hukuk devleti iddiasında bulunan herhangi bir ülkede bir kişiye dışarıda ceza verilmesi imkansızken Türkiye’de mahpuslar açısından cezalandırma gerekçesi yapılabiliyor. Asıl olarak siyasi mahpuslar açısından bu kurullar mahpuslara pişmanlık dayatmaktadır ve mahpuslar kendisini mahkeme yerine koyan kurullar tarafından özgürlükleri ellerinden alınmaktadır.

Ayrıca mahpusların neredeyse tüm haklarının kullanımına bu kurullar karar vermekte ve genel olarak tüm hakların çeşitli biçimlerde engellendiğini söylemek abartı olmayacaktır. Bu kurullar hukuk dışına çıkarak mahpusların koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik haklarını engelleyerek ikinci bir cezalandırma yoluna gitmektedir.

İdarenin işlemi ile kişinin temel hak ve özgürlüklerinin sınırlanması yapılabilmektedir. Anayasanın 13. maddesi uyarınca temel özgürlükler ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla idarenin işlemi ile mahkûmun açık ceza infaz kurumuna ayrılma hakkının elinden alınması kanunilik ilkesinin açıkça ihlalidir.

a- Kanunilik Unsuru Yönünden Sorunlar:

Anayasa'nın 38. Maddesinin 1. Fıkrasında; “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.” denilmektedir. **Anayasa'nın 38. Maddesinin 2. Fıkrasında** ise; “Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.” denilmektedir. Buna göre, yasada infaz kesinleşmiş mahkûmiyet kararının yerine getirilmesi olarak tanımlanmış olması dolayısıyla infaz müessesinin de ceza mahkûmiyetinin bir sonucu olduğu, bu nedenle de suçta ve ceza kanunilik ilkesinin sonuçlarının infaz hukuku bağlamında da geçerli olacağı belirtilmektedir. Cezanın infazına ilişkin hususların suçta ve ceza kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak kanun ile düzenlenmesi zorunludur.

Bu doğrultuda getirilen **5275 sayılı CGTİHK 6. Maddesinin 1. Fıkrasının c bendinde;** “Cezanın infazında hükümlünün iyileştirilmesi hususunda mümkün olan araç ve olanaklar kullanılır. Hükümlünün kanun ve yönetmeliklerle tanınmış haklarının dokunulmazlığını sağlamak üzere cezanın infazında ve iyileştirme çabalarında kanunilik ve hukuka uygunluk ilkeleri esas alınır.” şeklinde yer alan düzenlemeyle cezanın infazına dair tüm durumların kanun ile düzenlenmesi gerekmektedir. Kanunda düzenleme bulunmayan durumlarla ilgili tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenleme getirilemeyecektir. İnfazda kanunilik ilkesi, tutsağın özgürlüğünü ilgilendirmesi dolayısıyla oldukça önem arz eden denetimli serbestlik ve koşullu salıverme konuları bakımından da uygulanacak olup, buna göre denetimli serbestlik ve koşullu salıverme bakımından da yasada yer almayan bir konuda tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenleme getirilemeyecektir. Ancak **Anayasa ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unda** yer verilmeyen bir durum hakkında **Açık Cezaevine Ayrılma Yönetmeliği'nin 6/ç maddesinde** düzenleme getirilerek açıkça infazın kanuniliği ilkesi yok sayılmıştır. Ayrıca söz konusu yönetmelik hükmüyle aslında yasada yer almayan bir şart, yönetmelik hükmüyle getirilerek mahpusların yasayla düzenlenmiş hakkı, normlar hiyerarşisine ve **Anayasa'nın 13. Maddesinde yer alan Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması** başlıklı maddesine açıkça aykırı şekilde sınırlandırılmıştır. Bu yönüyle de **Açık Cezaevine Ayrılma Yönetmeliği'nin 6/ç maddesinin** açıkça hukuka aykırı olduğu değerlendirilmektedir

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Anayasa Mahkemesi'nin buna ilişkin bir kararında, "Kanunsuz suç ve ceza olmaz, ilkesinin yaşama geçirilebilmesi bağlamında, Yasada tüzük, yönetmelik veya umumi emir gibi idari tasarruflarla yasaklanan eylemlerin suç kabul edilmesi yasa ile düzenleme anlamına gelmeyeceğinden, bu eylemlerin neler olduğunun da yasada yer alması, cezanın da geçici veya sürekli tanımlamasıyla sürenin takdirini idareye bırakacak biçimde değil açıkça miktar ya da alt ve üst sınırlar belirlenerek gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin, kişinin temel hak ve özgürlüklerinin de güvencesi olduğunda duraksanamaz." gerekçelerine yer verilerek, Anayasa'nın 38 inci maddesine de atıf yapılmıştır. Bu karar, suç ve cezalara ilişkin normların açık, anlaşılabilir, öngörülebilir olması yanında idari yaptırımların da bu ilkelere göre düzenlenmesini aramaktadır. (**Anayasa Mahkemesi, 30.9.2005 tarihli E. 2005/78, K. 2005/59, RG 13.7.2006, S. 26227, s.31.**)

b- Belirlilik İlkesi İhlali:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 7'nci maddesi hükümlerine göre suçun veya yaptırımın yasada açık bir şekilde düzenlenmesi aranmakta ve yasallık ilkesine vurgu yapılmaktadır. **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM)** Sunday Times/Birleşik Krallık davası konuya ilişkin bir belirleme "Mahkemenin görüşüne göre, 'hukukten öngörülmesi' ifadesinden şu iki koşul ortaya çıkmaktadır. Birincisi (uygulanacak olan) hukuk, yeterince ulaşılabilir olmalıdır, eş deyişle, vatandaşlar belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmelidir. İkincisi, vatandaşların davranışlarını düzenlemelerine olanak vermek için yeterli açıklıkta düzenlenmemiş bir norm, 'hukuk' kuralı olarak kabul edilemez: Vatandaşlar belirli bir eylemin gerektirdiği sonuçları, durumun makul saydığı ölçüde ve eğer gerekiyorsa uygun bir danışmayla önceden görebilmelidir"

- **5275 sayılı Kanunun 89. Maddesi 14/04/2020 tarihinde değiştirilmiş ve Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirmesine Dair Yönetmelik 29/12/2020 tarihinde 31349 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanmıştır. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirmesine Dair Yönetmelik mad. 17/2'ye atıfla alıntılan kısım ilgili yönetmeliğin 25. Maddesi 5. Fıkrasında düzenlenmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu kararlarına bakıldığında birçok mahpus için gerekçe yapılan haklarındaki disiplin cezaları infazı bitmiş cezalar olup geçmişe yürüme yasağı bağlamında yasallık ilkesine aykırıdır.**
- **29/12/2020 tarihinde 31349 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan yeni yönetmelik açısından TCK'nın ilgili maddelerine baktığımızda bu konuda açık olan hükümler zaten mevcuttur. TCK'nın 7/1-2. Maddesi zaman bakımından uygulama konusunda lehe kanunun tespitinde suçun işlendiği tarihin esas alınması gerektiğini belirtmiştir. Anayasa'nın 38. Maddesi de aynı hükme amirdir. Bu hüküm gereğince, suç tarihinden sonra yürürlüğe giren aleyhe hükümler kişi hakkında uygulanamaz. Bu kural geçmişe yürüme yasağı olarak da adlandırılır. Yasallık ilkesinin gereklerinden biri geçmişe uygulama yasağıdır. Bu yasak hukuk devleti ilkesini hayata geçiren ilkelerden bir tanesidir. Söz konusu ilke, suç ve ceza içeren kanun hükümlerinin geçmiş tarihteki eylemlere uygulanamayacağı anlamına gelmektedir. Anayasa Mahkemesi yasaların geçmişe uygulanmaması ile ilgili olarak bir kararında, "Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kural olarak yasaların geriye yürütülmemesini gerekli kılar. Bu nedenle 'Kanunların geriye yürümezliği ilkesi' uyarınca yasalar yürürlüğe girdikleri tarihten sonraki hukuki durumlara uygulanabileceklerinden, sonradan çıkan bir yasa, yürürlüğe girdiği tarihten önceki olaylara uygulanmaz." gerekçesine yer vermiştir. Bu karar, hukuk güvenliğini sağlamanın olmazsa olmaz koşullarından saydığı 'geriye yürümezlik ilkesi 'nin hukuk devleti gereklerinden olduğunu belirtmektedir. (Anayasa Mahkemesi, 4.6.2003 tarihli, E. 2001/392, K. 2003/60, RG 18.12.2003, S. 25320.)**

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

- Danıştay, bir eyleme ilişkin disiplin cezasının sonradan yürürlüğe giren yönetmeliğe dayanılarak verilemeyeceğine ilişkin bir kararında, “Sonradan yürürlüğe konulan bir disiplin yönetmeliği kapsamına alarak disiplin cezasına tabi tutmak hukukun genel ilkeleriyle bağdaşmaz.” gerekçesiyle verilen disiplin cezasını hukuka aykırı bulmuştur. (Danıştay 10. Dairesi, 12.6.1984 tarihli, E. 1984/958, K. 1984/1262.) İdari yaptırımların mutlak surette önceden yayımlanan yasaya dayanması gereklidir. İdare, bir yasal temeli olmadan düzenleyici bir işleme dayanarak idari yaptırım takdir edemez. Danıştay, sırf bir yönetmeliğe dayanılarak, idari yaptırım uygulanamayacağına hükmetmiştir. (6 DİDDK, 23.2.2006 tarihli, E. 2004/2733, K. 2006/54) Anayasa Mahkemesi de idarenin kendiliğinden suç ve ceza yaratamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında; “... ‘hizmetçi eğitim programına uymamak’ gibi içeriği belirsiz bir eyleme yaptırım getirerek Anayasa’nın 38. Maddesinin birinci fıkrasına aykırılık yaratmakla kalmamış, cezalardan hangisinin hangi durumlarda verileceğini belirtmeyip yönetime çok takdir yetkisi vererek Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur’ diyen Anayasa’nın 38. Maddesinin üçüncü fıkrasına da aykırı düşmüştür.” (Anayasa Mahkemesi, 19.4.1988 tarihli, E. 1987/16, K. 1988/8, RG 23.8.1988, S. 19908.)
- Netice olarak; 5275 sayılı Kanununun 89. Maddesinde yapılan değişiklik açıkça hükümlülerin aleyhine düzenlemeler içerdiğinden, maddenin değiştirildiği 14/04/2020 tarihinden önce işlenen suçlar bakımından bu değişiklik uygulanamaz ve eski hüküm geçerliliğini aynen korur. Ancak açık kanun maddelerine rağmen söz konusu yönetmeliğin uygulanması ile TCK'nın 7. Maddesinde düzenlenen kanunların zaman bakımından uygulanması ilkesi, Anayasanın 38. Maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile AİHS'in 7. Maddesinde düzenlenen cezaların yasallığı (suçta ve cezada kanunilik) ilkesi ihlal edilmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin belirlilik/yasallık ilkesine ilişkin bir kararında, “Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin yaşama geçirilebilmesi bağlamında, Yasa’da tüzük, yönetmelik veya umumi emir gibi idari tasarruflarla yasaklanan eylemlerin suç kabul edilmesi yasa ile düzenleme anlamına gelmeyeceğinden, bu eylemlerin neler olduğunun da yasada yer alması, cezanın da geçici veya sürekli tanımlanmasıyla sürenin takdirini idareye bırakacak biçimde değil açıkça miktar ya da alt ve üst sınırlar belirlenerek gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin, kişinin temel hak ve özgürlüklerinin de güvencesi olduğunda duraksanamaz.” gerekçelerine yer verilerek, Anayasa’nın 38 inci maddesine de atıf yapılmıştır. Bu karar, suç ve cezalara ilişkin normların açık, anlaşılabilir, öngörülebilir olması yanında idari yaptırımların da bu ilkelere göre düzenlenmesini aramaktadır. (Anayasa Mahkemesi, 30.9.2005 tarihli E. 2005/78, K. 2005/59, RG 13.7.2006, S. 26227, s.31.) Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 7’nci maddesi hükümlerine göre suçun veya yaptırımın yasada açık bir şekilde düzenlenmesi aranmakta ve yasallık ilkesine vurgu yapılmaktadır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Sunday Times/Birleşik Krallık davası konuya ilişkin bir belirleme “Mahkemenin görüşüne göre, ‘hukuken öngörölmüş’ ifadesinden şü iki koşul ortaya çıkmaktadır. Birincisi (uygulanacak olan) hukuk, yeterince ulaşılabilir olmalıdır, eş deyişle, vatandaşlar belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmelidir. İkincisi, vatandaşların davranışlarını düzenlemelerine olanak vermek için yeterli açıklıkta düzenlenmemiş bir norm, ‘hukuk’ kuralı olarak kabul edilemez: Vatandaşlar belirli bir eylemin gerektirdiği sonuçları, durumun makul saydığı ölçüde ve eğer gerekiyorsa uygun bir danışmayla önceden görebilmelidir.”

c- İyi Hal Kavramının Muğlaklığı:

Kanunilik ilkesi gereği Kanunlar belirli ve net olmalıdır. Kanunilik ilkesi uyarınca kamu makamlarına verilen takdir marjı sınırlı olmalıdır. **İdare ve gözlem kurullarının vermiş olduğu iyi hal kararları bu yönüyle ciddi sorunlar ihtiva etmektedir.** Burada sorun örgütlü suçtan ya da terör suçundan ceza alan hükümlünün 5275 sayılı CGTİHK 105/A maddesi uyarınca denetimli serbestlikten faydalanabilmesi için yönetmelikte ön şart olarak aranan mensup olduğu örgütten ayrılma durumundan ileri gelmektedir.

- 5275 sayılı CGTİHK Kanunu, Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirmesine Dair Yönetmelik, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelikte iyi hal kavramı tanımlanmamış ancak 5275 sayılı CGTİHK madde 107’de “Koşullu salıverilmeden faydalanmak için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi halli olarak geçirmesi gerekir.” denilerek “iyi halli” kavramı koşullu salıverilme şartlarından biri olarak düzenlenmiştir. Kişi özgürlüğü ve güvenliğini doğrudan etkileyen “iyi halli” kavramı bu haliyle cezaevi yetkililerinin keyfi kararlarına bırakılmıştır. Türkiye’de İdare ve Gözlem Kurullarının siyasi mahpuslar hakkında kurdukları AİHS ve Anayasa’ya aykırı gerekçesiz kararlar ile kurullarının değerlendirme ve kararlarının kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal etmektedir.
- İdare ve Gözlem Kurulu kararlarında da herhangi bir somut gerekçeye dayanmadan, mahpusların yasadışı silahlı örgütle ilişkisi olduğu ve pişmanlık duymadığı yönünde subjektif kanaatler ile infazların ertelenmesine karar vermektedir. 2006 yılında Fransa aleyhinde AİHM’e yapılan bir başvuruda Daire’nin vermiş olduğu karara ilişkin AİHM eski başkanı Jean-Paul Costa’nın kaleme aldığı kısmi karşı oy yazısında; bir kişinin yeniden suç işlemesine ilişkin riskin hiçbir zaman sıfır olamayacağını, dolayısıyla bu yaklaşımla hiç kimseye şartlı tahliye uygulanamayacağını belirtmiş ve bu ifadelerin ardından “mahpusları vahşi birer hayvana, ya da insan atığına dönüştürmenin; yeni mağdurlar yaratıp yaratmadığını ve adaletin yerine intikamın getirilip getirilmediğini” sormuştur. (Leger/Fransa, Jean-Paul Costa ‘nın Karşı Oy Yazısı, 19324/02, 11 Nisan 2006.)
- Yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Marcello Viola v. Italy (no. 2) (Başvuru no: 77633/16) kararında mahpusun koşullu salıverilmesinin “adli makamlarla iş birliği” yapma şartına bağlanması sebebiyle ihlal kararı vermiştir. Mahkeme başvuranın tahliyesinin “adli makamlarla iş birliği” yapması şartına bağlanmasını “başvuranın tutukluluğunun artık meşru penolojik gerekçelere dayanmadığını göstermektedir.” şeklinde değerlendirmiş ve ihlal kararı vermiştir. Bu haliyle müvekkilim hakkında İdare ve Gözlem Kurulu’nun aldığı dönem değerlendirme kararının da herhangi bir meşru penolojik gerekçesinin bulunmadığı açıktır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Yukarıda da izah edilmeye çalışıldığı üzere, iyi hal kararı mahpusun durumu bakımından oldukça önemlidir. Çünkü bu durum, örgütlü suçtan ya da terör suçundan mahkûm olan hükümlünün, 5275 sayılı CGTİHK 105/A maddesi uyarınca denetimli serbestlikten faydalanabilmesi için ön şart olarak arandığından tutsağın olduğundan daha erken cezaevinden çıkabilmesi ve daha erken özgürlüğüne kavuşması anlamına gelmektedir.

İyi hal kararının olumsuz sonuçlanması halinde hukuken ciddi bir sorunun da ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. İyi hal kararlarının neye dayanılarak verildiği büyük soru işaretleri barındırmaktadır. Söz konusu düzenlemede muğlaklık giderilmediğinden idare tarafında keyfi kararlar verilmektedir. Kamu kurumları düzenlemelerle muğlaklığı ortadan kaldırılarak mahpusların özgürlüğünü güvence altına almalıdır.

Yine yönetmelik gereği idare ve gözlem kurulları tarafından iyi hal kararlarının, mevzuatta hangi olgulara ve kriterlere göre bir değerlendirme yapılacağına dar bir düzenleme getirilmediğinden bu kararların tamamına yakınının, birbirinden farklı kriterler ve olgular içerdiği, hatta çoğunlukla birbiriyle çeliştiği, içerik olarak da hukuk denetme elverişli olmayan, sübjektif değerlendirmeler içeren hukuk devletinin temel ilkelerinden olan belirlilik ve hukuk öngörülebilirlikten yoksun kararlar olduğu gözlemlenmiştir.

İdare ve gözlem kurulları tarafından verilen iyi hal kararlarına karşı itiraz üzere hukukilik ve yerindelik denetim yapmakla görevli infaz hakimlikler ve ağır ceza mahkemelerince de verilen kararların bir kısmında idarenin takdir yetkisi kapsamında gözleme dayalı yazılı şekilde karar verildiği şeklinde, bir kısmında da hukuk denetme elverişli olmayan, sübjektif değerlendirmeler içeren yoruma dayalı değerlendirmeler vardır. Bu kararlara karşı istinaf ya da temyiz kanun yolu öngörülmediğinden farklı yerlerde bulunan mahkemelerce farklı içerikte ve çoğunlukla da birbiriyle çelişen kararlar verilmektedir. Bu yönüyle de ilgili yönetmelik gereği idare ve gözlem kurullarınca yapılan değerlendirmelerin ve mahkeme kararlarının Anayasa'nın 2. Maddesine aykırıdır.

Mevcut cezaevlerinde bulunan İdari Gözlem Kurullarının ulusal ve uluslararası hukuka aykırı hareket etmekte olduğu tarafımızca tespit edilmiştir. Cezaevi idareleri tarafından verilen sübjektif değerlendirme ve soyut gerekçeler ile mahpusların tahliye edilme ve denetimden faydalandırılmama kararları hak ihlallerine neden olmaktadır.

10.CEZAEVİ İDARELERİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Anayasanın 2'nci maddesinde "hukuk devleti" ilkesi devletin temel niteliği olarak düzenlenmiş, bu ilke Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında "eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı tutum ve davranışlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlet" olarak tarif edilmiştir.

Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında ayrıca devletin -pozitif bir yükümlülük olarak- yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür.

Kişinin, insan olmasından kaynaklanan dokunulmaz, vazgeçilmez değerlerine doğrudan saldırarak onu öncelikle kendi gözünde değersiz kılan ve aşağılanmışlık duygusu veren muameleler olarak tanımlayabileceğimiz kötü muameleyle korunan insan onuru kişi varlığının ayrılmaz parçasıdır. Bir devletin, hukuk devleti olarak nitelendirilebilmesi için kişilerin temel insan hakları ve özgürlüklerini güvence altına alması hem kendisi hem de diğer bireylerin saldırılarına karşı bu hakları koruması gerekmektedir. Bu durum cezaevindeki mahpuslar için geçerlidir. Hukuk devletinin statü atfeden en önemli özelliği; tüm yurttaşlara eşit mesafede durmasıdır.

Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti **Anayasa'nın 15. maddesi** kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike hâlinde dahi istisna öngörmemiştir. Aynı şekilde **Sözleşme'nin 15. maddesi** de benzer bir düzenleme ile kötü muamele yasağına ilişkin herhangi bir istisna öngörmemiştir.

Mahpuslar, **Anayasa'nın 19. maddesi** kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirken genel **olarak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan diğer temel hak ve hürriyetlere sahiptir**. Dolayısıyla verilen bir mahkûmiyet veya tutuklama kararının infazında mahkûmlar veya tutuklular için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır (**AYM Turan Günana Başvurusu, Paragraf 35, 36**)

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahpusları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir (**Turan Günana Başvurusu, paragraf 37, 39**).

Demokratik bir hukuk devletinde, insan hakları ihlallerini meşrulaştırıcı ve hukuka aykırı davranmanın bir mazereti olamaz. Kamu görevlileri insan haklarına saygılı kalarak, hukuka uygun bir şekilde görev yapmak zorundadır.

Yukarıdaki mahpus anlatımları da incelendiğinde görülecektir ki mahpusların sorunlarının olduğu aşikardır. Cezaevi yönetiminin insan haklarını gözeten yaklaşım yöntemini esas alarak iddiaları ivedilikleri incelemelidir.

Cezaevi idaresi kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğü uyarınca bildiği veya bilebileceği konumda olduğu müddetçe mahpuslara insan onuruna uygun koşullar sağlama yükümlülüğü altındadır

Cezaevi idari görevinin gereklerine uygun olarak kanun, idari düzenlemeler veya talimatların öngördüğü usul ve esasları ifa etmelidir. Bu anlamda kamu görevlisinin herhangi bir şekilde kanuni yetkisini aşması, kanunun aradığı şekil şartlarına uymaması, takdir yetkisini amacı dışında kullanması, kanunun emir ve müsaade ettiği hareketinin gerektirdiği ön şartlara aykırı hareket etmesi, görevin gereklerine aykırılık kapsamında kalmaktadır.

Cezaevi yönetenlerin uluslararası ölçütleri bilmeleri ve bunlardan söz edebilmeleri yeterli değildir. Bu ölçütleri günlük çalışma hayatlarında uygulayabilmeleri için bunları yorumlayabilmeleri ve somut durumlara uygulayabilmeleri gerekir.

Ceza İnfaz Kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Ceza İnfaz Kurumlarındaki keyfi şekilde infaz yakmalar mahpuslar üzerinde geri dönülemez zararlara neden olmaktadır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahpusları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir.

Demokratik bir hukuk devletinde, insan hakları ihlallerini meşrulaştırıcı ve hukuka aykırı davranmanın bir mazereti olamaz. İdari gözlem kurularında kanuna aykırı şekilde terör örgütü ve iyi hal kavramlarıyla mahpuslar mağdur edilmektedir. Kamu görevlileri insan haklarına saygılı kalarak, anayasaya uygun bir şekilde uygulamaları yürürlüğe sokmalıdır.

Cezaevi idaresi kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğü uyarınca bildiği veya bilebileceği konumda olduğu müddetçe mahpuslara insan onuruna uygun koşullar sağlama yükümlülüğü altındadır.

CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA RAPOR

Mevcut durumda cezaevi idaresinin tutumları ve uygulamaları konusunda şikayetler mevcuttur. Cezaevi idaresi asli olarak sorunları tespit ederek çözümlenmelere yoğunlaşmalıdır. Kanunlara uygunluk, eşitlik ve ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verebilirlik, kazanılmış hakların korunması ve haklı beklentiye uygunluk, dinlenilme ve savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması iyi yönetimin temel ilkelerindedir. Mahpuslar, cezaevi idarelerinin birçoğunun iyi yönetim ilkelerine uygun hareket etmediğini beyan etmektedir. Cezaevi idaresi iyi, şeffaf, demokratik ve insan haklarına dayalı bir yönetimle sorunları çözmeye odaklı yaklaşım geliştirmelidir

11.SONUÇ VE ÖNERİLER

1. 5275 sayılı İnfaz Kanunu'nun 2. maddesi ile infaz hukukunun temel ilkeleri belirlenmiş ve ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kuralların hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, millî veya sosyal köken ve siyasi veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanacağı öngörülmüştür. Yine aynı maddede ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı vazedilmektedir. Yasal ve uluslararası mevzuat evrensel hukuk ilkeleri ile göz önüne alındığında; kurumlarımıza gelen başvurular sonucunda tespit edilen ifade özgürlüğü, işkence yasağı, kötü muamele yasağı ihlallerinin sebebi olan cezaevi idaresi ve personeli uygulamalarının ve eylemlerinin sonlandırılması ve idarenin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.
2. Hem ulusal hem de uluslararası hukukta işkence ve kötü muamele açıkça ve mutlak surette yasaklanmıştır. Bir başka deyişle hiçbir hal ve durumda, hiç kimseye işkence yapılamaz. Devletler, taraf oldukları sözleşmelerde yer verilen işkence yasağını da göz önünde bulundurarak, cezaevlerinde işkencenin önlenmesi için gerekli tedbirleri almalıdır. Bu husus, devletlerin işkence ve diğer insan hakları ihlallerinin önlenmesine dair aktif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Ortaya bir hak ihlali çıktığında, bu hususun etkin soruşturulması ve sorumluların yaptırımına karşı karşıya bırakılacağı yargılama süreçlerinin gerçekleştirilmesi de söz konusu aktif yükümlülüğün bir parçasıdır.
3. Mahpusların cezaevi koşullarında sosyalleşebilmesi, infaz sürelerinde sosyal ilişkilerden kopmamaları, bedensel ve ruhsal sağlıkları açısından ortak alan faaliyetleri büyük önem arz etmektedir. Özellikle cezaevlerinde tutulan mahpusların beden ve ruh sağlıkları için uzun süre veya süresiz sosyal yalnızlaştırmaya maruz bırakılmamalıdır. Mahpusların ortak alan faaliyetlerinin yaptırılmaması mahpusların içinde bulunduğu tecrit koşullarının ağırlaşmasına neden olmuştur. AİHM, tamamen duysal yalıtma ile bütünüyle sosyal yalıtmanın kişiliği tahrip edeceğini ve güvenlik veya başka gerekçelerle haklı gösterilmeyecek bir insanlık dışı muamele biçimi oluşturacağını belirtmiştir.
4. Cezaevi rejimi, fiziki koşullar, sağlık tedbirindeki hassasiyet ve uygulanan muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanması gerektiğini tespit etmiştir. İnsanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için gerekli ulusal ve uluslararası hukuk uygulanmalıdır

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

5. Öncelikle söz konusu cezaevlerinin kanunda belirtilen standartlara uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve özelde Ceza Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve insan haklarına uygun olarak koşulların düzeltilmesi gerekmektedir.
6. Cezaevlerinde barınan mahpusların evrensel hukuk çerçevesinde ve en temel insan hakları esas alınarak yaşam koşullarının düzenlenmelidir.
7. Cezavlerinde şiddet, kötü muamele, işkence ve kötü uygulamaların önüne geçilmelidir.
8. Bir başka husus ise; mahpusların kapalı görüşlerde kişi sınırlaması uygulanmasının, haftada 30 dakika olması gereken ve görüntülü arama hakkının engellenmesi ile 10 dakika ve normal telefon görüşü şeklinde olması ve bu telefon hakkının da açık/kapalı görüş yapılabilecek kişilerle değil de sadece telefon numarası verilen kişi ile sınırlı tutulması mahpusların aile ve özel hayatına saygı hakkını ihlal etmesi uygulamasıdır.
9. Ailelerinden uzak bölgelere sürgün edilen mahpusların aileleri açık/kapalı görüş yapabilmek için zor koşullarda uzun seyahatler yapmak durumunda kalmakta, bu durum mahpus ailelerinin sağlığını da riske atmaktadır. Bu sebeple mahpuslara daha fazla telefon hakkı sağlanmalı ve en azından ziyaretçi listesindeki herkesle telefon ile görüşebilme imkanı sağlanmalıdır. Pandemi süreci başında da sağlanacağı ifade edilen görüntülü görüşme için siyasi mahpuslara yönelik ayrımcı uygulamaya dönüşmeyerek gerekli adımlar acilen atılmalıdır.
10. Isınma ve aydınlatma mahpusların yaşamlarını sürdürmeye devam edecekleri cezaevlerin bulunduğu yerin coğrafi koşulları ve iklim şartları gözetilerek oluşturulması ve yenilenmesi gerekir. Beyanlar dikkate aldığımızda Havalandırma alanlarının yasada belirtilen sürelerde azami ölçüde kullanılmaması hem mahpusların hareket alanını kısıtlamış hem de kapasitesinin üstünde mahpus barındıran koşulların yeterince havalandırılmamasına sebep olmuştur. Koşulların içinde yer alan pencerelerin sayıca az olması da hava dolaşımını asgariye indirmiştir. Sıcaklığın yüksek olduğu ilimizde klimaların sokulduğu ve talep edilen klimaların verilmediği; bu yüzden mahpusların zorlanacağı aşikardır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

11. Mahpusların dış dünya ile iletişim kurması, toplumdan tamamen kopmadan, meydana gelen gelişmeleri takip edebilmesi için en önemli iletişim araçlarının başında süreli ve süresiz yayınlar gelmektedir. Mahpuslar kitaplar sayesinde birçok konuda kendilerini geliştirirken gazete ve dergiler sayesinde toplumda yaşanan gelişmeleri takip edebilmektedir. Bu durum tecridin mahpuslar üzerindeki etkilerinin bir parça olsun azalmasına neden olmaktadır. Ancak cezaeviler de kitaplara getirilen kısıtlamalar ile dergi ve gazetelere getirilen yasaklamalar nedeniyle mahpuslar ifade özgürlüğü kapsamında bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğü ve haber alma hakkından faydalanamamaktadır. Birçok cezaevinde mahpuslar okumak istedikleri süreli-süresiz yayınların parasını ödeyerek yayınları cezaevi idarelerinin anlaşmalı olduğu yerlerden almak zorunda bırakılmaktadır. Bunun meydana getirdiği temel sorunlardan biri aileleri tarafından yatırılan para dışında geliri olmayan ve ekonomik olarak zor durumda olan mahpusların yayınlara erişmesinin kısıtlanmasıdır. Mahpuslar günlük yiyecek ve temizlik malzemesi ihtiyaçları ile mektup/faks gibi ihtiyaçlarını karşılamakta dahi zorlanmaktayken bir de okumak istedikleri kitaplara bütçe ayırmak zorunda bırakılmaktadır. Bu durum da mahpusların yayınlara erişmesi önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Yine gazete ve dergi gibi yayınlar da cezaevi idareleri tarafından keyfi olarak yasaklandığı belirtilmiştir. Çoğu zaman bu yasaklamalara ilişkin herhangi bir idari karar da alınmamaktadır. Özellikle muhalif gazete ve dergilere getirilen bu yasaklamalar sadece mahpusların bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünü ihlal etmektedir. Mahpusların uluslararası anlaşmalar ve Anayasa ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve haberleşme hakkından kanunlara uygun olarak faydalanabilmeleri için kitaplara getirilen sınırlamalara ile gazete ve dergilere getirilen yasaklara son verilmeli, mahpusların ifade özgürlüğü ve haberleşme haklarına yönelik ihlaller durdurulmalıdır.
12. Cezaevlerinde tutulan kişilerin can güvenliğini ve tıbbi bakımı her zaman ve derhal sağlamakla görevli olan idarelerin mahpusların esenliğini de güvence altına almak için tedavi amacının yanında koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerini de yerine getirme yükümlülükleri vardır. Cezaevlerinde hasta mahpusların tedavi edilmemesi, infaz ertelemeden yararlanamaması gibi yasal haklarını kullanamadıkları için hayatlarını kaybetmeleri açıkça cezaevi idaresinin kendi yasalarını ve tarafı olduğu sözleşmeleri ihlal ettiğine karinedir.
13. Bir diğer vurgulanması gereken hak ihlali ise infaz ertelemeleridir. İnfazını tamamlamış, kanunun kendisine sağladığı şartlı tahliye hakkı kullandırılarak serbest kalması gereken mahpusların tahliye edilmeleri engellendiği beyan edilmiştir. Anayasa uyarınca cezasının çeken mahkumun ivedilikle tahliye edilmesi gerekir. Yine AYM ve AİHM verdiği birçok karardan disiplin cezası gibi mekanizmalarla mahkumun infazının yakılması hak ihlalidir. Kamu kurumları mahkumların umut hakkını kaybetmeden topluma kazandırılması için infazı önceleyen mekanizma geliştirmelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

14. Anayasaya göre özgürlük kural; tutulma ise istisnai durumdadır. Cezaevi idareleri mutlak görevleri hükümlüleri dış dünyaya kazandırmaktadır. Mahkûmların bir gün özgür kalma umutları tamamen ellerinden alındığında; devletin insan onurunun özüne ağır bir darbe vurulacaktır. Burada önem arz eden husus; infazın herhangi bir aşamasında kişinin muhakkak serbest kalması değil, mahkûm olduğu cezayı bir gün serbest kalacağı ümidiyle çekmesidir. Mahpusların bir gün özgür kalacağına dair güvenceler oluşturmalıdır. Aksi her durum infazın işkence ve kötü muameleye neden olacaktır. Gelen başvurular ve beyanlar dikkate alındığında infaz yakmaların mahkûmlar üzerindeki olumsuz etkisini giderek arttığı gözlemlenmiştir. Cezaevi idaresi tarafından özgürlük hakkının güvenceleri ivedilikle oluşturulmalıdır.
15. Açık Cezaevine Ayrılma Yönetmeliğinde yer alan düzenlemeyle örgütlü suçtan ya da terör suçundan hükümlü olan mahpuslarla ilgili, mahpus 5275 sayılı CGTİHK 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlikten yararlanabilmesi için mensup olduğu belirtilen örgütten ayrıldığına idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilmesi ön şartı getirilmiştir. Söz konusu yönetmelik hükmüyle aslında yasada yer almayan bir düzenleme getirilerek mahpusları yasayla düzenlenmiş hakkı normlar hiyerarşisine ve Anayasa'nın 13. Maddesinde yer alan Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması konulu maddesine açıkça aykırı şekilde sınırlandırılmıştır. Bu haliyle de ilgili yönetmelik hükmü açıkça Anayasa'nın 13. Maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Söz konusu aykırılığın ivedilikle giderilerek; mahpuslar hakkındaki kararlarda hukuki güvenceler sağlanmalıdır.
16. Ayrıca Anayasa ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unda yer verilmeyen bir durum hakkında Açık Cezaevine Ayrılma Yönetmeliği'nin 6/ç maddesinde düzenleme getirilerek açıkça infazın kanuniliği ilkesi de yok sayılmıştır. Bu haliyle de ilgili yönetmelik hükmü Anayasa'nın 38. Maddesine de aykırılık oluşturmaktadır.
17. Yine yönetmelik gereği idare ve gözlem kurulları tarafından iyi hal kararlarının, mevzuatta hangi olgulara ve kriterlere göre bir değerlendirme yapılacağına dair bir düzenleme getirilmediğinden bu kararların tamamına yakınının, birbirinden farklı kriterler ve olgular içerdiği, hatta çoğunlukla birbiriyle çeliştiği, içerik olarak da hukuki denetime elverişli olmayan, sübjektif değerlendirmeler içeren hukuk devletinin temel ilkelerinden olan belirlilik ve hukuki öngörülebilirlikten yoksun kararlar olduğu gözlemlenmiştir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

18. İdare ve gözlem kurulları tarafından verilen iyi hal kararlarına karşı itiraz üzere hukukilik ve yerindelik denetim yapmakla görevli infaz hakimlikler ve ağır ceza mahkemelerince de verilen kararların bir kısmında idarenin takdir yetkisi kapsamında gözleme dayalı yazılı şekilde karar verdiği, bir kısmında da hukuki denetime elverişli olmayan, sübjektif değerlendirmeler içeren yoruma dayalı değerlendirmeler olduğu görülmüştür. Bu kararlara karşı istinaf ya da temyiz kanun yolu öngörülmediğinden farklı yerlerde bulunan mahkemelerce farklı içerikte ve çoğunlukla da birbiriyle çelişen kararlar verilmektedir. Bu yönüyle de ilgili yönetmelik gereği idare ve gözlem kurullarınca yapılan değerlendirmelerin ve mahkeme kararlarının Anayasa'nın 2. Maddesine aykırıdır.
19. Açık Cezaevine Ayrılma Yönetmeliği'nin 6/2-ç maddesindeki; “Terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, mensup oldukları örgütten ayrıldıkları idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilenlerin koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kalması,” düzenlemesi ilgili yönetmelikten tamamen çıkartılmalıdır. Denetimli serbestlik müessesinden yararlanabilmek için suç türü ayrımı yapılmaksızın bir değerlendirme yapılmalıdır.
20. İnfaz yasasının “Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi” başlığını taşıyan 16. Maddesinde 24.1.2013 tarihinde 6411 Sayılı Yasa'yla birlikte yapılan değişiklikle “Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkrada belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.” açık hükmü bulunmasına rağmen diğer uygulanmayan kanun maddeleri gibi bu hüküm de sadece bir prosedür olarak uygulanmakta ve olumsuz kararlar ile süreç sonlandığı sonucuna varılmıştır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

21. 01.01.2021 tarihinde yürürlüğe giren “Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik” ile denetimli serbestlik, koşullu salıverilme gibi mahpus lehine olan uygulamalarda “iyi halin” belirlenmesi için bir takım yeni kriterler getirilmiştir. Bunun başında ise mahpusun “işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyması” kriteridir. Pişmanlık; içe dönük ve kişinin vicdanı ile ilgili olan duygusal bir tepkime halidir. Pişmanlık kriteri dışında infazın tüm aşamalarında, mahpusun, cezaevlerinin düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı, iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer mahpuslar ile cezaevi görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, cezaevi kuralları ile cezaevi bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezalarının dikkate alınacağı düzenlenmiştir. Yine bu kapsamda kurullar mahpuslarla mülakat yapabilecek ve burada sordukları soruların cevabına göre iyi hal değerlendirmesi yapabilecektir. Ancak burada mahpuslara sorulacak soruların denetlenmesine ilişkin herhangi bir mekanizma bulunmamaktadır.
22. Kanunlara uygunluk, eşitlik ve ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verebilirlik, kazanılmış hakların korunması ve haklı beklentiye uygunluk, dinlenilme ve savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması iyi yönetimin temel ilkelerindedir. Cezaevi idarelerinin birçoğunun iyi yönetim ilkelerine uygun hareket etmediği yukarıdaki beyanlar ve tespitlerle açıktır. İdarelerin iyi, şeffaf, demokratik ve insan haklarına dayalı bir yönetim gibi samimi bir gayesi varsa bu evrensel hukuk ilkelerine göre hareket etmek ile gerçekleşebilir.
23. Görüldüğü üzere yönetmelikle beraber cezaevi idareleri mahpus hakkında ancak ve ancak yargı makamlarının karar verebileceği hallerde yargı makamlarının yetkilerini dahi aşan bir yerde konumlandırılmış ve karar mercii haline getirilmiştir. Bu da cezaevi idarelerinin mahpuslara karşı keyfi kararlar alabileceği anlamına gelebilmektedir. Son birkaç ayda koşullu salıverilme tarihi geldiği halde haklarına “iyi halli olmadıklarına” yönelik kararlar verilen mahpusların tahliyeleri engellendiği bilgisi verilmiştir. Açık ki, cezaevi idareleri yeni yönetmelik ile kendilerine verilen yetkileri kötüye kullanabilirler. Bu uygulamalara son verilerek daha denetlenebilir ve şeffaf mekanizmalar geliştirilmelidir.
24. Mahpusların özellikle İdare ve Gözlem Kurulu uygulaması ile tahliyelerinin engellenmesi, bu konuda yaptıkları itirazlar ve diğer hak ihlallerine ilişkin yapmış oldukları başvuruların cevapsız kalması ya da olumsuz cevaplanmasının hukuki başvuru yollarının da baskı aracı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

25. **Nurullah TUTAL, Mustafa MAK, Suat BERLİK, Hakan ERGÜN, Cihat OSMAN, Muhammed, Ahmed İsa, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Ahmet YILMAZ, Enver KANMAZ, Serhat BULUT, Yılmaz RÜZGAR, İrfan KİPER, Süleyman DEVİREN, İsmail Hakki TURSUN, Hidayet DÜGER ve İsmail KAPLAN**'ın infazları ertelendiği ya da yakıldığı belirtilmiştir. Hem kişi özgürlüğü güvenliği hakkı hem de umut hakkı ihlaller içeren uygulamalarla hükümlülerin hakların elinden alınmaktadır. Anayasaya göre özgürlük kural; tutulma ise istisnai durumdadır. Cezaevi idareleri mutlak görevleri, hükümlüleri dış dünyaya kazandırmaktır. Onun harici her türlü eylem anayasa ve AİHM içtihatlarına aykırı olacaktır.
26. **Lokman Ayebe, Mustafa Müslüm, İsmail Taşar, Ali Ulutaş, İdris Duruk, Mehmet Duvar, Mahmut Öngör, Hüseyin Doymaz, Abdülmecit Yüksekbağ, Celal Ercan, Lokman Ayebe, Zekeriya Al Muhammad, İbrahim Kurt, Mahmut Tural, Keleş Celal, Muhammed El İsa, Selami Çiftçi, Fadıl Tokay, Cihat Osman , Cafer Cengiz, Hüseyin Arslan, M. Emin Korkmaz, Emin Çetintaş, , Mehmet Akif Karadaş, Emin Güler, Muhlis Albay, Doze Salih Temo, Sıtkı Kurtoğlu, Hüseyin Muhammed, Abdulselam Demir, Kenan Doğan, Cuma İbrahim, Halil İbrahim, Baran Karak ve Serkan Bali'nin** farklı cezaevlerine sevk edildiği avukatlar, aileler ve mahpuslar tarafından bize iletilmiştir. Son 2 ayda 35 mahpusun başka cezaevlerine sevk edildiğini tespit ettik. Sevklerin genellikle mahpusların ailelerinden oldukça uzak yerlere gerçekleştirilmesi de başka bir ihlal alanıdır. Ekonomik durum bakımından aileler için ciddi sorunlar yarattığı ve aile ile iletişimin tamamen koparıldığı gözlemlerimiz arasındadır.
27. Mahpusların kendi istekleri dışında sevk edilmeleri özel hayat saygı hakkında müdahaleyi oluşturmaktadır. Mahpuslardan gelen bilgilere göre son dönem de farklı cezaevlerine sevkler olduğu yönündedir. Aile ve mahpus yakınlarının mahpusları ziyaret etmek için uzun yollar gelmek zorunda olması ve yolculuk süresince karşılaşacakları riskler düşünüldüğünde bu ziyaretlerin tehlikeli olduğu açıktır. Hasta ve yaşlı mahpus yakınları bu ziyaretleri sürekli gerçekleştirememiştir. Özellikle Kürt siyasi mahpuslara yönelik kötü muamele ve ayrımcılığın aracı haline gelen zorunlu sevkler bu dönemde de uygulanmaya devam ettiği görülmektedir.
28. Yine tutuklu olan ve yargılanma süreçleri tamamlanmamış mahpusların başka cezaevine sevk edildikleri tarafımıza iletilmiştir. Bu sevkler nedeniyle yargılaması devam eden tutuklu mahpuslar SEGBİS (SESLİ VE GÖRÜNTÜLÜ BİLİŞİM SİSTEMİ) üzerinden duruşmalara katılmaktadırlar. Bu tutuklu sanığın kendisini ifade etmesi bakımından da zorlayıcı bir etkidir. Sanık için sağlıklı bir iletişim yöntemi değildir. Kaldı ki bu durum açık şekilde adil yargılanma hakkının ihlalidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

29. Cezaevi sağlık hizmetleri ozellikli sureklilik isteyen ve bagimsiz calisma kosullarının sağlanmasını gerektiren bir hizmet turudur. Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı arasında 2009 yılında imzalanan ve cezaevlerinde sağlık hizmetlerini duzenleyen protokol 5000'den az tutuklu ve hukümlü barındıran ceza infaz kurumlarında hizmetin surekliliği açısından kaygı uyandırmaktadır. Revir hekimlerince kısıtlı günlerde verilen ve sureklilik arz etmeyen bir sağlık hizmeti bu konuda aldığımız Őikayetlerin artmasını göz önüne aldığımızda olması gerekenin çok gerisindedir ve ivedi bir yöntem değişikliği gerektirmektedir.
30. Cezaevi kapasitesinin 680; artırılmış kapasiteyle kapasitenin 1000-1100 arasında olduğunu belirtilmiştir. Urfa T1 Cezaevinde 1666 mahpus olduğu tarafımıza iletilmiştir Urfa T2 Cezaevinde de 1744 mahpus bulunduğu tarafımıza iletilmiştir. Ceza infaz kurumlarında insan onuruna uygun koşullar yaratılmalıdır. Ceza infaz kurumlarında fazla mahpus bulunması hastalık oluşmasına neden olacağı barizdir. İdare ivedilikle önlem almalıdır.
31. Ağır hasta mahpusların tahliyesi noktasında 60 yaş üstü için Ceza Tehiri işlemi yapıldığı tarafımıza iletilmiştir. İdari kurumlar tarafında yapılan değerlendirmeler tarafsız ve bağımsız Şekilde yapılması sağlanmalıdır.
32. Kronik, ağır, terminal dönem hastaların erken tanı alması tedavi sureçlerinin uzamaması, tedavi edilmemenin bir ceza aracı olarak kullanılmaması, duzenli olarak izlenmeleri ve yakınlarıyla görüşmeleri konusunda insani bir yaklaŐımın esas alınması önemlidir. Gerek evrensel hukuk ilkeleri gerek en temel insani duyarlılıklar gerekse kamu vicdanı öncelikle maddelerinde değişikliğe gidilerek ölümcül hastalığa yakalananlar konusunda daha açık ve daha az yoruma yer bırakacak bir yasal duzenlemenin yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır.
33. Cumhurbaşkanlığı tarafından özel af niteliğinde cezanın kaldırılması ile ilgili prosedürde değişiklik yapılmalı, bu sureçte gecikmelere neden olan ve objektif olmayan kararlara imzası bulunan adli tıp kurumu devreden çıkarılmalı, tam teşekküllü devlet hastanelerinin ve üniversite hastanelerinin vereceği raporlar yeterli görülmelidir. İnfazın ertelenmesini gerektirecek durumlara getirilecek standartlarda tıbbi olarak tanısı kesin konmuŐ, cezaevlerinde kişisel bakımlarını yerine getiremeyecek derecede fonksiyon kaybı olanlarla, ölümcül kanser vb. Olgularda titizlikle ve ivedilikle karar verilmelidir.
34. Tedavi ve kalan yaşam sureçlerinin hastanelerin mahkûm koŐuŐlarında geçirilmesi ve yakınlarıyla son dönem temaslarını sınırlandırılmasının hastaların psikosomatik durumlarının bozulmasına ve kötü beslenmelerine neden olacağı ve vücut dirençlerini zayıflatacağı için "yaşamsal tehlike" arz edeceği unutulmamalıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

35. Mahpusların birinci basamak sağlık hizmetlerine erişiminde sıkıntı yaşanmaktadır. Cezaevi hekimliğinin, çalışma koşullarının güçlüğü nedeniyle tercih edilmemesi, bu anlamda yeterli hizmetin sağlanamamasına yol açmaktadır. Özellikle sürekli hekim bulunmayan ceza infaz kurumlarında gerek hekime muayene gerekse hastaneye sevk süreci uzamaktadır. Buna yetersiz sağlık imkânları da eklenince, ciddi ve yaşamsal etki doğuracak bazı hastalıkların teşhis ve tedavisi gecikmekte, bazen de imkânsızlaşmaktadır.
36. Revir doktorunun İstanbul Protokolü ve meslek etiğine aykırı muayene yapması durumunda denetlenmesi söz konusu değildir.
37. Cezaevi görüşme odasının hijyenik olmadığı gözlemlendi. Sağlık koşulları açısından görüşme bittikten sonra temizlenmediği gözlemlenmiştir.
38. Cezaevinde bulunan hasta mahpusların sorumluluğu idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamındadır. Bu hasta mahpusların elverişsiz koşullardan etkilenmemesi, için gerekli önlemlerin alınması gerekir. Ağır hasta mahpusların sağlık durumunda olumsuz yansımalar olmaması için; mahpusların görüşme odasına getirilmesi, görüşme odasının temizlenmesi ve görüşmeden sonra sağlıklı şekilde odaya götürülmesi sağlanmalıdır. Hasta mahpusların getiriliş şekli ve görüşme odasının temizlenmemesinden dolayı idarenin pozitif yükümlülüklerini asgari derecede yerine getirmediği kanısına varılmıştır. Cezaevi idaresini yükümlülüklerini yerine getirmeye çağırıyoruz
39. Diş tedavilerinde kurum içi yetersizliklerinde dolayı tedavinin yapılmadığı beyan edilmiştir. Bu durum ağır sağlık ihlallerine neden olmaktadır. İdari kurumlar sevk konusunda gerekli şartları sağlamalıdır.
40. Engelli ve kendi başına hayatını idame ettiremeyecek engelli mahpusların bakımını diğer mahpuslar (İşçi Mahpuslar) üzerinde yürütüldüğü belirtilmiştir. Engelli ve kendi başına idame ettiremeyen mahpusların bakımı uzman ve alanında yetkin kişiler tarafında sağlanmalıdır. Bu durumun mahpuslar üzerinden sağlanmaya çalışılması ağır sağlık hakkı ihlallerine neden olacaktır. İdari kurumlar yetkin kişiler tarafından sağlık hizmeti verilmesi için adım atmalıdır.
41. Engelli ve kendi başına hayatını idame ettiremeyecek engelli mahpusların ayrı koğuş durumundan Terörle Mücadele Kanunu kapsamında tutulan mahpusların yararlandırılmadığı belirtilmiştir. Bu haktan Terörle Mücadele Kanunu kapsamında tutulan mahpusların yararlandırılmaması ayrımcılık yasağını ihlaline neden olduğu aşikârdır. İdare sahip olduğu yükümlülükler uyarınca tüm mahpuslara eşit yaklaşmalıdır. Bu yükümlüğe aykırı her davranış eşitlik ilkesine ihlaline neden olacaktır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

42. Aile hekimi sistemiyle 08:00- 17:00 dışında doktor bulundurulmaması acil durumlarda tedavinin verilmemesine neden olacaktır. Acil durumlarda sağlık erişiminin hızlandırılması için gerekli önlemlerin alınması elzemdir.
43. Sevkler konusunda işlemlerin hızlandırılması için sağlık personeli veya yetkin kişiler tarafında planlama yürütülmelidir. Bu planlamanın yetkin kişiler tarafından yürütülmesi için önlemler alınmalıdır.
44. Hasta mahpusları içinde bulunduğu durum neticesinde hijyenik olarak durumuna dikkat edilmelidir. Hasta mahpusların görüşme odaları için önlem alınması elzemdir
45. Mahpuslar pek çok hak ihlaline uğrayarak biyolojik ve psikolojik olarak tahribata uğramakta ve yaşam hakları korunamamaktadır. Uluslararası mevzuat, devletlerce özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşam hakkı konusunda devletlere pozitif yükümlülükler yüklemiştir. Devletler, özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerin sağlığa erişim hakkı konusunda özgür bireylerle eşit şartlarda bulunmasını sağlamakla yükümlüdürler. Mahpuslar toplumdaki tüm bireyler gibi kesintisiz bir şekilde sağlığa erişim hakkına sahiptir. Yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında hasta mahpuslar için Anayasanın 17. Maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını, bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir. Bu kapsamda cezaevinde devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında ve devletin kontrolü altında bulunan diğer alanlarda hasta mahpuslar bakımında da geçerli olabilecek bu yükümlülük ortaya çıkmıştır.
46. **Ömer ARSLAN, Mehmet Haşim ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Nihat DEMİRBILEK, Müslüm BARAN, Selami KİP, Mustafa MAK, Kenan DOĞAN, Ayhan BAYAR, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Kadri DEVİR, MEHMET Durak KARAK, Fadıl TOKAY, Abdullah BASYAN, Serdar ALTAŞ, Suat BERLİK, Şervan MUHAMMED, Mehmet YAZAR, CİHAT OSMAN, Rojda BİNİCİ, Şehriban MİMKARA, Yusuf YORULMAZ, İsmail KAPLAN, Hakkı POLAT, Ahmet YILMAZ, Hekim EŞİYOK, Yılmaz RÜZGAR, Ahmet CİMO, Süleyman DEVİREN, Abdulkadir KAYA, İzzet KARADAĞ, Enver KANMAZ, Serhat KİPER, Serhat BULUT VE Hatice YILMAZ** Adlı mahpusların sağlık sorunları olduğu tarafımıza iletilmiştir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

47. İdarede edinilen bilgiye göre Urfa T 2 Cezaevinde 80'e yakın mahpus olduğu belirtilmiştir. Urfa T 1 Cezaevinde ise hasta mahpus sayısı tarafımıza iletilmemiştir. İdari kurumlar sosyal devlet ilkesi gereğince kendi yükümlülükleri altındaki mahpusların sağlıklarından sorumludur. Dolayısıyla sağlık hakkının eksiksiz yerine getirmesi için gerekli yükümlülükleri yerine getirmelidir. İdare hasta mahpusların iyileşmesi ve tahliye edilmesi için gerekli, yükümlülüklerini yerine getirmelidir. Cezaevlerinde fazla hasta mahpus olduğu ortadadır. İdare hasta mahpusların iyileşmesi ve tahliye edilmesi için gerekli, yükümlülüklerini yerine getirmelidir.
48. Hasta mahpusların beyanları dikkate alındığında ikiden fazla hastalığı olanların sayısı yüksektir. İki veya daha fazla hastalığa sahip olması cezaevi koşullarında iyileşmenin zorluğunun yanında sağlık hizmetlerinin yetersizliğine ve kalitesizliğine de işaret etmektedir. İdare pozitif yükümlülükler gereği hürriyetten yoksun mahpusların sağlıkların iyileştirilmesi için sağlığa erişim standartlarını yükseltmelidir. İdarenin söz konusu pozitif yükümlülüğü sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır.
49. Cezaevlerinde hasta olanların yaşları incelendiğinde cezaevi koşullarında ağır hastalarının yaştan bağımsız şekilde değerlendirilmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir. İdare bu sorunun nedenini ivedilikle araştırmalıdır.
50. İdare ve mahpus beyanları dikkate alındığında cezaevindeki ağır hasta sayısı oldukça yüksektir. İdare sosyal devlet ilkesi uyarınca ivedilikle önlemler almalıdır. Bu denli yüksek ağır hastanın bulunması cezaevindeki çarpık sağlık sisteminin çöktüğünün göstergesidir. İdari kurumlar cezaevindeki sağlık sistemin iyileştirmesi için hızlı çözümler üretmelidir.
51. Mahpuslar sağlık hizmetine erişemediğini belirtmiştir. Bu kapsamda bazı özel koşullarda idare yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında ve devletin kontrolü altında bulunan diğer alanlarda acil durumlarda idarenin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin daha duyarlı ve dikkatli olma görevi bulunmaktadır. İdare mahpusların hayatlarının tehlikeye atılmasını önleyici tedbirler alınmasını sağlaması gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle acil durumlarda sağlık imkanlarına erişimin şartlarını düzenlemelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

52. Mahpusların tedavilerinin rutine uygun ilerlemediğini beyan etmişlerdir. Mahpus, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Anayasasının 56. maddesindeki düzenlemelere göre, “devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, iş birliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.” Cezaevinde mahpusların sağlıklarından idare sorumludur. İdare pozitif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Mahpus beyanlarıyla beraber ortaya çıkan veriler cezaevinde sağlık sorunlarının derinleştiğine göstergedir. İdare acil olarak tedavilerin rutine uygun ilerlemesi için önlemler almalıdır. Aksi her durumda idare sorumludur.
53. Ağır hasta mahpuslar hakkında gerekli düzenlemelerin yapılarak sağlıklı koşullarda tedavi görülmesi için olanaklar yaratılmalıdır. Ağır hasta mahpusların durumları dikkate alınarak tahliye edilmesi için gerekli koşulların sağlanmalıdır.
54. **Fevzi ARSLAN**'ın hücreye alınması ceza içinde cezadır. Hücrede ceza infazı psikolojik ve fiziki tahribat yaratır. Dolayısıyla hasta mahpusun ıslah edilme rejimine tabi tutulması düşünülemez. **Fevzi ARSLAN** hakkındaki hücre uygulamasına son verilmelidir. İdari kurumlar sosyal devlet ilkesi gereğince kendi yükümlülükleri altındaki mahpusların sağlıklarından sorumludur. İdare **Fevzi ARSLAN**'ın durumu göz önünde bulundurarak tedbirler almalıdır.
55. **Ömer ARSLAN** çene ameliyat olması gerektiğini bildirmiştir. Kendisine bu durum hakkında gerekli bildirimlerin yapılmadığını aktarmıştır. İdare sağlık sorunların yüksek olduğu durumlarda yüksek teyakkuzda hareket etmelidir. İdarenin asli görevi mahpusların sağlıklı şekilde tahliye edilmesini sağlamaktır. Mahpusun sağlık sorunlarının bilindiği bu durumda idare sorumluluktan kaçınamaz.
56. **Mustafa MAK** Sağ kollu engelli mahpustur. Engelli bireylerde idare pozitif ayrımcılıklar sağlamalıdır. Mahpusun içinde bulunduğu durum değerlendirilerek; hayatının kolaylaşması için idare tarafından adımlar atılmalıdır.
57. **Ahmet CEYLANER, Mustafa MAK, Kadir DEVİR ve Fevzi ARSLAN** tedavi süreçlerinin rutine uygun ilerlemediklerini beyan etmişlerdir. Hasta mahpusların tedavi süreçlerinin rutine uygun ilerlememesi mahpuslarda geri dönülemez hastalıklara ve acılara neden olabilmektedir. İdare hasta mahpusların tedavi süreçlerini aksamadan devam etmesi için program oluşturmalıdır.

58. **Ömer ARSLAN, Mehmet Haşim ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Nihat DEMİRBILEK, Müslüm BARAN, Selami KİP, Mustafa MAK, Kenan DOĞAN, Ayhan BAYAR, Şeracettin YÜKSEKBAĞ, Kadri DEVİR, MEHMET Durak KARAK, Fadıl TOKAY, Abdullah BASYAN, Serdar ALTAŞ, Suat BERLİK, Şervan MUHAMMED, Mehmet YAZAR, CİHAT OSMAN, Rojda BİNİCİ, Şehriban MİMKARA, Yusuf YORULMAZ, İsmail KAPLAN, Hakkı POLAT, Ahmet YILMAZ, Hekim EŞİYOK, Yılmaz RÜZGAR, Ahmet CIMO, Süleyman DEVİREN, Abdulkadir KAYA, İzzet KARADAĞ, Enver KANMAZ, Serhat KİPER, Serhat BULUT VE Hatice YILMAZ hasta mahpuslardır. Cezaevindeki ağır hasta mahpuslar AİHM'in Kaytan- Türkiye kararı uyarınca mahpusların müddetnamelerinde yaşları ve sağlık durumları dikkate alınarak tahliye olabilecekleri uygun bir tarih belirlenmelidir. İdare yaşlı ağır mahpusların tahliyesi için gerekli adımları atmaktadır.**

59. Cezaevinde engelli bireyler bulunmaktadır. Engelli bireyler, ihtiyaç ve hakları gözetilmeden hapsedilmektedir. Yaşadığı rahatsızlıklar ve engellilik halinden kaynaklı olarak cezaevinde yapması gereken işlerini; kişisel bakım, koğuştta yapılması gerekenler temizlik, çamaşır, bulaşık yıkama, koğuştta sürekli merdiven inip çıkmada zorluklar yaşamaktadır ve yaşamını cezaevinde devam ettiremeyecek durumda olan mahpusların tahliye edilmesi lazımdır. Ceza İnfaz Kanunda bulunan engelli mahkumların koşullu salıverilmelerine 3 yıl kala denetimli serbestlik hakkından yararlanmalıdır. Tüm hasta mahpusların tedavi ve tetkikleri tam ve eksiksiz olarak yapılmalı, cezaevinde yaşamını devam ettiremeyecek tüm mahpusların tahliyesi sağlanmalıdır. Ağır hasta mahpusların acil olarak tahliye edilmesini, cezaevlerinde sağlık için gerekli olan tüm tedbirlerin alınmasını talep ediyoruz

60. Hastaneye sevkler konusunda sorun olduğu beyan edilmiştir. **Mehmet Haşim ARSLAN, Ahmet CEYLANER, Mustafa MAK, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALİ, Muhammed ELCADU ve Enver KANMAZ** ağız içi ve ayakkabı arama olduğunu aktarmışlardır. Herkesin insan onuruna uygun şekilde kendisine davranılmasını isteme hakkına sahiptir. Mahpus olduğundan dolayı insan onuruna aykırı davranışlar meşrulaştırılmaz. İdarenin öncelikli yükümlülüğü mahpusların sağlık hakkına erişimini sağlamaktır. Cezaevi idaresi mahpusların sağlık hakkına erişimini engelleyen yaklaşımların bertaraf edilmesi için adımlar atmaktadır.

61. İdarenin en önemli sorumluluklarından biri beslenmedir. İdare tüm mahpusların beslenmesini önem vermelidir. Anayasanın eşitlik maddesi gereği maddi olarak farklı durumda olanlara farklı muamelede bulunması gerekir. Kısaca durumları diğer mahpuslardan ayrı olan hasta mahpusların beslenme ayrıca idareye bir yükümlülük olarak yüklenmektedir. Vücut yapılarından, hasta mahpusların beslenmeye sağlıklı şekilde erişemediği kanısına varılmıştır. İdare ivedilikle hasta mahpusların beslenme durumunu elverişli hale getirmelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

62. Cezaevinde kalan bazı mahpuslar hastalıklarından dolayı öz bakım ihtiyaçlarını gidermemektedirler. Hatta bazıları ise yatalak durumdadır. İdare dezavantajlı konumda olanlara pozitif ayrımcılık göstermelidir. İdare anayasanın 10. Maddesinde kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmelidir.
63. Halen Urfa Cezaevlerinde onlarca ölümcül hasta bulunmaktadır. Bu hastaların pek çoğunun hastalığının tedavisi cezaevi koşullarında mümkün değildir ve bu yüzden pek çok insan ölümün kıyısında bulunmaktadır. Adalet Bakanlığı, hastalıkların vahametini kavrayıp ivedilikle önlemler almalıdır.
64. Anayasa madde 56 uyarınca “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.” şeklen düzenlenen bu hüküm dikkate alındığında herkes ifadesiyle Türkiye’de yaşayan tüm halklar dikkate alınmıştır. Bundan yola çıkarak herkesin Türkçe bilemeyeceği bilinen bir gerçektir. Sosyal bir hak olan sağlık hakkın bundan sonraki surecinde devletin yükümlülükleri, devreye girecektir. Dilin, bir iletişim aracı olması ve kimliğin kurucu unsurlarından biri olarak arz ettiği önem ve etkisi dikkate alınmalıdır. Sağlık hakkı için hem iletişim odaklı hem de kimlik odaklı olarak dil önemli bir yere haizdir. Özellikle dilin kimlik için kurucu olan unsuru bugün sadece çoğunluk grubuna nazaran baskın olmayan yurttaşlar için hayati öneme sahiptir.
65. Cezaevlerinde tutulan kişilerin can güvenliğini ve tıbbi bakımı her zaman ve derhal sağlamakla görevli olan idarelerin mahpusların esenliğini de güvence altına almak için tedavi amacının yanında koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerini de yerine getirme yükümlülükleri vardır. Cezaevlerinde hasta mahpusların tedavi edilmemesi, infaz ertelemeden yararlanamaması gibi yasal haklarını kullanamadıkları için hayatlarını kaybetmeleri açıkça cezaevi idaresinin kendi yasalarını ve tarafı olduğu sözleşmeleri ihlal ettiğine karinedir.
66. Mahpuslar sağlık hizmetine erişemediğini belirtmişlerdir. Ortaya çıkan durum sağlık hakkına önem verilmediğini göstermektedir. Tamamen sağlık hakkına erişebildiğini söyleyenler oldukça azdır. Kamu makamlarının egemen olduğu Ceza İnfaz Kurumunda sağlık sistemi yetersizliğine işaret olan beyanlar irdelenmelidir. İdare özel koşullarda idare yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında ve devletin kontrolü altında bulunan diğer alanlarda acil durumlarda idarenin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin daha duyarlı ve dikkatli olma görevi bulunmaktadır. İdare mahpusların hayatlarının tehlikeye atılmasını önleyici tedbirler alınmasını sağlaması gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle acil durumlar sağlık imkanlarına erişimin şartlarını düzenlemelidir.
67. Acil durumlarda planlı bir sevk ve idare programı bulunmadığı beyan edilmiştir. Acil durumlarda revir yeterli görülmemektedir. Revir de yeterli ekipman bulunmadığından acil durumlarda merkezde bulunan hastaneler aracılığıyla sağlık hizmeti verilmelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

68. Hastaneye sevk hususunda revir doktorunun yetkili olması keyfiliğe yol açmaktadır. Mahpusların ilgili sağlık kuruluşu veya hastanelere sevkinde, iç ve dış güvenlik sorunu mevcuttur. Ceza infaz kurumlarının iç güvenliği infaz koruma memurları, dış güvenliği ise jandarma tarafından sağlanmaktadır. Kurum tarafından hastanelere sevk edilmesi gereken hükümlü ve tutuklular jandarmaya bildirilmekte, Jandarma Teşkilatı Görev Ve Yetkileri Yönetmeliği'nin 76 ve 77. Maddeleri kapsamında jandarma koruma birlik komutanlığınca sevkler yapılmaktadır. Bu noktada, özellikle personelin tutumu veya her iki kurum arasında irtibatsızlık hâlinde sevklerde ciddi sorunlar yaşandığı belirtilmiştir.
69. Ağır hasta mahpusların sevklerinin yavaşlığı ve keyfiyet nedeniyle tedavileri aksamakta olduğu belirtilmiştir. Bu durum yaşamsal tehlikeye neden olan durumlar yaratabilmektedir.
70. Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin sağlık hizmetlerine erişimine ilişkin sorunlar hakkında, edinilen kanaatlere göre, ceza infaz kurumlarındaki sorunların temel olarak fiziksel eksiklikler, mevzuat ve bürokratik sorunlar alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir.
71. Hasta mahpuslara ilişkin süreçlerin şeffaf olmaması, etkin bir denetim mekanizmasının bulunmaması ve sivil toplumun bilgi, tecrübe, gözlem ve şikâyetlerinin dikkate alınmaması, mevcut sorunların çözülmesi önünde engel oluşturmaktadır.
72. Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engel nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını tek başına idame ettiremeyen veya hapis cezasının infazının hayati tehlike teşkil etmesi durumlarında hükümlüler için öngörülen “Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesine” dair özel durumun, aynı durumdaki tutuklular için de uygulanmasını temin için gerekli mevzuat değişikliği yapılmalıdır. Bu Hususta Ceza Muhakemesi Kanunu'nun tutukluluğu düzenleyen hükümlerine veya 5275 Sayılı Kanun'un 16. maddesine ek bir düzenleme getirilmelidir.
73. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü Ve Tutukluların Sevk Ve Nakilleri İle Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol'ün “Hükümlü Ve Tutukluların Sevk Ve Nakilleri” başlıklı dördüncü kısmında birlikte düzenlenen sevk ve nakillerde, hasta olanların durumu, uluslararası standartlar dikkate alınarak daha özel ve ayrıntılı olarak düzenlenmelidir.
74. Ceza İnfaz Kurumlarının koşulları ve kapatılmanın bizatihi sağlık açısından risk oluşturduğu dikkate alınarak, öncelikle koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerine önem verilmelidir. Sağlık taramaları ve aşılama faaliyetleri ile koruyucu sağlık hizmetleri geliştirilmelidir. Koruyucu sağlık hizmetleri ile ilgili rehber dokümanlar hazırlanmalıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

75. Ceza İnfaz Kurumuna ilk kez getirilen tutuklu ve hükümlüler için sağlık biriminde şahsi dosya oluşturulmalı, mahpusa ilişkin sağlık bilgileri ile yapılan tüm işlem ve gelişmeler dosyasında muhafaza edilmek suretiyle, kayıt altına alınmalıdır.
76. Mahpusların, sağlık hizmetlerine daha kolay ulaşmalarını sağlayacak iyi uygulama örnekleri oluşturulmalı ve ivedilikle yaygınlaştırılmalı.
77. Mahpuslar cezaevinde yaşadığı sorunları en kolay şekilde dilekçe ile ilgili kurumlara iletmektedir. Söz konusu hakkın kamu kurumu tarafından engellenmesi devletin yükümlülüklerine aykırıdır. **Mehmet Haşim ARSLAN, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALI, Muhammed ELCADU ve Serkan BALI** cezaevi idaresi tarafından dilekçelerine cevap verilmediğini veya geç cevap verildiğini aktarmışlardır. Kamu kuruluşu olan cezaevi idaresinin en temel siyasi hakkın özüne dokunacak şekilde davranması kabul edilemez bir davranıştır. İdare, mahpusların dilekçelerinin akıbetini açıklamalıdır. Aksi her durum suç teşkil edecektir.
78. CEDAW madde 15'te kadınların hukuki ehliyet bakımından eşitliğinin sağlanması için de taraf devletlerin yükümlülüğü belirtilmiştir: "Taraf Devletler hukuki meselelerde kadınların erkeklerle aynı hukuki ehliyete sahip olmalarını ve bu ehliyeti kullanmaları için aynı imkânlara sahip olmalarını kabul eder."
79. Kadın mahpusların kendilerine özgü ihtiyaçlarının yanı sıra ceza infaz sisteminin ayrımcı yapısı nedeniyle ortaya çıkan kendilerine özgü sorunları da vardır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda mevcut ceza infaz yönteminin kadınlar açısından ceza içinde ceza yaratmasının önüne geçecek düzenlemelerin yapılması zorunluluğu söz konusudur.
80. Siyasi kadın mahpusların, cezaevinde kaldığı sürede dışarıdaki yaşamla ve çevreleriyle bağlarını koruyabilmeleri adına herhangi bir çalışma yürütülmemektedir. Cezaevi sonrası süreç açısından da kadın mahpusların cezaevi dışındaki yaşama uyum sağlaması ve yaşamlarını yeniden kurabilmeleri için gerekli hiçbir program uygulanmamakta, mahpuslar politik kimliği nedeniyle de uğradığı ayrımcılığın önlenmesi için herhangi bir yasal düzenleme gündeme getirilmemektedir. Kadın mahpuslar yönünden devlet tarafından aktif ve pasif yükümlülükler yerine getirmemektedir.
81. Kadın mahpusların yaşadığı hak ihlallerinde idareciler, personel, denetim yetkisini yerine getirmeyen idari ve adli kurumlar sorumluluk sahibidir. Eril ve politik şiddete karşı güçlendirici atölyeler yapılmalı, bu çalışmalara kadın güvenlik personeli de dahil edilmelidir. Bu sebeple tüm idari birimlerin her kademesinin, denetim yetkisi bulunan idari kurumların ve yargı makamlarının, yine ilgili Bakanlıkların; ulusal ve uluslararası mevzuattan doğan sorumluluklarını yerine getirmelerini sorunları ivedilikle çözümlenmelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

82. Kadın mahpusların sorunlarını açığa çıkartabilecek, ihtiyaçları doğrultusunda yasa değişiklikleri önerebilecek uzman bir birimin kurulması ve infaz süreçlerinin bu birim tarafından koordine edilmesi gündeme getirilmelidir.
83. Kadınlar söz konusu olduğunda aramalar cinsel, fiziksel ya da psikolojik şiddet niteliğine bürünebileceğinden daha fazla duyarlılık ve özel düzenlemeler gerekmektedir. Aramaların mahpuslar üzerindeki etki ve sonuçları farklı olması nedeniyle idare tarafından gerekli düzenlemeler ivedilikle yerine getirilmelidir.
84. Cezaevinde kitaplara getirilen kısıtlamalar ile dergi ve gazetelere getirilen yasaklamalar nedeniyle mahpuslar ifade özgürlüğü kapsamında bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğü ve haber alma hakkından faydalanamamaktadır. İdare tarafından, STÖ'ler ve insan hakları kurumlarıyla yapılan yazışmaların engellenmemesi için düzenlemeler yapılmalıdır.
85. Bazı önemli ihtiyaçlara yönelik belirtmek gerekir ki; Kadınların cezaevi dışındaki sosyal çevreleri ile iletişimini kuvvetlendirici uygulamalar geliştirilmeli, görüş, telefon hakkı gibi konularda sınırlamalar kaldırılmalıdır. Kadınların organize edilmesine aktif olarak katıldığı etkinlikler, atölyeler düzenlenmelidir. Başta ped olmak üzere hijyen ve temizlik malzemeleri ihtiyaca uygun çeşitlilik ve nitelikte, ücretsiz olarak verilmelidir. Koşullar ve beslenme koşulları kadın sağlığına uygun şekilde düzenlenmeli, ceza infaz mevzuatında kılık-kıyafet konusunda değişikliğe gidilmeli ve cinsiyet, iklim gibi faktörlere göre esneklik sağlanmalıdır.
86. Ağır hasta ve yaşlı kadın mahpusların salgın hastalık durumunda ciddi risk grubunda bulunması nedeniyle serbest bırakılarak infazlarının ertelenmesini, tutuklu olanların derhal serbest bırakılması gerekmektedir. Başta yaşam hakkı olmak üzere sağlığa erişim hakkı ihlal edilmeye devam edilmektedir. Yeni İnfaz Yasası ile hasta mahpusların bir kısmı siyasi olmalarından kaynaklı olarak kapsam dışı tutularak serbest bırakılmamış ve Anayasal olarak güvence altına alınmış olan eşitlik ilkesi ihlal edilmiştir.
87. Aynı kurumda bulunan tutuklu/hükümlü aile bireylerin görüşme yapabilme veya aile görüşüne çıkma koşullarının sağlanması gerekmektedir. Urfa 1 Nolu T Tipi Kapalı Cezaevinde bulunan **İsmet BALİ** ile yapılan görüşmede aynı cezaevinde bulunan akrabalarıyla ile çeşitli hak ihlallerine maruz bırakıldığı ifade edilmiştir. Aynı yerleşke içindeki farklı ceza infaz kurumlarında barındırılan tutuklu eşlere açık ve kapalı görüş hakkı tanınmak suretiyle yüz yüze ve telefonla görüşme imkânı verilmelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

88. Cezaevinde mahpuslar okumak istedikleri süreli-süresiz yayınların parasını ödeyerek yayınları cezaevi idarelerinin anlaşmalı olduğu yerlerden almak zorunda bırakılmaktadır. Bunun meydana getirdiği temel sorunlardan biri aileleri tarafından yatırılan para dışında geliri olmayan ve ekonomik olarak zor durumda olan mahpusların yayınlara erişmesinin kısıtlanmasıdır. Mahpuslar günlük yiyecek ve temizlik malzemesi ihtiyaçları ile mektup/faks gibi ihtiyaçlarını karşılamakta dahi zorlanmaktayken bir de okumak istedikleri kitaplara bütçe ayırmak zorunda bırakılmaktadır. Bu durum da mahpusların yayınlara erişmesi önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Yine gazete ve dergi gibi yayınlar da cezaevi idareleri tarafından yasaklandığı belirtilmiştir. Özellikle muhalif gazete ve dergilere getirilen bu yasaklamalar sadece mahpusların bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünü ihlal etmekle kalmamakta, muhalif basına uygulanan sansürün de bir göstergesi olmaktadır. Mahpusların uluslararası anlaşmalar ve Anayasa ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve haberleşme hakkından kanunlara uygun olarak faydalanabilmeleri için kitaplara getirilen sınırlamalara ile gazete ve dergilere getirilen yasaklara son verilmeli, mahpusların ifade özgürlüğü ve haberleşme haklarına yönelik ihlaller durdurulmalıdır.
89. Başta İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda süregelen tecridin sonlandırılması ve Kürt meselesine demokratik çözüm talebiyle ülke genelinde farklı hapisanelerde tutulan birçok mahpus, 27 Kasım 2023 tarihinde, süreli dönüşümlü açlık grevi eylemlerine başladıklarını duyurmuşlardır. Geline nokta cezaevlerinde telefon görüş ve duruşmalara çıkmama eylemleri devam etmektedir. Devlet, tecridi kaldırarak Kürt sorunun çözülmesi için adımlar atmalıdır.
90. **Mehmet Haşim ARSLAN, İsmet Bali ve İsmail KAPLAN** açlık grevleri sırasında disiplin cezalarına mahrum bırakıldıklarını aktarmışlardır. Mahpusların ifade özgürlüğü hakkını kullanırken cezai yaptırımla maruz kalması hak ihlaline neden olmaktadır. Anayasa 13. Madde uyarınca mahpusların hakkı sınırlandırılırken hakkın özüne dokunulmayarak orantılı şekilde sınırlandırılmalıdır. İdari makamların aldığı tedbir veya uyguladığı yaptırımların, meşru konulardaki tartışmalar açısından caydırıcı etki yaratacağı barizdir. İdari kurumlar ifade özgürlüğünü sağlamak için gerekli tedbirleri ivedilikle yaratmalıdır.
91. Telefon, görüşmesi ve duruşmaya çıkmama eylemlerine katıldığı için idare tarafından; grup kurma, gruplaşma nedeniyle **Ömer ARSLAN, Mehmet Haşim ARSLAN, İsmet BALI, Ahmet CEYLANER**'e disiplin cezaları verildiği aktarılmıştır. Mahpusların ifade özgürlüğü hakkını kullanırken cezai yaptırımla maruz kalması hak ihlaline neden olmaktadır. Anayasa 13. Madde uyarınca mahpusların hakkı sınırlandırılırken hakkın özüne dokunulmayarak orantılı şekilde sınırlandırılmalıdır. Gruplaşma altında verilen disiplin cezasının gerekçesi yoktur. İfade özgürlüğüne yapılan müdahaleler, Anayasa madde 13'te düzenlenen "demokratik bir toplumda gerekli" görülmeli ve "ölçülülük ilkesi" ne uygun olmalıdır. Mahpuslar üzerinde uygulanan tedbirler sağlıklı bir demokraside ifade özgürlüğü ihlalini oluşturmaktadır. İdari kurumlar ifade özgürlüğünü sağlamak için gerekli tedbirleri ivedilikle yaratmalıdır.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

92. Mahpuslar, Abdullah Öcalan'a Tecrit uygulandığı için açlık greviden sonra, Telefonlara, Görüşlere ve Duruşmalara çıkmama eylemlerine girdiklerini belirtmişlerdir. Yetkili kurumlar, açlık greviden sonra Telefonlara, Görüşlere ve Duruşmalara çıkmama eylemlerine başlayan mahpusların taleplerini yerine getirmeye ve mutlak iletişimsizlik halini kaldırmak için adım atılmalıdır.
93. Mahpusların eylemleri konusunda kamu kurumları geri dönülemez zararlar meydana gelmeden gerekli tedbirleri alması ve talepleri değerlendirmek üzere harekete geçmesi gerekmektedir. Mahpusların onurları, yaşam hakkı, sağlık hakkı ve özel hayata saygı hakları başta olmak üzere tüm hakları devletin sorumluluğundadır. Mahpusların açlık grevi ve bir takım takım eylemlere girmesi nedeniyle oluşabilecek durumlardan devlet sorumludur. Soruna temel hak ve özgürlüklerin esas alınarak yaklaşılması ve taleplerin bu doğrultuda değerlendirilerek çözüme kavuşturulması için bir an önce Adalet Bakanlığını, ulusal ve uluslararası hukuk ve insan hakları kurumlarını duyarlı olmaya davet ediyoruz.
94. **Mehmet Haşim ARSLAN, Selami ÇİFTÇİ, İsmet BALİ ve Serkan BALİ** cezaevi idaresi tarafından dilekçelerine cevap verilmediğini veya geç cevap verildiğini aktarmışlardır. Mahpusların savunma hakkı kapsamındaki dilekçelerinin dikkate alınmaması mahpusların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunmaktadır. Mahpuslarca verilen dilekçe, mahpusların sorunları ve cezalarının aydınlığa kavuşmasına, başka bir deyişle hakkın ve adaletin gerçekleşmesine yol açma amacına ve mahpusun kendisini savunmasına yöneliktir. Mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmenin ön unsurudur. Cezaevi idaresi bu konuda sorunu tespit ederek gerekli güvenceleri sağlamak adına ivedilikle hareket etmeli, mahpusların hak arama hürriyetinin güvencelerini sağlamalıdır.
95. Mahpusların, eşyalarına el konulması, gazetelerin verilmemesi, TV kanallarıyla ilgili sorun çıkarılması, İdari Gözlem Kurulundaki cezalar nedeniyle infazların ertelenmesi, mahpusların kurum/kuruluşlara ve kişilere yazdığı mektupların gönderilmemesi veya geç gönderilmesi, dilekçelerin cevapsız bırakılması ve eylemlerden dolayı disiplin cezası verilmesi ifade ve haber alma özgürlüğünün ihlalidir.
96. Öncelikle söz konusu cezaevlerinin kanunda belirtilen standartlara uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve özelde ceza tevkif evleri genel müdürlüğünün taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve insan haklarına uygun olarak koşulların düzeltilmesi gerekmektedir.
97. Cezaevinde meydana gelen olay ve ihmellere ilişkin derhal soruşturma başlatılarak kötü muamele ve işkenceye maruz kalan mahpusların hastaneye sevklerinin bir an evvel gerçekleştirilmelidir.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

98. Mahpusların beyanlarında geçtiği üzere kötü muamele ve işkence yasağına aykırı davranan görevli personeller ile ilgili adli ve idari soruşturmanın başlatılması gerekmektedir. Başlatılacak olan soruşturmanın adil ve hakkaniyete uygun bir biçimde sürdürülmesi gerekmektedir.
99. Dilekçe ve hak arama hakları üzerinde uygulanan tüm fiili engellerin derhal ortadan kaldırılması gerekmektedir.
100. Mahpusların sağlık kapsamında en önemli ihtiyacı havalandırma hakkı konusunda şikayetler mevcuttur. İdare mahpusların sağlığının etkilenmemesi için söz konusu hakkı tüm mahpuslara sağlamalıdır.
101. Mahpuslara getirilen kıyafetlere idare tarafından sınırlama koyulduğu belirtilmiştir. Kimi zamanda mahpuslara getirilen eşyaların verilmediği iddia edilmiştir. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka keyfi bir şekilde müdahale etmemesini, kişilerin fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmelerine neden olmamasını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir. Mahpusların durumdaki kıyafetlerinin ceza infaz kurumuna alınmaması hak ihlali neden olmaktadır. Kıyafet kabulünde getirilen sınırlandırma ile hedeflenen amacı anlaşılır değildir. İdare kıyafetlere getirdiği sınırlama kararında acilen dönmelidir
102. Koğuşa değişimi sırasında "Ben PKK'lıyım." şeklinde bir kâğıt imzalatıldığı iddia edilmiştir. Söz konusu eylem bireylerin içsel alanına müdahaledir. İdari kurumlar negatif yükümlülüğü gereği içsel olana müdahale etmeme yükümlülüğü altındadır. Buna aykırı her davranış **Anayasa madde 15 ve Anayasa madde 24** ihlali neden olacaktır. İdari kurumlar derhal negatif yükümlülüklerine güvence sağlamalıdır.
103. Cezaevi rejimi, fiziki koşullar, sağlık tedbirindeki hassasiyet ve uygulanan muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanması gerektiğini tespit etmiştir. İnsanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için gerekli ulusal ve uluslararası hukuk uygulanmalıdır.
104. Yaşanan hak ihlallerinde idareciler, personel, denetim yetkisini yerine getirmeyen idari ve adli kurumlar sorumluluk sahibidir. Bu sebeple tüm idari birimlerin her kademesinin, denetim yetkisi bulunan idari kurumların ve yargı makamlarının, yine ilgili Bakanlıkların; ulusal ve uluslararası mevzuattan doğan sorumluluklarını yerine getirmelerini sorunları ivedilikle çözmelerini talep ediyoruz.

**CEZAEVLERİNİN DURUMU HAKKINDA
RAPOR**

105. Mahpuslardan Türkçeyi bilmeyenler için herhangi bir tercüman yardımı verilmediği beyan edilmiştir. Her yurttaş anadiliyle konuşma hürriyetine sahiptir. Hasta mahpusların kullandıkları dilinde idare tarafında bilineceği barizdir. Mevzuat incelendiğinde idarenin eşitlik ilkesi gereğince ana dil hakkını sağlamakla yükümlü olduğu ortaya çıktığı barizdir. İdare tarafında bu mahpuslara yönelik uygulama getirilmelidir. Cezaevi koşullarında sorumlu idare ana dil hakkını güvence altına almak için düzenlemeler getirmelidir. Aksi her durumda sorumluluk idareye aittir. İdare Türkçe konuşmadığını tespit ettiği mahpusların görüşmelerinde tercüman bulundurarak; mahpusların dezavantajlı durumlarını minimuma indirme yükümlülüğü altındadır.
106. **Muhammed ELCADU** ile yapılan görüşmede mahpusun Türkçe bilmediği anlaşılmıştır. Avukatın Kürtçe bilmesi iletişimi sağlamıştır. Savunma hakkıyla bağlantılı olarak mahpusların meramını anlatması ve kendini aktarabilmesi için tercüman desteği sağlanmalıdır. Söz konusu eksiklik adil yargılanma hakkı ve özel hayata saygı hakkı ihlalidir. İdare gerekli adımları ivedilikle atmalıdır.
107. Cezaevlerinin denetlenmesi, izlenmesi, yaşanan sorunların çözümü için kurulan bağımsız “izleme kurulları” etkin izleme ve denetleme açısından yetkilendirilmelidir.
108. Yaşanan hak ihlallerinde idareciler, personel, denetim yetkisini yerine getirmeyen idari ve adli kurumlar sorumluluk sahibidir. Bu sebeple tüm idari birimlerin her kademesinin, denetim yetkisi bulunan idari kurumların ve yargı makamlarının, yine ilgili bakanlıkların; ulusal ve uluslararası mevzuattan doğan sorumluluklarını yerine getirmelerini sorunları ivedilikle çözmelerini talep ediyoruz.
109. Son olarak, inceleme yapan Şanlıurfa Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi üyeleri; hasta mahpusların durumları, cezaevinin fiziki koşulları ve mahpuslara hukuka aykırı gerçekleştirilen muameleler, kapalı ceza infaz kurumlarında infazdan kaynaklı İdari Gözlem Kurulları tarafından verilen kararlar sonucu ihlal edilen hakları ile etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanması gerektiğini tespit etmiştir. Cezaevlerinde süre gelen hak nedeniyle artan hak ihlalleri ulusal ve uluslararası hukukun gerektirdiği şekilde “bağımsız” denetim mekanizmalarının oluşturulması için devlet yetkililerini derhal gerekli çalışmaları başlatmaya davet etmektedir. Ayrıca söz konusu kapalı ceza infaz kurumlarında yaşanan hak ihlallerine karşı Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesini (CPT), Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığını, TİHEK ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonunu göreve davet ediyoruz.

